

BUNJEVAČKI KALENDAR

ZA GODINU

1940

II GODINA

BUNJEVAČKI
KALENDAR

ZA PRISTUPNU GODINU

1940

IZDALA: PRVA BUNJEVAČKA ČITAONICA - SUBOTICA

Odgovorni urednik: Dr. Ivan Poljaković, Subotica, 13 novembra ul. 6

PRIJASNA KRALJEVSKA PORODICA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

NJEGOVO VELIČANSTVO

KRALJ PETAR II

rođen u Beogradu 6 septembra 1923 g.

NJENO VELIČANSTVO

KRALJICA-MATI MARIJA

rođena u Goti 27 decembra 1899 g.
kći rumunskog Kralja Ferdinanda I

NJEGOVO KRALJEVSKO VISOČANSTVO

KRALJEVIĆ TOMISLAV

rođen u Beogradu 19 januara 1928 g.

NJEGOVO KRALJEVSKO VISOČANSTVO

KRALJEVIĆ ANDREJ

rođen na Bledu 28 juna 1929 g.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo **Knez Namesnik Pavle** rođen
u Petrogradu 15 aprila 1893 g.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo **Knjeginja Olga** kći Kraljevića
Nikole Grčkog rođena u dvorcu Tatoju (Grčka) 27 maja 1903 g.

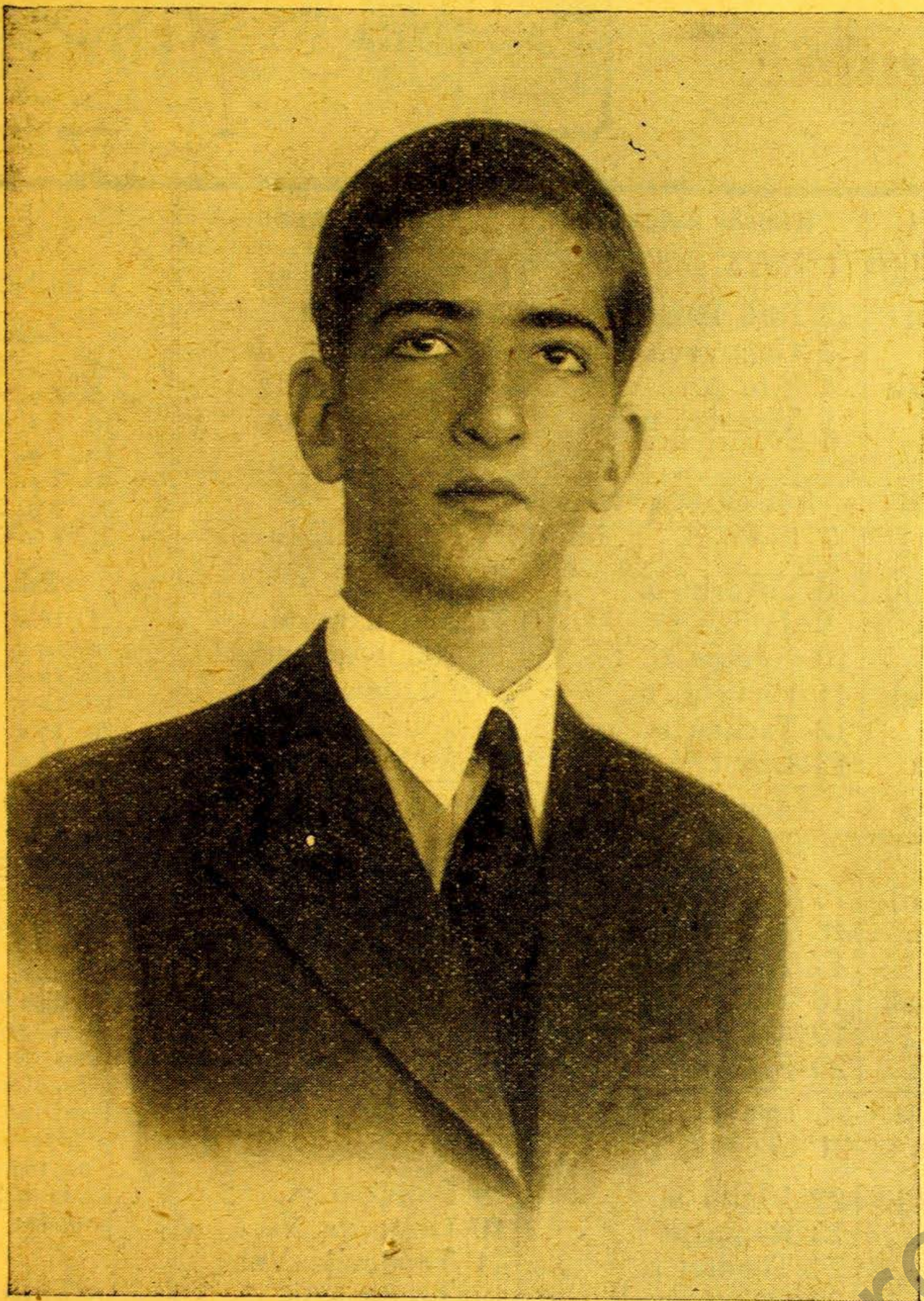
Njegovo Kraljevsko Visočanstvo **Knez Aleksandar** rođen u
Jajt. Lođju (Engleska) 13 augusta 1924 g.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo **Knez Nikola** rođen u Lon-
donu 29 juna 1928 g.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo **Princeza Jelisaveta** rođena
u Beogradu 7 aprila 1936 g.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo **Kraljević Dorđe** rođen na
Crnoj Reci 27 augusta 1887 g.

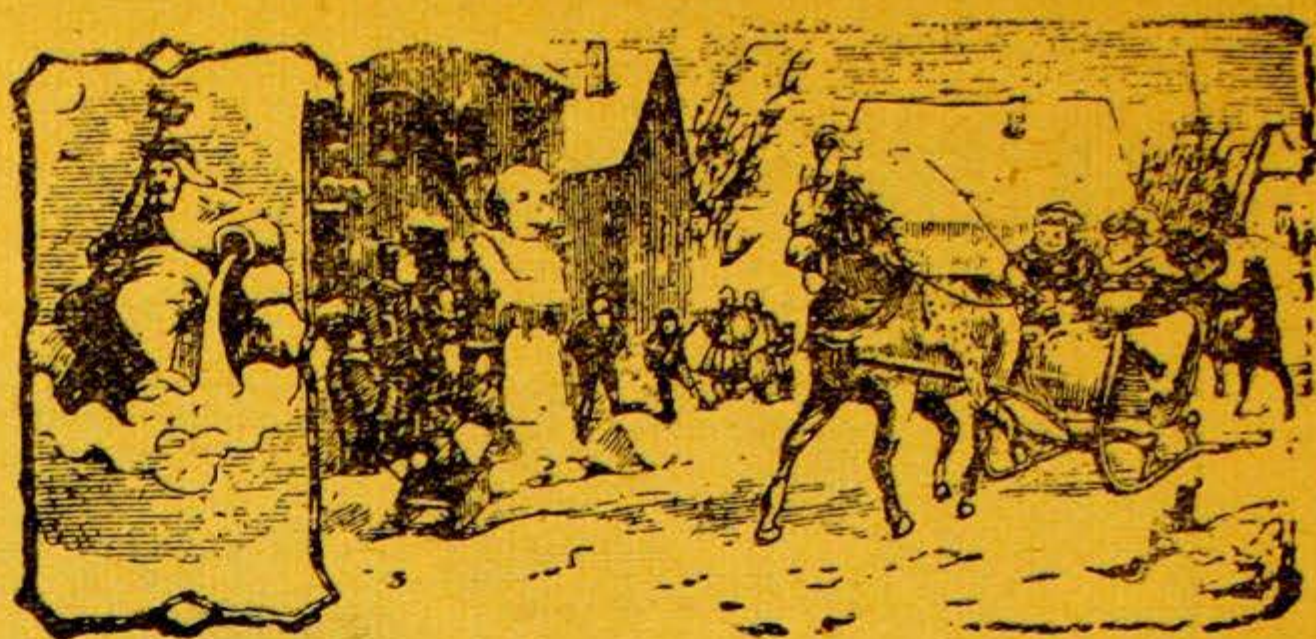
NJEGOVO VELIČANSTVO
KRALJ PETAR II

Sičanj

Ima 31 dan

Januar

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Ponedilj.	1 Nova godina	19 Bonifacije m.	SUNCE Izlazi 1. 7 s. 52 m. 5. 7 s. 51 m. 10. 7 s. 50 m. 15. 7 s. 47 m. 20. 7 s. 43 m. 25. 7 s. 39 m. 31. 7 s. 32 m. Zalazi 1. 16 s. 17 m. 5. 16 s. 21 m. 10. 16 s. 27 m. 15. 16 s. 33 m. 20. 16 s. 41 m. 25. 16 s. 47 m. 31. 16 s. 57 m.
Utorak	2 Ime Isusovo	20 Ignacije m.	
Srida	3 Genoveva d.	21 Julijana m.	
Četvrtak	4 Tito b.	22 Anastazija m.	
Petak	5 Telesfor p. m.	23 10 mučenika	
Subota	6 Sv. tri kralja	24 Badnjak	
1 nedilja	Isus od 12 god. u crkvi. Luka 2, 42—52		
Nedilja	7 1. Po B. Sv. obit.	25 Rožd. Hristovo	
Ponedilj.	8 Severin b.	26 Zbor pr. Bogor.	
Utorak	9 Julijan m.	27 Stipan prvm.	
Srida	10 Agaton p.	28 2000 mučenika	
Četvrtak	11 Higin p. m.	29 Mladenci	
Petak	12 Tacijan m.	30 Anizija m.	
Subota	13 Leoncije b.	31 Melanija	
2 nedilja	Gozba u Kani. Ivan 2, 1—11		
Nedilja	14 2. Po Bog.	1 Nova godina	
Ponedilj.	15 Pavao pust.	2* Silvestar p.	
Utorak	16 Marcel p. m.	3 Malahija pror.	
Srida	17 Antun pust.	4 Zbor 70 apost.	
Četvrtak	18 Stol. sv. Petra	5 Januarij	
Petak	19 Marije m.	6 Bogojavljenje	
Subota	20 Fabijan i Sebast.	7 Jovan Krstitelj	
3 nedilja	Isus liči Gubavca. Mat. 8, 1—13		
Nedilja	21 Sedamdesetnica	8 1. po Bog.	
Ponedilj.	22 Vinko m.	9 Polivkto m.	
Utorak	23 Rajmund	10 Grigorije Nis.	
Srida	24 Timotej b.	11 Teodozije Vel.	
Četvrtak	25 Obrač. sv. Pavla	12 Tacijana m.	
Petak	26 Polikarp b. m.	13 Ermil	
Subota	27 Ivan Zlatoust.	14 Sv. Sava	
4 nedilja	Bura na Jezeru. Mat. 8, 23—27		
Nedilja	28 Šezdesetnica	15 2. po Bog.	
Ponedilj.	29 Franjo Sal. pr.	16 Petar	
Utorak	30 Martina d. m.	17 Antonije vel.	
Srida	31 Ivan Bosko pr.	18 Atanasije	

MISEČEVE MINE

- ☾ Posljednja četvrt 2-og u 5 s. 57 m. ujutro.
- ☉ Mladina 9-og u 2 s. 54 m. popodne.
- ☾ Prva četvrt 17-og u 7 s. 21 m. naveče.
- ☉ Pun misec 25-og u 0 s. 22 m. iza ponoći.
- ☾ Posljednja četvrt 31-og u 3 s. 47 m. popodne.

VRIME

Od 1 do 3 oblačno, ne baš hladno. Od 4 do 6 kiša. Od 7 do 10 studeno. 11 jaka kiša. Od 23 do konca vitar, snig, magla.

Čuvaj se, pa će te i Bog čuvati!

Biliške za mesec sičanj (januar)

Veljača

Ima 29 dana

Februar

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Četvrtak	1 Ignacije Ant. b. m.	19 Makarije	<p>SUNCE</p> <p>Izlazi</p> <p>1. 7 s. 31 m.</p> <p>5. 7 s. 25 m.</p> <p>10. 7 s. 17 m.</p> <p>15. 7 s. 10 m.</p> <p>20. 7 s. 1 m.</p> <p>25. 6 s. 50 m.</p> <p>29. 6 s. 45 m.</p> <p>Zalazi</p> <p>1. 16 s. 59 m.</p> <p>5. 17 s. 5 m.</p> <p>10. 17 s. 13 m.</p> <p>15. 17 s. 21 m.</p> <p>20. 17 s. 29 m.</p> <p>25. 17 s. 37 m.</p> <p>29. 17 s. 43 m.</p> <p>MISEČEVE MINE</p> <p>☾ Mladina 8-og u 8 s. 45 m. ujutro.</p> <p>☾ Prva četvrt 16-og u 1 s. 55 m. popodno.</p> <p>☾ Pun misec 23-eg u 10 s. 55 m. ujutro.</p> <p>VRIME</p> <p>Od 1 do 6 maglovito, vitar. 8 vedro i hladno. Od 9 do 12 kiša i snig. Od 13 do 16 vedro i hladno. 18 kiša sa snigom. 19 i 20 hladan vitar. Od 22 vedro, noći hladne.</p>
Petak	2 Svičnica	20 Evtimije V.	
Subota	3 Sv. Blaž b. m.	21 Maksim isp.	
5 nedilja	Vinogradarski radnik. Mat. 20, 1—16		
Nedilja	4 Pedesetnica	22 3. po Bog.	
Ponedilj.	5 Agata d. m.	23 Kliment p. m.	
Utorak	6 Tito b.	24 Ksenija	
Srida	7 <i>Pepelnica</i>	25 Grigorije Bog.	
Četvrtak	8 Ivan de Mata pr.	26 Ksenofont	
Petak	9 Ćiril Aleks.	27 Ivan Hrisost.	
Subota	10 Skolastika d.	28 Efrem sirski đ.	
6 nedilja	Sijač. Luka 8, 4—15		
Nedilja	11 Čista	29 4. po Bog.	
Ponedilj.	12 7 ut. r. Servita	30 Tri Svetitelja	
Utorak	13 Katarina	31 Kir i Ivan	
Srida	14 Valentin b. m.	1 Trifonije m.	
Četvrtak	15 B. Klaudije	2 Sretenije	
Petak	16 Julijana d.	3 Simon i Ana	
Subota	17 Donat - Konst.	4 Izidor Peluziot	
7 nedilja	Isus liči slipca. Luka 18, 31—43		
Nedilja	18 Pačista	5 Triodij	
Ponedilj.	19 Mansuet b.	6 Vukol ep.	
Utorak	20 Eleuterij	7 Partenije ep.	
Srida	21 Severijan b. m.	8 Teodor m.	
Četvrtak	22 Stol. sv. Petra	9 Nikifor m.	
Petak	23 Petar D. b. uč.	10 Haralampija	
Subota	24 Pristupni dan	11 Vlasije (Blaž) b.	
8 nedilja	Isusa iskušava đavo. Mat. 4, 1—11		
Nedilja	25 Bezimena	12 N. razbl. sina	
Ponedilj.	26 Viktorin	13 Martinijan	
Utorak	27 Aleksander b.	14 Auksentije i V.	
Srida	28 Gabrijel	15 Onisim	
Četvrtak	29 Roman op.	16 Pamfil i dr. m.	

Uzdaj se use i u svoje kljuse!

Biliške za mesec veljaču (februar)

Ožujak

Ima 31 dan

Mart

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Petak	1 Albin p.	17 Teodor Tirsk.	<p>SUNCE</p> <p>Izlazi</p> <p>1. 6 s. 43 m.</p> <p>5. 6 s. 35 m.</p> <p>10. 6 s. 24 m.</p> <p>15. 6 s. 14 m.</p> <p>20. 6 s. 5 m.</p> <p>25. 5 s. 56 m.</p> <p>31. 5 s. 43 m.</p> <p>Zalazi</p> <p>1. 17 s. 45 m.</p> <p>5. 17 s. 51 m.</p> <p>10. 17 s. 58 m.</p> <p>15. 18 s. 6 m.</p> <p>20. 18 s. 13 m.</p> <p>25. 18 s. 20 m.</p> <p>31. 18 s. 29 m.</p> <p>MISEČEVE MINE</p> <p>☾ Posljednja četvrt 1-og u 3 s. 35 m. ujutro.</p> <p>☽ Mladina 9-og u 3 s. 23 m. ujutro.</p> <p>☾ Prva četvrt 17-og u 4 s. 25 m. ujutro.</p> <p>☽ Pun misec 23-eg u 8 s. 33 m. naveče.</p> <p>☾ Posljednja četvrt 30-og u 5 s. 20 m. popodne.</p> <p>VRIME</p> <p>Od 1 do 6 hladno, vetrovito. Od 8 do 17 suvo, hladno. 19 vitar, kiša, snig. Od 26 do 31 hladna jutra.</p>
Subota	2 Lucij b. m.	18 Lav p.	
9 nedilja	Isusovo priobraženje. Mat. 17, 1—9		
Nedilja	3 Sridoposna	19 Mesopust.	
Ponedilj.	4 Kazimir kr.	20 Lav Katan. ep.	
Utorak	5 Hardijan m.	21 Timolaj prep.	
Srida	6 Perpetua	22 Eugenija	
Četvrtak	7 Toma Akv. uč.	23 Polikarpo b.	
Petak	8 Ivan od Boga pr.	24 Prestuni dan	
Subota	9 Franciska rimska	25 Našašće gl. Iv. K.	
10 nedilja	Isus izgoni đavla. Luka 11, 14—28		
Nedilja	10 Gluna 40 muč.	26 Siropust.	
Ponedilj.	11 Sofronij b.	27 Portirije b.	
Utorak	12 Grgur	28 Prokopije pr.	
Srida	13 Eufrazija d.	29 Vasilije isp.	
Četvrtak	14 Matilda ud.	1 Evdokija m.	
Petak	15 7 žal. B. D. Marije	2 Teodot m.	
Subota	16 Cirijak d. m.	3 Evtropije i dr.	
11 nedilja	Isus nahrani 5000 ljudi. Ivan 6, 1—15		
Nedilja	17 Cvitna	4 1. posta	
Ponedilj.	18 Ciril Jeruz. b. m.	5 Koñon m.	
Utorak	19 Sv. Josip	6 42 muč. u Ant.	
Srida	20 Niceta b.	7 Vas. m. Kvatre	
Četvrtak	21 Veliki četvrtak	8 Teofilakt b.	
Petak	22 Veliki petak	9 40 muč. Kvatre	
Subota	23 Velika subota	10 Kod. i dr. Kvatre	
12 nedilja	Isusa hoće kamenovati. Ivan 8, 46—59		
Nedilja	24 USKRS	11 2. posta	
Ponedilj.	25 Uskrсни pon. Blagovist	12 Teofan isp.	
Utorak	26 Emanuel m.	13 Nikifor	
Srida	27 Ivan Damaščan.	14 Benedikto	
Četvrtak	28 Ivan Kapistran pr.	15 Agapije p. m.	
Petak	29 Eustazije op.	16 Savin p. m.	
Subota	30 Kvirin m.	17 Aleksije	
13 nedilja	Isus ulazi u Jerusalem. Mat. 21, 1—9		
Nedilja	31 Bila	18 3. posta	

Biliške za misec ožujak (mart)

Travanj

Ima 30 dana

April

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Ponedilj.	1 Navišćenje	19 Hrizanto i D.	<p style="text-align: center;">SUNCE</p> <p style="text-align: center;">Izlazi</p> <p>1. 5 s. 41 m.</p> <p>5. 5 s. 32 m.</p> <p>10. 5 s. 23 m.</p> <p>15. 5 s. 13 m.</p> <p>20. 5 s. 3 m.</p> <p>25. 4 s. 54 m.</p> <p>30. 4 s. 46 m.</p> <p style="text-align: center;">Zalazi</p> <p>1. 18 s. 30 m.</p> <p>5. 18 s. 36 m.</p> <p>10. 18 s. 44 m.</p> <p>15. 18 s. 51 m.</p> <p>20. 18 s. 58 m.</p> <p>25. 19 s. 6 m.</p> <p>30. 19 s. 12 m.</p>
Utorak	2 Franjo Paul. pr.	20 Oci iz ob. S.	
Srida	3 Siksto I. p. m.	21 Jakov ep.	
Četvrtak	4 Izidor b. m.	22 Vasilije m.	
Petak	5 Vinko Fer. pr.	23 Nikon i dr. m.	
Subota	6 Marcelin m.	24 Zakarija i J.	
14 nedilja	Isusovo uskrsnuće. Marko 16, 1—8		
Nedilja	7 2. po Uskrsu	25 4 posta	
Ponedilj.	8 Dionizij b.	26 Zbor Ark. Gabr.	
Utorak	9 Marija Kleofa	27 Matr. Sol.	
Srida	10 Zaštita sv. Josipa	28 Ilarion pr.	
Četvrtak	11 Leo Vel. p. uč.	29 Marko i dr. m.	
Petak	12 Julije p.	30 Ivan Ljestv.	
Subota	13 Hermenegildo m.	31 Ipatije	
15 nedilja	Isus uzlazi kroz zatvorena vrata. Iv. 20, 19—31		
Nedilja	14 3. po Uskrsu	1 5. posta	
Ponedilj.	15 Bazilisa	2 Tito čudotv.	
Utorak	16 Bernardica	3 Nikita pr.	
Srida	17 Rudolf	4 Josip Stih.	
Četvrtak	18 Eleuterij b. m.	5 Teodul m.	
Petak	19 Timon	6 Evtihije m.	
Subota	20 Sulpicij	7 Georgije b.	
16 nedilja	Dobri pastir. Ivan 10, 11—16		
Nedilja	21 4. po Uskrsu	8 6. posta	
Ponedilj.	22 Soter i Kajo m.	9 Eupsihije m.	
Utorak	23 Adalbert	10 Terentije m.	
Srida	24 Đurđevo	11 Antipa ep. m.	
Četvrtak	25 <i>Marko ev.</i>	12 Veliki četvrtak	
Petak	26 Kleto	13 Veliki petak	
Subota	27 Petar Kaniz. uč.	14 Velika subota	
17 nedilja	Kroz malo vrime viditi čete me. Iv. 16, 16—22		
Nedilja	28 5. po Uskrsu	15 VASKRES GOSP.	
Ponedilj.	29 Petar Ver. m.	16 Uskrsni poned.	
Utorak	30 Katarina S. d.	17 Uskrsni utorak	

MISEČEVE MINE

- ☾ Mladina 7-og u 9 s. 18 m. naveče.
- ☾ Prva četvrt 15-og u 2 s. 46 m. popodne
- ☾ Pun misec 22-og u 5 s. 37 m. ujutro.
- ☾ Posljednja četvrt 29-og u 8 s. 49 m. ujutro.

VRIME

Početak miseca hladno. 7 lipo. 8 plju-sak. Do 11 lipo. 16 kiša. 19 lipo, onda nevrime s grmljavinom do 23. Do konca nestalno.

Ko drugom jamu kopa, sam u nju padne!

Biliške za mesec travanj (april)

Svibanj

Ima 31 dan

Maj

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Srida	1 Filip i Jak.	18 Ivan monah	<p>SUNCE</p> <p>Izlazi</p> <p>1. 4 s. 43 m.</p> <p>5. 4 s. 37 m.</p> <p>10. 4 s. 29 m.</p> <p>15. 4 s. 22 m.</p> <p>20. 4 s. 16 m.</p> <p>25. 4 s. 11 m.</p> <p>31. 4 s. 6 m.</p> <p>Zalazi</p> <p>1. 19 s. 14 m.</p> <p>5. 19 s. 19 m.</p> <p>10. 19 s. 26 m.</p> <p>15. 19 s. 33 m.</p> <p>20. 19 s. 39 m.</p> <p>25. 19 s. 45 m.</p> <p>31. 19 s. 52 m.</p> <p>MISEČEVE MINE</p> <p>☾ Mladina 7-og u 1 s. 7 m. popodne.</p> <p>☾ Prva četvrt 14-og u 9 s. 51 m. naveče.</p> <p>☾ Pun misec 21-og u 2 s. 33 m. popodne.</p> <p>☾ Posljednja četvrt 29-og u 1 s. 40 m. ujutro.</p> <p>VRIME</p> <p>1 i 2 hladno, vitar.</p> <p>Od 4 do 15 lipo vrime s nešto kiše. 24 mraz. 27 lipo. Od 28 do 31 hladno, kiša, snig.</p>
Četvrtak	2 Spasovo	19 Pafnucije	
Petak	3 Naš. sv. Križa	20 Teodor Tr.	
Subota	4 Monika ud.	21 Januarije m.	
18 nedilja	Idem k onomu, koji me je poslao. Ivan 16, 5—44		
Nedilja	5 6. po Uskrsu	22 Ned. Tomina	
Ponedilj.	6 Ivan	23 Georgije vmc.	
Utorak	7 Stanislav b. m.	24 Sava Stratilat	
Srida	8 Ukazanje sv. Mih.	25 Marko ev.	
Četvrtak	9 Grgur Nazij b. uč.	26 Vasilije b. m.	
Petak	10 Antonin	27 Simeon sveć. m.	
Subota	11 Franjo Hieronim	28 Jason i Sosip	
19 nedilja	Što zatražite u moje ime. Ivan 16, 23—30		
Nedilja	12 DUHOVI	29 N. Mironosaca	
Ponedilj.	13 Duh. ponediljak	30 Jakov ap.	
Utorak	14 Bonifacije m.	1 Jeremija pror.	
Srida	15 Ivan de la S.	2 Atanazije Vel.	
Četvrtak	16 Ivan Nepomuk m.	3 Teodozije	
Petak	17 Paskal B. pr.	4 Pelagija prep.	
Subota	18 Venancije m.	5 Irena m.	
20 nedilja	Kad Tišitelj dođe. Ivan 15, 26—16		
Nedilja	19 PRESV. TROJ.	6 N. o raslab	
Ponedilj.	20 Bernard Sij. pr.	7 Pojava sv. Križa	
Utorak	21 Valent. b. m.	8 Ivan ap. ev.	
Srida	22 Julija m.	9 Izaija pror.	
Četvrtak	23 Brašančevo	10 Simeon Zelota	
Petak	24 Marija pom. krš.	11 Ćiril i Metodije	
Subota	25 Grgur, Urban p.	12 Epifanij i G.	
21 nedilja	Ko me ljubi, riči će mi držati. Ivan 14, 23—31		
Nedilja	26 2. po Duh.	13 N. Samar.	
Ponedilj.	27 Beda uč.	14 Izidor m.	
Utorak	28 Augustin k. b.	15 Pahomije Vel.	
Srida	29 Marija Magd.	16 Teodor	
Četvrtak	30 Feliks	17 Andronik	
Petak	31 Prsv. Srce Isus.	18 Teodot	

Na mucu se poznaju junaci!

Biliške za misec svibanj (maj)

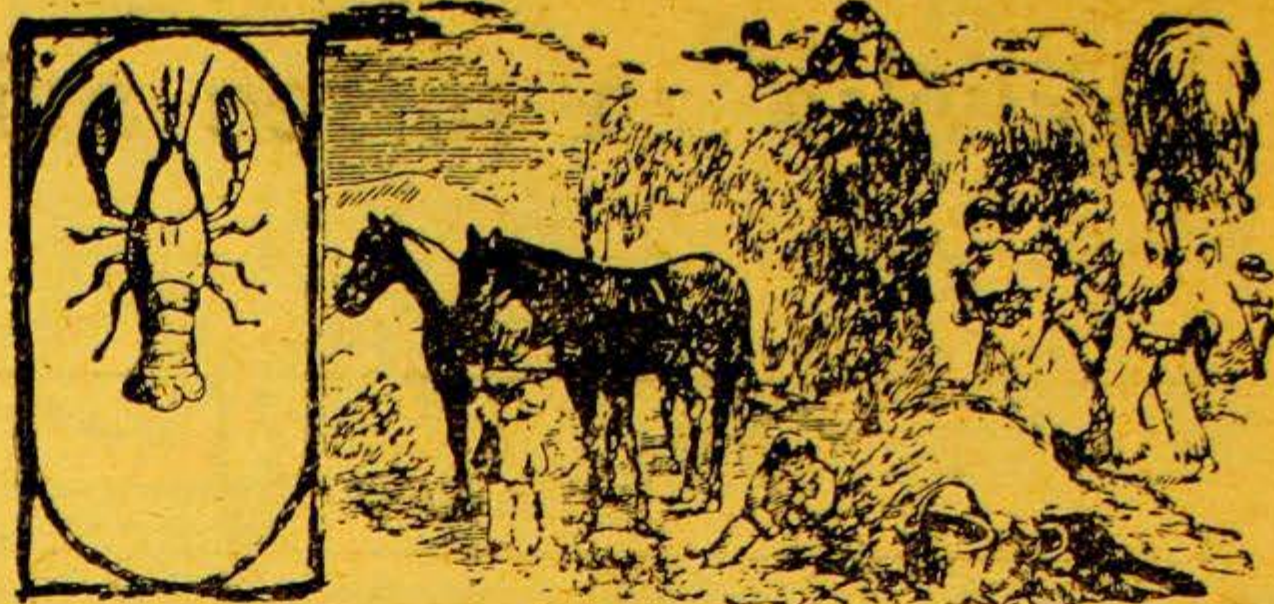
zkvhn.org.rs

Lipanj

Ima 30 dana

Juni

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Subota	1 <i>Srce Marijino</i>	19 Patricije i dr. m.	SUNCE
22 nedilja	Potpuna vlast mi je dana. Mat. 28, 18—20		
Nedilja	2 3. po Duh.	20 N. o slijep.	Izlazi
Ponedilj.	3 Klotilda kr.	21 Konstantin i H.	1. 4 s. 5 m.
Utorak	4 Franjo Karač kr.	22 Bazilisko m.	5. 4 s. 3 m.
Srida	5 Bonifacije b.	23 Mihael ep.	10. 4 s. 1 m.
Četvrtak	6 Norbert b.	24 Uzašašće Isusovo	15. 4 s.
Petak	7 Robert op.	25 N. gl. Ivana K.	20. 4 s.
Subota	8 Medardo b.	26 Karpo ap.	25. 4 s. 1 m.
23 nedilja	Kraljevska gozba. Luka 14, 16—24		30. 4 s. 4 m.
Nedilja	9 4. po Duh.	27 N. Nik. Ot.	Zalazi
Ponedilj.	10 Margareta kr. ud.	28 Nikita b.	1. 19 s. 53 m.
Utorak	11 Barnaba ap.	29 Teodozija đ. m.	5. 19 s. 56 m.
Srida	12 Ivan od sv. Fac.	30 Izakije prep.	10. 20 s.
Četvrtak	13 Antun Pad. pr.	31 Jeremije	15. 20 s. 3 m.
Petak	14 Bazilije V. b. uč.	1 Justin fil. m.	20. 20 s. 4 m.
Subota	15 Vid m.	2 Nikifor b.	25. 20 s. 5 m.
24 nedilja	Izgubljena ovca. Luka 15, 1—10		30. 20 s. 5 m.
Nedilja	16 5. po Duh.	3 DUHOVI	MISEČEVE MINE
Ponedilj.	17 Adolf b.	4 Duhovski pon.	
Utorak	18 Efrem đ. uč.	5 Dorotej m.	☾ Mladina 6-og u
Srida	19 Julijana Falk.	6 Visarion	2 s. 5 m. ujutro.
Četvrtak	20 Silverije p. m.	7 Teodot m.	☽ Prva četvrt 13-og
Petak	21 Alojzije Gonz. pr.	8 Teodor	u 2 s. 59 m. ujutro.
Subota	22 Paulin b.	9 Kiril	☽ Pun misec 20-og u
25 nedilja	Petrov ribolov. Luka 5, 1—11		0 s. 3 m, iza ponoći.
Nedilja	23 6. po Duh.	10 N. svih Svetih	☾ Posljednja četvrt
Ponedilj.	24 Rođ. Ivana Krst.	11 Bart. i Barn.	27-og u 7 s. 13 m.
Utorak	25 Vilim op.	12 Onufrije i P.	naveče.
Srida	26 Ivan i Pavao ap.	13 Akvilina m.	VRIME
Četvrtak	27 Ladislav kr.	14 Elisej pror.	
Petak	28 Vidovdan	15 Vidovdan	2 lipo. 3 jaka kiša.
Subota	29 Petar i Pavao ap.	16 Tihon b.	9 lipo. Od 11 do 14
26 nedilja	Ako ne budete pravičniji. Mat. 5, 20—24		hladno, naveče toplije.
Nedilja	30 7. po Duh.	17 2. po Duh.	15 kiša. 19 mraz, onda
			do 23 lipo. 24 jaka
			kiša. 25 vrlo hladno
			i do konca kišovito.

Skim si, onaki si!

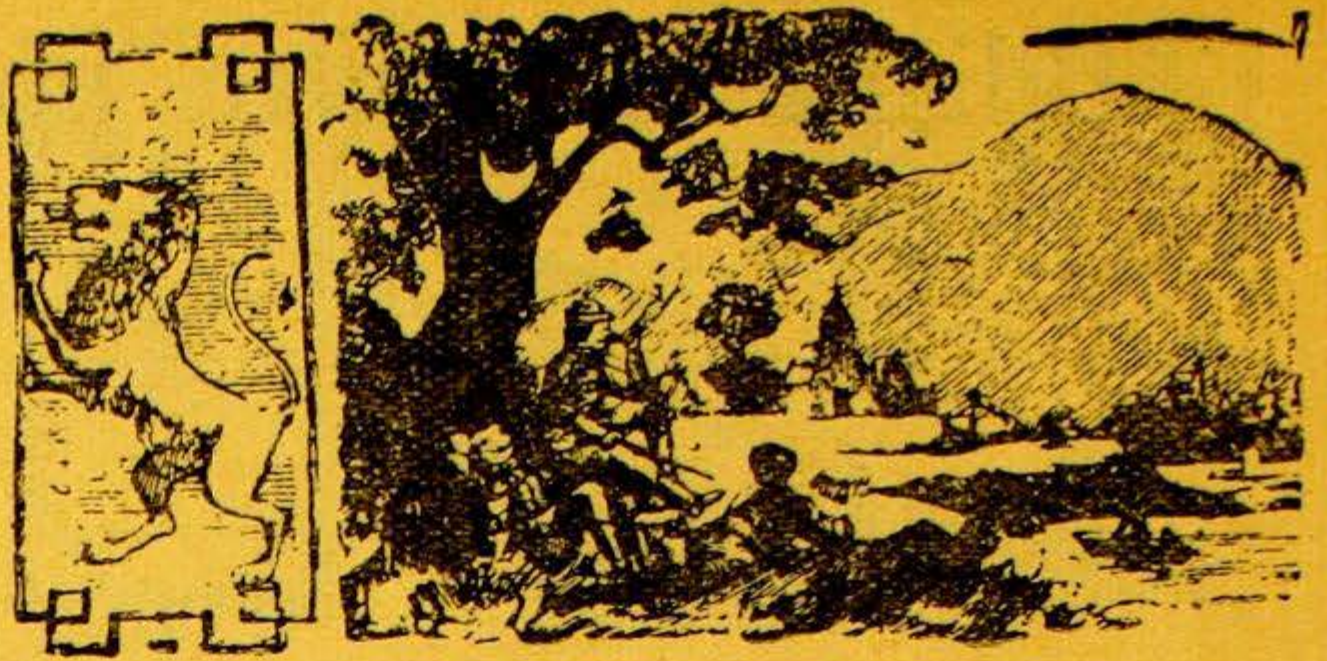
Biliške za mesec lipanj (juni)

Srpanj

Ima 31 dan

Juli

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Ponedilj.	1 Prisv. Krv. Isusa	18 Leontije m.	<p>SUNCE</p> <p>Izlazi</p> <p>1. 4 s. 4 m.</p> <p>5. 4 s. 7 m.</p> <p>10. 4 s. 11 m.</p> <p>15. 4 s. 16 m.</p> <p>20. 4 s. 22 m.</p> <p>25. 4 s. 27 m.</p> <p>31. 4 s. 34 m.</p> <p>Zalazi</p> <p>1. 20 s. 5 m.</p> <p>5. 20 s. 3 m.</p> <p>10. 20 s. 1 m.</p> <p>15. 19 s. 57 m.</p> <p>20. 19 s. 52 m.</p> <p>25. 19 s. 47 m.</p> <p>31. 19 s. 39 m.</p>
Utorak	2 Pohod B. D. M.	19 Juda Tad. ap.	
Srida	3 Leon II. p.	20 Metodije ep. m.	
Četvrtak	4 Uldarik b.	21 Julijan Tar. m.	
Petak	5 Ćiril i Metod	22 Evsebije b.	
Subota	6 Izaija pror.	23 Agripina m.	
27 nedilja	Isus nahrani 4000 ljudi. Marko 8, 1—9		
Nedilja	7 8. po Duh.	24 3. po Duh.	
Ponedilj.	8 Elizabeta kr.	25 Fevronija m.	
Utorak	9 Veronika	26 David mon.	
Srida	10 Rufina i S. m.	27 Samson mon.	
Četvrtak	11 Pijo I. p. m.	28 Kir i Ivan	
Petak	12 Ivan Gualb.	29 Petar i Pavao	
Subota	13 Anaklet p. m.	30 Zbor 12 ap.	
28 nedilja	Lažni proroci. Mat. 7, 15—21		
Nedilja	14 9. po Duh.	1 4. po Duh.	
Ponedilj.	15 Henrik car	2 Haljina Bogor.	
Utorak	16 <i>Gospa škapul.</i>	3 Jakinto m.	
Srida	17 Aleksije pr.	4 Andrija Krit.	
Četvrtak	18 Kamilo Lelis pr.	5 Atanazije	
Petak	19 Vinko Paul.	6 Sisoj Vel.	
Subota	20 Ilija pror.	7 Toma i Akacije	
29 nedilja	Lažni upravitelj. Luka 16, 1—9		
Nedilja	21 10. po Duh.	8 5. po Duh.	
Ponedilj.	22 Marija Magd.	9 Pankracije b. m.	
Utorak	23 Apolinar b. m.	10 45 mučenika	
Srida	24 Kristina d. m.	11 Evfemije	
Četvrtak	25 Jakov st. ap.	12 Proklo i Ilija m.	
Petak	26 Ana, mati B. D. M.	13 Sab. A. Gabr.	
Subota	27 Panteleon m.	14 Akila uč. sv. P.	
30 nedilja	Isus plače nad Jerusalimom. Luka 19, 41—47		
Nedilja	28 11. po Duh.	15 6. po Duh.	
Ponedilj.	29 Marta d.	16 Antinogen i dr.	
Utorak	30 Abdon i Senen m.	17 Marino vm.	
Srida	31 Ignacije L. pr.	18 Jakinto i Em.	

MISEČEVE MINE

- ☾ Mladina 5-og u 12 s. 28 m. u podne.
- ☾ Prva četvrt 12-og u 7 s. 35 m. ujutro.
- ☾ Pun misec 19-og u 10 s. 55 m. ujutro.
- ☾ Posljednja četvrt 27-og u 12 s. 25 m. u podne.

VRIME

Od 1 do 3 studeno, tuča. 4 vruće. 6 vrlo hladno. Od 7 do 18 lipo. 19 do 21 kiša. Od 23 do 31 lipo i toplo.

Boj se Boga i više nikoga!

Biliške za mesec srpanj (juli)

Kolovoz

Ima 31 dan

August

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Četvrtak	1 Petar u okov.	19 Makrina	<p>SUNCE</p> <p>Izlazi</p> <p>1. 4 s. 36 m.</p> <p>5. 4 s. 41 m.</p> <p>10. 4 s. 48 m.</p> <p>15. 4 s. 55 m.</p> <p>20. 5 s. 1 m.</p> <p>25. 5 s. 9 m.</p> <p>31. 5 s. 17 m.</p> <p>Zalazi</p> <p>1. 19 s. 38 m.</p> <p>5. 19 s. 32 m.</p> <p>10. 19 s. 24 m.</p> <p>15. 19 s. 15 m.</p> <p>20. 19 s. 6 m.</p> <p>25. 18 s. 56 m.</p> <p>31. 18 s. 45 m.</p>
Petak	2 Alfons Lig. b. uč.	20 Ilija pr.	
Subota	3 Porcinkula	21 Simeon i Ez.	
31 nedelja	Farizej i carinik. Luka 18, 9–14		
Nedilja	4 12. po Duh.	22 7. po Duh.	
Ponedilj.	5 Snižna Gospa	23 Trofim i dr. m.	
Utorak	6 Priobr. Isusovo	24 Kristina	
Srida	7 Kajetan pr.	25 Ana	
Četvrtak	8 Cirijak i dr. m.	26 Jermolaj m.	
Petak	9 Ivan Vianej pr.	27 Panteleimon m.	
Subota	10 Lovro m.	28 Progor i dr. m.	
32 nedilja	Isus liči gluhonimoga. Marko 7, 31–37		
Nedilja	11 13. po Duh.	29 8. po Duh.	<p>MISEČEVE MINE</p> <p>☽ Mladina 3-eg u 9 s. 9 m. naveče.</p> <p>☾ Prva četvrt 10-og u 1 s. popodne.</p> <p>☽ Pun misec 18-og u 0 s. 2 m. poponoći.</p> <p>☾ Posljednja četvrt 26-og u 4 s. 33 m. ujutro.</p>
Ponedilj.	12 Klara d.	30 Sila uč. ap.	
Utorak	13 Hipolit i Kas. m.	31 Jevdokim m.	
Srida	14 Eusebije pr.	1 Naš. sv. Kr.	
Četvrtak	15 V. GOSPOJINA	2 Stipan prvm.	
Petak	16 Joakim, Rok pr.	3 Izalije i dr. m.	
Subota	17 Hijacint pr.	4 7 ml. Efež.	
33 nedilja	Milosrdni samaritanac. Luka 10, 23–37		
Nedilja	18 14. po Duh.	5 9. po Duh.	
Ponedilj.	19 Ivan Eudes	6 Priobr. Krist.	
Utorak	20 Stipan kr.	7 Dometije ep.	
Srida	21 Ivana Franciska	8 Emilijan ep.	
Četvrtak	22 Simforijan m.	9 Matija ap.	
Petak	23 Filip Ben. pr.	10 Laurencije m.	
Subota	24 Bartolomej ap.	11 Euplo m.	
34 nedilja	Isus liči 10 gubavaca. Luka 17, 11–19		
Nedilja	25 15. po Duh.	12 10. po Duh.	<p>VRIME</p> <p>Na početku lipo. 8 jaka kiša. Od 9 do 11 tmurno. 13 lipo. 15 do 17 hladna kiša. Do 25 lipo vruće. Od 26 do 28 dnevno grmljavina i jaka kiša. Do konca kišovito.</p>
Ponedilj.	26 Zefirin p. m.	13 Maksim pr.	
Utorak	27 Josip Kalas pr.	14 Miheja pr.	
Srida	28 Augustin b. uč.	15 Usp. pr. Bogor.	
Četvrtak	29 Glavosik Iv. Kr.	16 Prinos ubrusa	
Petak	30 Ruža Limska d.	17 Miron m.	
Subota	31 Rajmundo pr.	18 Florijan i Lavro m.	

U radiše svega biše, u šteditše još i više!

Biliške za mesec kolovoz (august)

Rujan

Ima 30 dana

Septembar

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
35 nedilja	Niko ne može služiti dva gospodara. Mat. 6, 24—33	
Nedilja	1 16. po Duh.	19 11. po Duh.
Ponedilj.	2 Stipan kr.	20 Samuel pror.
Utorak	3 Mansuet b.	21 Tadej ap.
Srida	4 Rozalija	22 Agatonik m.
Četvrtak	5 Lovro Just. b.	23 Irenej L. m.
Petak	6 Rođ. Kr. Petra II	24 Rođ. Kr. Petra II
Subota	7 Marko Križ.	25 Bartolomej i T.
36 nedilja	Mladić iz Naime. Luka 7, 11—16	
Nedilja	8 17. po D. Mala G.	26 12. po Duh.
Ponedilj.	9 Petar Klaver pr.	27 Pimen pust.
Utorak	10 Nikola Tol. pr.	28 Augustin b.
Srida	11 Proto i Hijac. m.	29 Usik. Iv. Krst.
Četvrtak	12 <i>Ime Marijino</i>	30 Aleksander i dr.
Petak	13 Amat b.	31 Pol. poj. Bogor.
Subota	14 <i>Uzvišenje sv. Križa</i>	1 Crkva N. lj. S.
37 nedilja	Isus izliči bol. vodene bole. Luka 14, 1—11	
Nedilja	15 18. po Duh.	2 13. po Duh.
Ponedilj.	16 Kornelije i Cipr.	3 Antin m.
Utorak	17 Rane sv. Franje	4 Vavila m.
Srida	18 Josip Kupert	5 Zaharija
Četvrtak	19 Januarije i dr. m.	6 Evdoksije
Petak	20 Eustahije m.	7 Sozont m.
Subota	21 <i>Matej ap. i ev.</i>	8 Rođ. pr. Bog.
38 nedilja	Najveća zapovid. Mat. 22, 34—46	
Nedilja	22 19. po Duh.	9 14. po Duh.
Ponedilj.	23 Lino p.	10 Minodora i dr.
Utorak	24 B. D. M. za otkups.	11 Teodora pr.
Srida	25 Kleofa	12 Avtonom Kant. m.
Četvrtak	26 Kanadski muč.	13 Kornelije m.
Petak	27 Kuzma i Damjan	14 Vozd. č. Križa
Subota	28 Vjenceslav kr.	15 Nikita m.
39 nedilja	Isus ozdravi uzetoga. Mat. 9, 1—8	
Nedilja	29 20. po Duh.	16 15. po Duh.
Ponedilj.	30 Jeronim uč.	17 Sofija i dr. m.

SUNCE

Izlazi

1. 5 s. 18 m.
5. 5 s. 23 m.
10. 5 s. 31 m.
15. 5 s. 37 m.
20. 5 s. 44 m.
25. 5 s. 51 m.
30. 5 s. 58 m.

Zalazi

1. 18 s. 43 m.
5. 18 s. 35 m.
10. 18 s. 24 m.
15. 18 s. 15 m.
20. 18 s. 4 m.
25. 17 s. 53 m.
30. 17 s. 43 m.

MISEČEVE MINE

- ☾ Mladina 2-og u 5 s. 15 m. ujutro.
- ☾ Prva četvrt 8-og u 8 s. 32 m. naveče.
- ☾ Pun misec 16-og u 3 s. 41 m. popodne.
- ☾ Posljednja četvrt 24-og u 6 s. 47 m. naveče.

VRIME

Ispočetka vruće. 4 jako nevrime. Do 9 lipo. 11 malo kiše. Od 18 do 25 vitar, kiša i snig. 26 lipo vruće. Od 28 do konca kiša.

U ratara crne ruke, al' je bila pogača!

Biliške za mesec rujan (septembar)

Listopad

Ima 31 dan

Oktobar

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Utorak	1 Remigije b.	18 Eumenije b.	<p style="text-align: center;">SUNCE</p> <p style="text-align: center;">Izlazi</p> <p>1. 5 s. 59 m.</p> <p>5. 6 s. 5 m.</p> <p>10. 6 s. 12 m.</p> <p>15. 6 s. 20 m.</p> <p>20. 6 s. 27 m.</p> <p>25. 6 s. 35 m.</p> <p>31. 6 s. 44 m.</p> <p style="text-align: center;">Zalazi</p> <p>1. 17 s. 41 m.</p> <p>5. 17 s. 33 m.</p> <p>10. 17 s. 23 m.</p> <p>15. 17 s. 13 m.</p> <p>20. 17 s. 4 m.</p> <p>25. 16 s. 55 m.</p> <p>31. 16 s. 45 m.</p>
Srida	2 <i>Andeli čuvari</i>	19 Trofim	
Četvrtak	3 <i>Terezija od M. Isusa</i>	20 Evstahije	
Petak	4 Franjo Asiški pr.	21 Kodrat	
Subota	5 Placido m.	22 Foka m.	
40 nedilja	Kraljeva svadba. Mat. 22, 1—14		
Nedilja	6 21. po Duh.	23 16. po Duh.	
Ponedilj.	7 Kraljica sv. krun.	24 Tekla m.	
Utorak	8 Brigita ud.	25 Eufrosima	
Srida	9 Dionizije b.	26 Sp. sv. Iv. ap.	
Četvrtak	10 Franjo Borg. pr.	27 Kalistrat i dr.	
Petak	11 Materin. B. D. M.	28 Hariton m.	
Subota	12 Maksimilijan b.	29 Kirijak pr.	
41 nedilja	Isus ozdravi sina kr. dogl. Iv. 4, 46—53		
Nedilja	13 22. po Duh.	30 17. po Duh.	
Ponedilj.	14 Kalisto p. m.	1 Pokr. pr. Bogor.	
Utorak	15 Terezija Avilska	2 Ciprijan i J. m.	
Srida	16 Hedviga kr. ud.	3 Dionizij Areop.	
Četvrtak	17 Margareta	4 Jerotej b. m.	
Petak	18 <i>Luka ev.</i>	5 Haritina m.	
Subota	19 Petar Alkant. pr.	6 Toma ap.	
42 nedilja	Dužan sluga. Mat. 18, 23—25		
Nedilja	20 23. po Duh.	7 18. po Duh.	
Ponedilj.	21 Hilarion op.	8 Pelagija i Taj.	
Utorak	22 Kordula d. m.	9 Jakov Alf.	
Srida	23 Ignacije b.	10 Evlampij m.	
Četvrtak	24 Rafael Ark.	11 Filip đ.	
Petak	25 Hrizanto i Dar. m.	12 Probo i dr. m.	
Subota	26 Evaristo p. m.	13 Karpo b. m.	
43 nedilja	Porez caru. Mat. 22, 15—21		
Nedilja	27 24. p. D. Krist. Kr.	14 19. po Duh.	
Ponedilj.	28 Simun i Juda	15 Lukijan Ant. m.	
Utorak	29 Narcis b.	16 Longin m.	
Srida	30 Alfons Rodr. pr.	17 Ozija pr.	
Četvrtak	31 Wolfgang b.	18 Luka ev.	

MISEČEVE MINE

- ☾ Mladina 1-og u 1 s. 41 m. popodne.
- ☾ Prva četvrt 8-og u 7 s. 18 m. ujutro.
- ☾ Pun misec 16-og u 9 s. 15 m. ujutro.
- ☾ Posljednja četvrt 24-og u 7 s. 4 m. ujutro.
- ☾ Mladina 30-og u 11 s. 3 m. naveče.

VRIME

Do 3 vedro, ali hladno onda lipo. 7 jaka kiša s vitrom. 15 vitar, kiša. 16 oluja sa snigom. 29 lipo. 30 tmurno i hladno.

Ko rano urani, dvi sriće ugrabi!

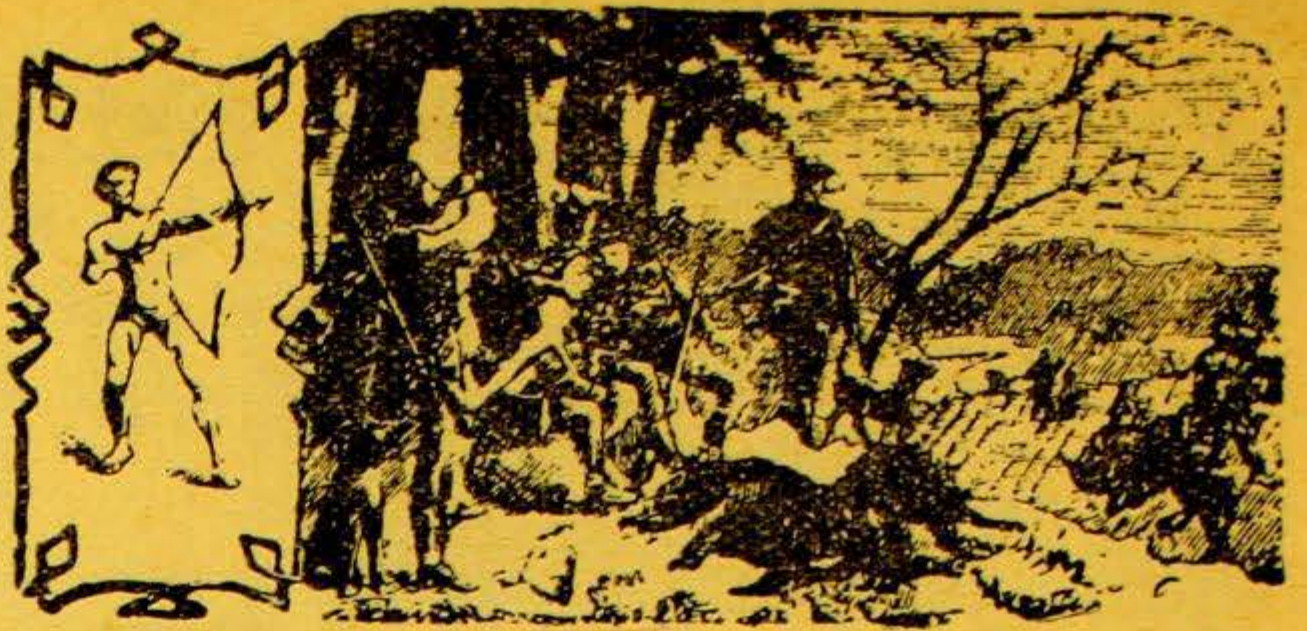
Biliške za mesec listopad (oktobar)

Studeni

Ima 30 dana

Novembar

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
Petak	1 SVI SVETI	19 Joil pr.	<p>SUNCE</p> <p>Izlazi</p> <p>1. 6 s. 46 m.</p> <p>5. 6 s. 52 m.</p> <p>10. 6 s. 59 m.</p> <p>15. 7 s. 7 m.</p> <p>20. 7 s. 15 m.</p> <p>25. 7 s. 22 m.</p> <p>30. 7 s. 29 m.</p> <p>Zalazi</p> <p>1. 16 s. 43 m.</p> <p>5. 16 s. 37 m.</p> <p>10. 16 s. 30 m.</p> <p>15. 16 s. 23 m.</p> <p>20. 16 s. 18 m.</p> <p>25. 16 s. 14 m.</p> <p>30. 16 s. 11 m.</p> <p>MISEČEVE MINE</p> <p>☾ Prva četvrt 6-og u 10 s. 8 m. naveče.</p> <p>☽ Pun misec 15-og u 3 s. 23 m. ujutro.</p> <p>☾ Posljednja četvrt 22-og u 5 s. 36 m. popodne.</p> <p>☽ Mladina 29-og u 9 s. 42. m ujutro.</p> <p>VRIME</p> <p>Do 4 hladno, kišovito. 16 snig po noći. Od 17 do 20 kiša. Od 21 do konca lipo.</p>
Subota	2 Mrtvi dan	20 Artemije vmč.	
44 nedilja	Isus oživi kneževu kćer. Mat. 9, 18—26		
Nedilja	3 25. po Duh.	21 20. po Duh.	
Ponedilj.	4 Karlo Bor.	22 Averkije b.	
Utorak	5 Zaharija i Elizab.	23 Jakov ap.	
Srida	6 Leonard	24 Areta m.	
Četvrtak	7 Engelbert b.	25 Markijan i M.	
Petak	8 Bogdan p.	26 Dimitrije vmč.	
Subota	9 Teodor	27 Nestor m.	
45 nedilja	Isus izliči slugu satnika. Mat. 8, 1—13		
Nedilja	10 26. po Duh.	28 21. po Duh.	
Ponedilj.	11 Martin b.	29 Anastazija m.	
Utorak	12 Martin p. m.	30 Zinovije m.	
Srida	13 Stanislav K. pr.	31 Stahij i dr.	
Četvrtak	14 Jozafat b. m.	1 Kozma i Damj.	
Petak	15 Albert Vel. uč.	2 Akindin i dr. m.	
Subota	16 Gertruda d.	3 Akepsin i dr. m.	
46 nedilja	Isus utiša oluju. Mat. 8, 23—27		
Nedilja	17 27. po Duh.	4 22. po Duh.	
Ponedilj.	18 Odo op.	5 Galaktion i E.	
Utorak	19 Elizabeta ud.	6 Pavao pr.	
Srida	20 Feliks Val.	7 Lazar pust.	
Četvrtak	21 <i>Prikaz. Mar. u hr.</i>	8 Mihovil Ark.	
Petak	22 Cecilija d. m.	9 Onisifor i P. m.	
Subota	23 Klement p. m.	10 Erasto uč. ap.	
47 nedilja	Isus navišćuje propast Jer. Mat. 24, 15—35		
Nedilja	24 28. po Duh.	11 23. po Duh.	
Ponedilj.	25 Katarina d. m.	12 Josafat m.	
Utorak	26 Ivan Berchm. pr.	13 Ivan Zlatousti	
Srida	27 Virgilije b.	14 Filip	
Četvrtak	28 Sosten pr.	15 Poč. Bož. posta	
Petak	29 Saturnin b.	16 Matej ap. ev.	
Subota	30 Andrija ap.	17 Grigorije b.	

Prazna glava, prazna i avlija!

Biliške za mesec studeni (novembar)

Prosinač

Ima 31 dan

Decembar

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar	
48 nedilja	Bitće znaci... Luka 21, 25—33		
Nedilja	1 1. Ad. Nar. ujed.	18 24.p.D. Nar. ujed.	SUNCE Izlazi 1. 7 s. 30 m. 5. 7 s. 34 m. 10. 7 s. 40 m. 15. 7 s. 45 m. 20. 7 s. 48 m. 25. 7 s. 51 m. 31. 7 s. 52 m. Zalazi 1. 16 s. 10 m. 5. 16 s. 8 m. 10. 16 s. 6 m. 15. 16 s. 8 m. 20. 16 s. 10 m. 25. 16 s. 12 m. 31. 16 s. 17 m.
Ponedilj.	2 Bibijana d. m.	19 Avdija pror.	
Utorak	3 Franjo Ks. pr.	20 Grirorij i D.	
Srida	4 Petar Kriz. uč.	21 Uvod Bogor.	
Četvrtak	5 Saba op.	22 Cecilija m.	
Petak	6 Nikola b.	23 Amfilohij i G.	
Subota	7 Ambrozije uč.	24 Katarina vmč.	
49 nedilja	Ivan šalje uč. k Isusu. Mat. 11, 2—10		
Nedilja	8 2. Ad. Bezgr. zač.	25 25. po Duh.	
Ponedilj.	9 Petar Fourier pr.	26 Alipije pust.	
Utorak	10 Prenos Lor. kuće	27 Jakov perz. m.	
Srida	11 Damas p.	28 Stefan m.	
Četvrtak	12 Maksencije m.	29 Paramon i F.	
Petak	13 Lucija d. m.	30 Andrija ap.	
Subota	14 Spiridion b. pr.	1 Naum pror.	
50 nedilja	Poslaše sveć. i lev. k Ivanu. Iv. 1, 19—28		
Nedilja	15 3. Ad. Materice	2 26. po Duh.	MISEČEVE MINE ☾ Prva četvrt 6-og u 5 s. 1 m. popodne. ☽ Pun misec 14-og u 8 s. 38 m. naveče. ☾ Poslidnja četvrt 22-og u 2 s. 45 m. ujutro. ☽ Mladina 28-og u 9 s. 56 m. naveče.
Ponedilj.	16 Euzebije	3 Sofonije pror.	
Utorak	17 Lazar b.	4 Barbara vmč.	
Srida	18 Oč. por. B. D. M.	5 Sava pr.	
Četvrtak	19 Nemezije pr.	6 Nikola	
Petak	20 Eugenije m.	7 Ambrozije b.	
Subota	21 Toma ap.	8 Patapije pr.	
51 nedilja	Propovid u pustinji. Luka 3, 1—6		
Nedilja	22 4. Adventa Oci	9 27.p.D. Pr. Zač. B.	VRIME 2 snig. Od 3 do 8 ne- stalno. 10 hladno, u noći velik snig. 11 i 12 jako hladno. 13 blago i snižno. Od 16 do konca vedro, malo sniga i jako hladno.
Ponedilj.	23 Viktorija d. m.	10 Mino i dr. m.	
Utorak	24 Badnjak Ad. i Eva	11 Daniel Stup.	
Srida	25 BOŽIĆ	12 Spiridion	
Četvrtak	26 Sv. Stipan prvm.	13 Eustratije	
Petak	27 Ivan ap. ev.	14 Tirso i dr. m.	
Subota	28 Mladenci	15 Eleuterije m.	
52 nedilja	Prikazanje Isusovo u hr. Luka 2, 33—40		
Nedilja	29 Toma b. m.	16 Ned. sv. Praot.	
Ponedilj.	30 Eugenij b.	17 Daniel pror.	
Utorak	31 Silvestar I. p.	18 Sebastijan	

Biliške za mesec prosinac (decembar)

Stogodišnjī gatalac

Što da vam gatam sad
 Kad zemlju zaokupio je jad?!
 No ne bojte se braćo,
 Stari vaš Bunjevac-bačo
 Viruje u ljudski spas.
 Čuti ćete još srične pisme glas
 Oko ljudskog srca nestaće zima,
 Jer dobrote još u ljudi ima.
 Sladak će biti krušac, lukac i sir
 Kad u svijtu zavlada mir,
 Jer Bog će dati ljudima dar,
 Da ne mora više ni mlad ni star
 Davati krvi svoje bir.
 Bunjevac svaki Bunjevac će se zvat
 I biti svakom samo brat i brat.
 Biće u svijtu sve zdravo i sito,
 Ljudi će misliti samo na plug i žito.
 Bog će svakom dobra dati
 I bit svakom dobra mati.

POD JUDOM

Kad je dobo velikog hodočašća, kao na primer na Duhove, na Spasov dan, na Veliku i Malu Gospojinu, onda onim neopisivo krasnim i s obe strane visokim jablanima opasanim drumom, koji od Šikluša upravo na judsku crkvu vodi, stotine prosjaka side i koji moleć, koji pivajuć, koji pak larmajuć prose od prolazećih hodočasnika lemozine. Tko neima jako srce i jak stomak, taj najbolje čini ako oboritim očima nit na desno nit na lijevo ne gleda, jer ta beda i nevolja, koja se ovde dreči, lahko ga može onesvestiti, a mož mu stomak na toliko pomutiti, da duge misecove neće moći ni zalogaja tečno pojesti. Prosjaci su najviše bogalji, slipci, kljakavci sa gurama, gusama oteklinama, sa smrskanom rukom ili bez ruke, na štakama ili jer obe noge nemaju, na traljama ili kolicima. Mnogi imaju i svog pratioca, koji ih vodi, novac ubira ili ih na kolici dalje tura.

Samo po sebi se razumi, da hodočasnici najveće bogalje najrađe imaju i njima najobilnije milostinju dale. Pa još ako je dotični prosjak malo dite ili baš divojka a nuz to na guslama svoje jade otpivati umi, onda se jatom zaustave i poslušaju žalobnu pismu dotičnog nesrećnika ne ritko snjim gorke suze roneć.

* *
*

Ovako se desilo i godine 1912.

Jedna ispričijana, gurava i ćorava divojka od 17 godina sidila je nuz put i dok je na jedincatoj — od strunje opletenej žici sa nespretnim gudalom žalosne pismice izvaravala, dotle je sa nemirnim ćoravim očima nepristano zazirala, kao da bi med svitinom koga upoznati želila.

Hodočasnici jednog slavenskog prošuna stali te slušaju:

*Poslušajte žalosnu pismicu,
Pomilujte mene žalosnicu,
Bili danak koji ja nepoznajem,
Lipu mladost suze roneć kajem.
Udilate mi suhog crnog krušca,
Plati će vam Gospa Judska.*

Ovako je glasila pisma. A kada ju ispivala običavala je pružiti svoj ispričijani suhi dlan i primiti milostinju koju svitina obilno dilila. Čim pak svitina udalji redovno joj dotrčao jedan bradati mrki ciganin i oduzeo od nje do zadnje šuće sve, što je u križu nabacano imala.

U svakom prošunu ima ganutljivi duša, koje do dna srca nožem zasica, kada ovako nemilo nakazito čeljade vide i nemogu odoliti, a da dotičnu bogalju ne pitaju. Jesil se ovako rodila il si

po nesrići bogalja postala? Tako je i nju jedna starešica iz Našica zapitala. O kaži mi rano jesil se tako rodila, il si posli vid očijuh izgubila? — a ostali znutim ustima vrebaje, šta će nevoljnica odvratiti.

Posli kratkog ćutenja misto odgovora upita divojka: — Jel' tu u blizini jedan bradati mrki ciganin?

Na njeno pitanje skoro svi i nehotice zaokruže očima i nevidivši nigdi ciganina, odvrata: — nije tu.

Onda slušajte, reče ona zatim se pak maše za guslama i opet povuče gudalom po jedincatoj žici:

*Nit me majka ovaku rodila,
Nit sam sama sebe unesrićila,
Nit mi je otac tko me ovde čuva,
Nit mi je majka njegova supruga.
Tako su me nevoljnu ukrali,
I na točak kosti ispribijali,
Čarne oči silom istiskali,
Teškim lancem ruke nakazili,
Priko Drave ko nevino dite,
Gonila sam šarene leptire,
U sigri me navalila čerga,
Stoput nek je od Boga prokleta!
Bez ljubavi sam kod njih odrasla,
Neznam kako je kad grli majka,
Al ja često spominjem majčicu,
Kad na vratu ljubim meduljicu.*

Dalje nije mogla, jer čim je meduljicu spomenila — kao lavica kad je tko laviće oduzeti hoće, skoči jedna žena sa strane kao pomrmljena za čas za dva razdere oko vrata na njoj haljinu, da vidi meduljicu. U drugi trenutak već očajno i grozno zaplače:

— Anice moja, zlato moje, o jao, o jao! — Jest Anica sam — odvrati nevoljnica ni nesluteć, da ju rođena mater grli i ljubi, — a tko ste vi snašo?... Tako su vam suze vrile i celivanje tako žarko, da mi se srce do dna pomaklo!...

Odkud znate, da sam ja Anica, zašto me zovete zlato moje?...

Ali mater samo miče s usnama bez da bi i rič mogla progovoriti. Tako je steglo oko srca, da joj se sviće užegle prid očima. Obim rukama je grčovito obgrlila bogalju, u cilom tilu tresla kao travica kad oluja tutnji. Ta prinaglo desilo sve, tako naglo da joj se srce prililo a jezik za čas zanimio. — Što neodgovarate dobra snašo? opet će bogalja — tko ste vi?... Tako mi je, kao da me rođena majka grli...

— Jest Anice moja, majka te grli — drekne nanovo žena, jer samo drekom je mogla rasapeti onu bol koja joj grlo steglo. — A po čemu me poznajete?... upita divojka? — Ja sam ti donela tu meduljicu sa Juda prije 12 godina, kad si od 5 godina bila. Zatim odmah te nestalo!... i nanovo cikne žena kosu

svoju čupajuć dok je ostala svitina slušala glas plačuće žene, prikovana stojala oko njih... Tražila sam te sve dosada i more suza sam prolila za tobom... jer sam naprid znala, da ću te ovaku nakazitu naći... reče i vrne još u žalosniji plač. Malo posli nastavi: — U snu sam često klapila, da si gurava, da su te ispribijali, oči izsušite, da na javor guslama prosiš, samo da bezbožnim huljama i upropastiteljima svojim bezbrižan život osiguraš. O, ruke moje slatke... O, slatke oči vičnjim mrakom sakrite... o, o... ljubeći bogalju najedared od stege srca skrhana sruši se i lupi se o zemlju kao polumrtva. U isti čas naiđoše putem dva žandara. Kako se oko divojke svitina uzbu nila i stisnutim pesnicama pritila, stupe bliže, da razumu što se tu zbiva. A kad su razumili žalost onesvišćene majke, onda zapovide svitini, da se niko smista ne makne, nego tiho razgo varajuć donekle još oko divojke ostanu. Nji dvojica pak sakriju se sa onu stranu jendečine.

Nije zatim prošlo ni pet časaka, kada dotrče bradati, mrki i pijani ciganin, te psujuć načini s laktovi sebi put do bogalje. Al dok je on do bogalje došao, dotle su već i žandari tamo bili, te su mu na ruke i noge teške okove natukli. Razbišnjena svitina bi najrađe odmah na mistu nad njim održala sud i valda ga na komade isikla, al ovako, poklem zakon stavio na njegovu ruku, morala je zagojatna biti sa ono nekoliko zamašni udaraca, kojim su mu žandari podbrusili petu, da brže priđe njima potom u arište.

Kada su žandari sa ciganom otišli, na skoro se osvistila i nesrićna mati. Isprva nije znala, gdi je i zašto ta silna svitina oko nje stoji, al kad je čula, da su ciganina otirali, onda skoči, uhvati za tralje u kojima je Anica sidila i odtura ih do svojih kola. Tu spomoću svojih zemljaka smisti Anicu na kolima i primi ju pod svoju oškrbu.

I dok je onaj dan na Judu ostala, svaki, koji se poklonio Gospi Judskoj, došao je i kolima, da sa nesrićnom majkom prolije koju suzu radosnicu. Pravo rekuć motali su se od bola, kada je Anica kadkad povikala: O al je slatko, kada rođena majka grli, i kad su mater i kćer grleć i ljubeć se na toliko stisli jedna drugu kao da bi se stopiti želile.

* * *

Tako su onda srićni i radosni zajedno otišli kući.

V. B.

zkuh.org.rs

ZNA SE

O novoj godini,
 Na lozu dobiti prase!
 To je sreća,
 To barem zna se!
 Odojče rumeno,
 Vezano šarenom vrpcom...
 O to je sreća!
 Ta braćo, kad se na stolu zapuši
 Pečenka praseća!...
 Il kad se pregršti kukuruza zlatna,
 Bacaju pred živinče,
 Neka samo ždere
 Neka se goji,
 Jer od rođenja
 Nož mu stoji
 Pod grlom,
 Samo čeka
 Da slanina postane
 Debela i meka...
 O sreća, je to, sreća!...
 Moj otac sinoć
 Sretan je bio dobitnik:
 Ima rumeno odojče
 Prase.
 Sreća je to,
 Zna se.
 Kad je mene pravio
 U sladostrasti bila je i to sreća.
 Materina utroba
 Postajala sve veća i veća

Dok jednom nisam zaplakao
 I počeo život.
 Zna se.
 Ne kao prase,
 Jer meni i svima nama lažu
 I lažemo se sami,
 Da mi ne rastemo za klanicu.
 A nož se ipak oštri i oštri.
 Ja nisam prase,
 Je li
 To konačno zna se!
 Mi nismo rođeni za klanicu!
 Nama kad nož na grkljanu zacvili
 Znaće se
 Da smo junaci bili,
 I čak
 Dobićemo možda i voštanicu!
 To ipak nešto znači!
 Kakav pokolj?!
 Ta mi smo naše sreće kovači!
 Ta mi smo ljudi, a ne prase!
 Hohaha,
 Ja glupan to dosadno ponavljam,
 A to barem zna se,
 Još kako zna se...
 Pero pisaca povesti
 U dokaz toga iscrplo je
 Ogromnih mora krvave talase.
 Još kako zna se...

A. V. G.

VUJKOV BALINT

VRAGBABIN KOTLIĆ

Davno, davno, a to davno ne znaš kad, jer možda je i sada bio jedan čudan svit. Što je taj svit čudan, to bi još kojikako i išlo, ali su strašno čudni ljudi u njemu. U njih ruke strašno duge, tako duge da vam ja to ne mogu ni ispričati. Što su one duge, to još možda i ne bi škodilo, ali da samo znate od čega su te ruke?! Evo od čega su: spletene od samih otrovnih zmija. A ni jednom nisu dosta duge te ruke već bi ih još istezao i samo istezao. Na prstima jaki i oštri nokti, a ispod svakog nokta otrovni zmijski zubi skriveni.

Još čudniji su ovi ljudi zato, što su jedared vidljivi, jedared nevidljivi. Sad peče sunce i ti ih vidiš, opet peče sunce a ti ih gledaš, gledaš, gledaš i najedared ih nema: ne vidiš ih! Sad je mrak pa ih ne vidiš, a opet je mrak i ti ih najedared vidiš! Nikad ne znaš gdi su i šta su! Čudan svit doboga!

Svaki na tim čudnim rukama ima još čudniji dlan! Da ste vi samo vidili taj dlan, ta vama bi pete varnice strugale tako bi bižali. Braćo moja, ta u svakom dlanu jedna mala, ali strašno ljutita smrt urasla. Skrivena u dlanu spava, a kad se razljuti ona povuče po dlanu živom travom i kad ona iskoči i đipi!...

Takav taj svit, pa takav, ali da znate kako je on stvoren?!

Bila jedared jedna stara vištica, a to udovica prvog vruga. Silesiju nakaradne dice je imala, a od te dice svaki umre ako na dan ne poždere barem jedno ljudsko srce.

Šta će vištica, da joj nakazna podmečad ne bi pocrkala, već ti ona napravi sadžak od mrtvačkih glava i na njeg stavi jedan kotlić čudan i strašan, a u tom kotliću uvijek jedan još čudniji i strašniji svit. Čitav jedan svit i to ne ma koji već baš ovaj u kojem su živili ovi ljudi sa dugim rukama. Vištici ni po brige, ona samo zabode svoje otrovne vile u ovaj kotlić, kao u kakav svatovski paprikaš i već joj je jedno podmeče sito za taj dan. Ona samo izvuče po jednog iz kotlića, a ova nakaradna podmečad mu išćupaju srce i požderu, ta ne puste ni da se krv ispuši iz njega. Tako tu žive ti ljudi, a Bog ih vidio, gladni su uvijek i gladni i samo gladni, da je to čudo i čuti a ne viditi. Ni nisu to gladni ti ljudi već u svakom od njih skrivena po jedna aždaja, a za nju niko nije znao ni gdi je ni otkud je, a ni šta radi.

E sad oni svi imaju te aždaje, ali nisu to ipak jednaki ljudi. Ima u tom čudnom svitu ljudi sa kandžama i takvih koji su imali, Bog bi ih znao otkud, nika vilovska škropila, pa kad stim

škropilima poškrope isprid sebe, a ono se stvori čitavo jezerce meda ili mlika. Znaš opet kakvi su ljudi, kad vide med, a još čitavo jezero, nije im dosta da zamoče prst, već odmah gaće doli pa zagaze kao bravac u baru. A ne znaju oni otkud taj med ni šta ih u njemu čeka! Oni prokleti ljudi sa škropilima imaju i nike čudne kesice iz kojih mogu da sipaju koliko hoće a da se kesice nikad ne isprazne, a šta Bože, nego čitave rojeve komaraca, konjskih obada, buva i mrava.

Oni prvo poškrope iz tih škropila, pa navaraju na med kao bivole u baru i kad se ovi dobro nažderu i ožedne, pa još bogovski ulipe, a oni iz potaje puste iz svojih kesica malo od onih sviraca, već prema tome koja vrsta im se sviđi. Kad ti onda počne dreka u medu, ta sedam ciganskih banda ima da se postidi, a oni prokleti se smiju bože, da im sve pupkovi poispadaju. A još su takvi bećari, da od buva imaju svinjskih i psećjih, pa na kojeg puste psećje, taj laje i zavija a na kojeg svinjske taj rokće i rokće, a oni se samo smiju.

Ima u tom svitu i drugih veseljaka! Ti sačekaju lipo slabije, stanu im na vrat kao piletu, pa nikim tupim nožem izderu iz leđa nekoliko kajiša. Onaj siromah se dere koliko mu grlo nosi, ali to ništa ne koristi, jer pomoći nema niotkud. Pa da vidiš šta dolazi posli! Od tih kajiša opletu bič i šibaju one po golim nogama, pa im oni igraju kako ovi hoće.

Ima tu tako i po dva i dva Božja stvora, po jedan što ima štogod i po jedan što nema to štogod i takvi dvoje po dvoje žive zajedno i ispod njih niču drugi takvi. E sad prije no što se sastanu da žive zajedno, ili kad su već zajedno ovi Božji stvorovi se mire kao bravci na vašaru i kad se kantar umiri, a oni onda pod jednu čergu. I onda ti nastane pravo čudo! Jedan od ovih se miluje oko drugog, mazi ga, čuva ga kao oči u glavi, a onaj drugi još većma ovog ili za sve to sikirom u glavu. Da vidiš samo! Jedan uzme iz nidara srce, pa s njime hrani drugog, a onaj zaludi ovog pa baci to srce svinjama u obor. Onaj siromah što je dao srce da mu onaj pojide, čeka da od njega dobije njegovo srce, pa da se i on slatko najide, jer je gladan kao kurjak, ali vraga: onaj ima niku vradžbinu i kad se s njom namaže dobije dva srca, pa izvadi i da ovom siromahu trulo, gnojavo, i smrdljivo, a pravo kradom da drugom. To još i kojikako, ali još kad ovaj siromah uveče legne da spava, a on mu u desni zabada otrovno trnje, pa kad mu se svi zubi zagnoje, on mu noću veže za zub gvozdenu žicu i baci ga u bunar, da tako visi na zubu. I to bi još išlo kojikako, ali kad onog baci u bunar, on odmah odnese svoje pravo srce da njime drugog nahrani. Onaj u bunaru se dere kao goveče, urliče, bembuče, ali ovom ni po brige. Ima tu i takvih da jedno drugog vežu za zub i jedno i drugo se maže sa vradžbinama.

Nije svud to u tom svitu tako: ima tu dvoje po dvoje i takvih, što sve guše jedan drugog sa svojim srcima. Ti se za-

vukli u jedan mali budžak, pa nikog ni ne gledaju. Nije budžak velik, ali lip Bože da ga se ne nagleda nikad.

E to je bilo tako i drukšije nije u tom kotliću, pa tako na njemu bila i jedna mala rđica. Ta mala maleena rđica opet bila jedna velika pustinja i to tako velika, da bi redovan čovik sedamdesetisedam godina jašio najbržim konjem dok ne bi prošao s kraja na kraj te pustinje. Nigdi ništa u toj pustinji, pa čak ni sunce, ni oblak da svrati kadgod na tu stranu i tako ni vištičine vile nisu nikad na ovu stranu zamahivale.

Kako je u tom kotliću bilo, šta ti ja znam koliko, čuda, to se dogodilo, da otkud jeste, otkud nije, Bog sveti bi ga znao samo se u toj pustinji, u toj rđici na kotliću jedared rodio jedan didak. Šta će on, šta neće, već će živiti tu dok pod njegovom glavom ne nikne lipo zeleno žito. Ta nikad tu ni trn da proklija, a on bi baš lipo zeleno žito!

Živio naš didak tu godina i godina, ali od žita ni traga, dok jedared didak ne pogleda u kotlić. Istegle se njemu oči, pa ti on zinuo od čuda. Vidi on to čudo u kotliću i još stoputa više nego što sam vam ja naređao. Kad je to naš didak spazio, a njemu brada odmah narasla tri hvata i on ti se zamotao u nju pa legao da spava. Legao on i spavao pune tridesettri godine i kad se probudio, a ono pod njegovom glavom niklo lipo zeleno žito. E kad je njemu niklo to žito, sad on može da putuje, jer ima šta da udrobi. Šta mislite kuda će on putovati?! A Bog bi ga znao kuda će?! Ne zna on čovik kuda će da putuje, ali zna zašto će. Vidi on onih sto čuda i pokora u kotliću, pa će putovati ne bi li on tome našao lika.

Nalije on tikvu vode, strpa u torbu svoje žito i ajd! Sad ti on putovao i putovao tri bila svita, dok ga nije zateklo na nikoj jako svitloj pustolini badnje več. Šta će on čovik, već lipo počne da se moli i piva, a kad on zapivao, ono ti se pojavi niki didak, ali čudniji nego on.

— Koja tebe nevolja brate, navela u moju pustolinu? — didak će na ovog.

— Ova i ova. — pa ti naš putnik sve ispriповida onom.

— Pa baš to?! — onaj matori će i onda će samo pokazati svoje lice, a kad ovaj vidio njegovo lice, njemu nije trebalo kazati, da je i ovaj didak na rđici u kotliću.

Kad su oni sve to lipo utanačili, onda će onaj drugi didak sa rđice:

— E brate moj, vidiš li ti da sam ja tako star, da sam se devedesetidevet puta obavio svojom bradom, a od kose bih mogao ogradu da opletem oko kuće, samo kad bih je imao. Ja samo gledam u kotlić i nikad još ni pomislio nisam na ovakav put kao ti. Ali kad si već krenuo, a ja da ti kažem štogod. Kazaću ti zašto ja nisam krenuo.

— A zašto brate, zar nisi htio?!

— A zašto bih onda bio ovde?!

— Pa?!

— Ovako je to brate moj rođeni, — zamisli se onda onaj drugi — bila kadgod u Boga jedna čudna pustara, a na toj pustari Bog porodio čudne ljude i nije im dao ništa drugo već samo grumenje gvožđa. I šta će oni, već cilog života imaju da melju to grumenje gvožđa. Bože moj, i to je posao, ali se desila jedna velika nevolja: ovi ljudi nisu imali mlinsko kamenje. Nemaju ljudi mlinsko kamenje, a Bog im naredio da moraju da melju ovo grumenje gvožđa. Šta će sad?! Šta će ljudi, šta neće, nego ti oni nađu dva tvrda hrastova panja i to nabiju na mlinske osovine umesto kamenja i daj melji gvožđe. I šta se sad dogodilo? Šta misliš?!

Stao didak sa one druge rđice i gleda na putnika, a ovaj na njega i obadvojica znaju šta se desilo. No ništa zato, ovaj će opet kazati:

— Brate moj rođeni, ljudi tako mlili i mlili gvožđe sa panjevima i jedared se samo sitali, da su im panjevi samliveni, a grumenje ostalo grumenje gvožđa.

— Govoriš ti štogod — na to će putnik.

— Vidiš — prihvati na to opet onaj — ja sam toliko vikova ovde u ovoj pustari i nikad nisam smio da se krenem na put, jer mi ni žito nikad nije niklo ispod glave.

— Ja moram — na to putnik.

Didak sa druge rđice se malko zamislio, kad je vidio da ovaj baš ne popušta, pa će onda:

— E brate moj rođeni, kad već moraš onda ću ti kazati štogod.

— Kaži brate moj rođeni.

— Evo šta: prije sto godina ja sam se našao baš ovako na badnje večer s jednim našim bratom. Ti kreni sad u ponoć i idi i idi sve dotle dok ne naiđeš na jednu beskrajnu krvavu vodu u kojoj pliva jedan veliki križ kome nećeš viditi ni kraja ni početka. Ti se ne poplaši one krvave vode, već zaroni u nju i ostani tamo sve dotle, dok iz vedra neba ne padne u nju jedna kap. To nije kiša, već je to onaj naš brat, kojeg sam ja srio prije sto godina.

— Kako brate — začudi se ovaj — kad si rekao, da je to kap.

— Kap brate moj i to ne kiše, već je to suza.

— A šta govoriš?! Kako je to naš brat.

— Alaj se ti čudiš, kao da nisi krenuo na ovakav put. Nemoj ti da se čudiš, već zapamti šta ću ti reći: kad ta suza kane u krvavu vodu, a ti nemoj mnogo da se misliš, već se razderi iz sveg glasa: „Brate ne skrivaj se od brata“.

— Pa onda šta ću? — zine putnik.

— Šta ćeš onda, to je već tvoja stvar i onog našeg brata sa suzom, a sad put pod noge, jer je ponoć već stigla u moju pustinju — na njegov didak i nestane u onoj velikoj bradi.

Šta će ovaj već se krene i u zoru osvane u onoj strašnoj vodi. Nigdi nikoga, a voda uji sva krvava da ti se srce ledi. Pa kad još pogledaš onaj strašni veliki križ! Nema strašan, ni ovo ni ono, već ti on zasukao gaće i zaronio. Kako on zaroni, a ono osvanuo dan vedar da vedrijeg nema. Nije dobro dan ni osvanuo, a ono u krvavu vodu iz vedra neba kane još vedrija kap. Nije kap još ni pala, a ovaj se razdere:

— Brate, ne skrivaj se od brata!

Nije ti on još dobro ni dreknuo, a ono ti ona suza udari o jedan kamen na obali i tu se misto suze stvori didak kao i on.

Kako se onaj stvorio a naš putnik ti izađe napolje i dabome, oni ti se odmah lipo bratski izljube i rukuju.

— Otkud tebe u ovoj strašnoj vodi brate moj rođeni, — na putnika će dida što se iz suze rodio.

— Tebe tražim.

— Pa zar me na lipšem mistu nisi mogao tražiti?

— Ej, ej — na to će putnik — ako pođeš sa mnom, na bolja mista nećemo ni naići.

— Ako tamaniš aždaje, zašto onda ne bih pošao s tobom?!

— Ali baš aždaje, brate moj.

— Onda evo ruke!

E sad se braća tu malo odmorila, pa će se dabome zapitati i ko su i šta su.

— Za mog oca me pitaš — onaj didak će sa suzom, — pravo da ti kažem, niti sam njega znao, niti mater moju. Znaš, to ti je bilo ovako: moj otac sa ženom lipo živio u šumi gdi je bilo jako mnogo medvida. Ti medvidi opet kao medvidi vole slatko i tako ti oni jako volili i lubenice. Dao Bog opet, da je moj otac bio niki čudan baštovan i znao da odgoji lubenice kao troja volovska kola i šta će čovik, već ti on lipo to sadi u šumi i daje ovim medvidima, a oni njega čuvaju od kurjaka i ostalih zviru. Tako ti je to sve lipo bilo, iako su ga zato što je s medvidima u dobrom, jako mrzili kurjaci. Bilo bi to i nadalje dobro, da jedne noći nisu medvidi nikud nestali, a mog oca i mater onda kurjaci u snu napali. Ležali oni kao pravi šumski ljudi pod drvetom i ja se baš rađao i nisam se dobro ni rodio, a kurjaci odgrizli glavu i ocu i materi.

— A šta si ti onda?

— Šta ću! Tu bila u blizini jedna zečica sa malima i ta me primi i tako se ja na sisi moje matere zečice othranim. Eto otud mi i ova suza.

— Da bratac moj, kakva ti je to čudna suza?

— Kakva? Hej brajko moj, ova suza vridi za mene i za tebe više nego čitav svit — na ovo plačljivi didak.

— Kako, ako Boga znaš?

E isripovida on sad, kako se zečica sa svojim zečićima uvik skonila kad je bila opasnost, a on nije mogao da trči tako kao oni, pa je uvik plakao. Plače on tako siromah i plače kad

ostane sam i valjda je to nikom čudnom dobrom duhu dosadilo i kad je on jedared tako ostao sam prid kurjacima i plakao, a ono se sva zemlja zatrese i iz nje nikne jedan stari dida, ta stariji nego najstariji kamen na zemlji i šta će šta neće, već uzme i otare svojom bradom oči pljačljivom.

— E sad kad zaplačeš tebe više ni glava neće boliti — i na to bukne strašan plamen i dida nestane u zemlji.

I šta je onda bilo. Evo šta: nije prošlo dugo vremena a u onom čudnom svitu se raščulo, da je tamo stigao jedan čudan čovik. Sad je mali kao zrno graška, a sad opet velik kao planina. U tom čudnom svitu je najčudnije bilo to da iz njega ne možeš da nestaneš i da se ponovo vratiš: jedared nestaneš i onda te nikad više nema. E a ovaj čudni čovik je to mogao. Raščulo se, da on ima nike čudne oči i još čudnije suze. Plače kad hoće, a kako kap suze kane, ona u more kane i ovaj čovik nestane u suzi, suza u moru i niko ga ne nađe. Kad hoće da se vrati, on popije suzu i desi se tamo gdi hoće, jer je u tabanu imao jedno cviče iz gromovnikove bašte. Kad je taj čovik banuo u taj svit, šta će on šta neće, već se on latio čudnog posla, da onu strašnu aždaju nađe pa da podili megdan s njom. E a kako će je naći kad niko zapravo ne zna ni da li je to baš aždaja, ni gdi je ni otkud je, ni kad spava ni kad je budna.

— Eto vidiš, tako sam ti ja prošao. To sam ja taj čudan čovik. Kad mi je dida tako oči otro, onda sam otišao na jednu rđicu i tamo sam bio sve dotle, dok nisam jedne noći usnio, da sam na jednom velikom groblju. Tu ti ja u pustolini noću, kad se jedared otvore svi grobovi i iz njih izlete nike velike svitile tice i počnu da pivaju iznad mene. Pivaju one i pivaju i ja jedared razumim da treba da krenem na put, da tražim aždaju iako nemam šta da ponesem u torbi. Kažu oni meni, da ću ja naći na jednog mog brata koji će imati žita u torbi, pa će me on već hraniti. Ja se nisam dugo mislio, već krenem, a kako ja da ću na put, ono se nebo zamrača i počnu strašni gromovi. Puca Bože, da se sve zemlja cipa. Kako gromovi počeli da pucaju, ono one svitile ptice nestale u zemlji. Pucaju gromovi i pucaju i tako jedan pogodi i mene u tabane i u tom času mi na tabanima izraste čudno vatreno cviče. Ja se trgnem pa počnem da bižim, ali u tom izadu pridame tri divojke kao zora lipe i dadu mi jednu zlatnu kesicu punu čudne masti i kažu mi, da s bratom kojeg ću naći na putu vežem pupak, jer kad sam se ja rodio meni pupak nisu svezali i da s tom mašću namažem.

— Maži brate, veži brate — vikne na to putnik. Onom nije trebalo dvaputa reći, već ti on veže svoj pupak za ovog i onu kesicu s mašću i kad je namazao, a ono dva didaka s jednim pupkom. Kako se to desilo i svršilo, a oni kao da su jedan.

— E sad nas ni brige — kaže putniku onaj — ti si se nastarao da imamo šta da jidemo, a ja sam majstor za bižanje

kakvog još nije othranila moja mater žočica, pa ćemo mi sad zajedno na naš put.

— Ali odmah za aždajom — prihvati putnik i oni krenu.

Krenu oni i išli i išli, da su im se noge već do kolina ožuljale, ali nigdi ni žive duše. Tako će oni jedared putovati i noću i te noći stignu prid nike strašne planine. Strašne ovamo, strašne onamo, ali ti oni ne staju već će baš tamo. Oni bi tamo ali bome ne mogu nikuda već samo priko jedne još strašnije ćuprije, a prid tom ćuprijom grdna hala sidi na straži.

— Šta je, vi hoćete na pustaru mog gazde?! — sune na njih hala, a kad je samo usta otvorila, ono se zemlja od plamena zatresla.

— A ko je tvoj gazda — pitaju oni.

— Kuga! Ovo su njene planine. Ne može ovde ko hoće. Nego ako baš hoćete, a ono treba da mi uradite dvi stvari pa ako to ne učinite, ode vam glava.

Didaci se pogledali i plačljivi umalo nije zaplakao, ali onda kao vele u sebi, ako baš ne mogli ono uraditi, tu je njima suza. Grdosija dabome ne zna da njih dvojica mogu da nestanu u suzi i još se začudila kad su oni rekli:

— Govori brže šta to imamo.

— Evo šta: prvo i prvo, da mi osedlate komarca, a drugo, da mi skuvate paprikaš od buvinog pupka i njenih rebara.

Kad su to didaci čuli, nije im se baš mnogo dopalo, ali šta će. Sili oni tu pored ćuprije pa se misle i misle, a grdosija legla na ćupriju i spava. Kada se naspavala, a ona će na njih:

— No jeste li osedlali komarca?!

— Ta čak i momka našli koji ga jaši — ovi njoj.

— Ta nemojte molim vas — grdosija će, pa će pogledati, a kad tamo, ono dvi zečje dlake u med umočene, pa komarcu na tur zalipljene, a na njima još makovo zrno.

Srdi se grdosija kad je to vidila, ali šta može kad su je didaci nadmudrili, pa još ako je nadmudre i u onom drugom, onda će ih morati propustiti priko kuginih planina.

— Ajd na to vas vrag naučio — kaže grdosija, pa trgne livi brk, a ono iz njega puče grom, da se sva planina zatrese — ali momci materini da li ste skuvali paprikaš od buvinog pupka i njenih rebara?!

Didaku putniku se sad skupila koža, da mu se sve zategli brkovi oko palaca na nogama. Kako i ne bi, ta ako pogodi, proći će, ako ne pogodi, glavu će izgubiti. Prikrsti se on i počne tu vrtiti ovamo i onamo, a grdosija đipila:

— No šta je, jeste ili niste?

Narasle joj zazubice, već bi im žderala meso.

Didak putnik se tako poplašio, da ni sam nije znao kako je rekao:

— Nismo.

— A što niste?! — zaurla grdosija tako, da joj iz čeljusti sune plamen na svu planinu.

Putniku strčalo srce u pete, da je i zaboravio da on s plačljivim ima jedan pupak, ali ipak podvezao gaće, pa promuca:

— Skuvaćemo mi još...

— Nećemo! — drekne iznenada plačljivi.

— Šta je?! — zacvili zubima grdosija.

— Dabome, da nećemo — na to plačljivi, pa se momak baš ni ne boji, već još on na halu: — Kažite vi strašni gospodaru, prvo nama, da li buva ima pupka i rebara, pa ćemo vam mi reći zašto nećemo.

Hohoho, da ste onda vidili grdosiju! Ostavila se i urlanja i plamena, a one velike uši joj pale po zemlji kao trulo bundevino lišće.

— Hajd no kažite — plačljivi će na nju.

— Nema — kaže, a ono glas kao u diteta.

Dabome, kad je onda plačljivi izbacio trbušinu, ta sve do nosa grdosiji i podvikne:

— Eto zato mi nismo skuvali paprikaš i nećemo ga skuvati, jer buva nema pupka ni rebara.

Grdosija ih nije više ni gledala, već još samo promuca:

— Nadmudrili ste me, Bog da vas ubije. Prolazite — vikne još samo i nestane u zemlji.

Sad će oni poći u kugine planine. Da samo znate kako su strašne te planine. Kad im dođeš u blizinu, a ono vidiš, da im iz dna bukta velik plamen, a smrdi i dimi se, da te Bog sačuva. To gore same mrtvačke kosti. Iznad tog Bože, se svitle same Božji užeženi noževi, sikire, sablje, vile i pištolji s kojima su poubijani ovi, čije kosti sad tu gore.

Gore te kosti, da sve puca i pale ono oružje, a iznad svega toga kulja vrila smola, pa digla gust crn oblak do neba, da ništa od njega ne vidiš. Ta ni svoj nos ne vidiš u tom oblaku, a samo se čuje dreka i svađa iz njega kao da koga višaju.

Ko će priko takvih planina prići?! Ta ni blizo ne bi smila kršćanska duša, a ne da bi baš na planine i priko njih. Ko će ko neće, ali didaci baš hoće, jer oni imaju opanke što su ih zaradili od one hale koja je čuvala ćupriju. A šta mislite kako i kad im je hala dala te opanke? Evo kako: kad je ona nestala u zemlji onda su u ćupriju lupila tri strašna groma i iz ćuprije trgla krv, a u krvi se stvorila dva opanka. A da vi još znate kakvi su to opanci! Nisu ni od gvožđa, nisu ni od kože već od posljednjeg izdisaja malog đavola koji je crkao čim se rodio. Taj posljednji izdisaj opet bila duša tog malog vraga, a ta sirota duša nije htela da postane vrag i zato je i umrla prije nego što je živila. To dabome nije bio kraj, jer su nju zato gonili svi vragovi i ona je uvijek bižala nebu pod oblake. Kako je opet ona uvijek bižala nebu, tako mogla da pride sve na svitu. A kad je mogla da pride sve onda je mogla da pride i ove planine.

Eto od tog su naši didaci imali opanke i ti opanci su ih nosili priko ovih strašnih planina kao kakvo paperje. Još kad su se umorili od silnog gledanja onih strahota, mogli su i da se odmore i spavaju. Kazaću vam i kako. Evo ovako: kad je najstariji đavo crkavao, njemu je bila poslidnja želja, da onu malu dušu uhvate i na to se sve đavolske čerge digle i kako nisu, samo su oni onu sirotu dušicu zgrabili za vrat. Onda je onaj matori naredio, da mu pakleni berber otsiče dvi najduže kose u glavi i da s njima od one dušice sašiju opanke.

Crne reponje su to odmah i uradile. Opanci su bili gotovi, ali one dvi dlake su bile tako dugačke, da su opančiće s njima prošili za tili čas i još je ostalo toliko, da su iza svakog opančića smotali dlake u klupče, koje je bilo kao kakvo guvno slame.

Tako to naši didaci iskoriste i kad se umore, oni se samo bace na ova guvna od vražjih dlaka i lipo spavaju, a opanci s njima putuju priko čudnih kuginih planina.

Putuju oni tako i putuju, kad jedared vide u jednoj smrdljivoj jami punoj đubreta, zmiija i pacova, gdi na sridini u gnoju pliva jedna velika ljudska crkanjčina. U nju zabodene tri sablje: jedna u trbušinu, jedna u srce i jedna u usta. Kad su bolje zagledali, a tu iznad jame jedna pijana stara vištica krastava do kostiju, pa mlati trulom metlom po onoj ljudskoj crkanjčini i piva:

— Tu su braća sva, što su u kotliću sve proždrli, a svakom zlo želili i svakog olajali dok nisu došli na vragbabine vile. Tu su braća sva!

— Šta je ovo — putnik će.

— Slušaj brate moj, — na to će plačljivi — jedan naš brat sa kojim sam se našao prije dobrih sto godina rekao mi je: „Pogledaj i upamti dobro kad vidiš kakvo zlo, ali ne razmišljaj u njemu, nego biži“. Bižimo brate i mi dalje.

— Ako ti je naš stariji brat to rekao, onda bižimo.

Odoše oni tako dalje i priđoše priko sto čuda i već se i umorili i naplašili dosta, pa jedared zanoće u jednoj pećini. Staće oni tu malo, da se odmore i razmišljaju o svemu što su vidili i naučili. Legli tako dva didaka s jednim pupkom pa pripovijedaju, kad jedared vide iznad sebe štogod sitno i mračno, a na tom mračnom opet štogod jako lipo svitli. Gledaju oni, a to malo mračno niti ide, niti leti, a ipak im je više glava. Gledaju oni pa se samo čude sami u sebi, kad će jedared didak putnik:

— Šta to može da bude?!

— Ja hej ne znam — didak sa suzom će.

— Znam ja. Što mene ne pitate — odazovne se ono malo crno.

— Ko si brate, ako si brat?!

— Jesam onom ko me hoće — na to ono crno.

— Dobrog brata uvijek hoćemo. Ko si brate rođeni, — pa se oni sad već digli i imaju šta i da vide: to je jedan lip pauk

od same crne kumaše, a na glavi mu svitli mala kruna od dragog kamenja.

— Ja sam car svih pauka — kaže onda on.

— Pa šta ti brate tu radiš — na njegov će sad oni.

Na ovo se car malo nasmijao, pa će:

— Došao sam da vas učim.

— Kako to.

— Pa ne vidite da pletem iznad vas?

— To vidimo, ali šta ti možeš sa to malo sitne pređe, ako dune malo vitra pokidaće ti je.

Car se i na ovo nasmije, pa će i opet:

— E baš to sam vas htio da naučim. Eto, da znate, da sam ja bio iznad vaših glava i orda kad ste se vi svezali i kad ste se već vezali, hoću da vam kažem dvi tri riči. Eto kako vi mislite da je moja pređa slaba, pa braćo i jeste, ali kad nas sto i sto i sto paukova sastavimo naše pređe, mi možemo bika svezati i uplesti u njih. Pa onda vidite mi sa našim pređama nećemo da lovimo jače zviri, nego što su pređe jake. To dvoje eto treba vi da znate, kad ste već tako pametni bili, da se rodite s jednim pupkom.

— Dobro — didaci će caru, ali kad su pogledali, a ono cara nema kao da je bio samo san.

Oni bi ljudi od njega pitali još Bog te zna šta, ali se izgleda on ositio i nestao, tako da su naši stari momci ostali sami u pećini. Sad šta će, već kad su i onako u pećini, da se odmore i misle a oni kao vele misliće se i o onom što su od cara čuli.

Sutradan oni se lipo naručali žita iz putnikove torbice i opet put pod noge. Sad su opet hodili i brodili u svojim opančićima i prišli priko sedam krvavih mora i vatrenih šuma, kad jednog lipog dana vide oni niko čudo kroz oblake.

Četiri velika vatrena konja sa crnim krilima. Vide oni to jednog lipog dana, ali se oni toliko zagledali, da je to bila već i noć i to noć kao dan, misec lipo peče, pa se sve vidi. Proletili ti konji kroz oblake kao strile, pa opet nestali. Na njima opet jaši nika strašno jaka momčina, ta mišice mu sve od drenovih čvorova, a butine mu tolike, da je objašio vratove svoj četvorici konja. Kosa u momka dugačka da bi od nje babe za sedam sela čarape isplele, a kako konji lete, ta kosa se vijori kroz oblake kao strašno veliki crni svileni barjak. Desnom šakom drži momak motku, ali ti ta motka deblo od najvećeg hrasta na zemlji, a na njoj vezano gvozdeno uže debelo kao momački pojas, a dugo pola dana hoda, pa još na kraju vezano sedam teških crkvenih zvona i devet kola švigara. To je njegov bič. Jaši on na ovim konjima, pa kad se malo razveseli, a on okrene bič iznad glave i kad onda grunu zvona i švigari puknu, ta sedam gromova i oluja ti je odmah tu.

Projašila tako jedna momčina, a lipa je i snažna, da je se nagledati ne možeš, kad jedared evo čitavog društva. Lete konji

vilenjaci Bože, ta sve ostaje iza njih oblak za oblakom, a momčine okreću one teške bičeve kao od šale.

Gledaju oni ove momčine i kuda će, već će malko sa svojim opancima za njima. Tako oni stopu u stopu za njima i jedared dođu prid nike dvore koje su sazidane od samog šumskog lišća i trave. Baš kad će bliže, vide oni da su momčine tu svratile i konje napojile i odjašile dalje. Daj oni tamo bliže, a kad oni tamo, a to prid dvorcem sidi jedna dobra baba ali sva od cvića. Ta i ruke i noge i oči i usta, ta sve od cvića.

— Hvaljen Isus dobra majko, — oni na nju.

— Amen, amen sinovi, jeste li gladni, jeste li žedni?

Primi ona njih lipo i odmah će ih uvesti u dvorac, ali oni neće već samo pitaju, ko je ona.

— Ja ko sam — ona će — ja sam udovica cara šuma i cvića.

— Cara cvića?! On je bio vaš čovik?! Ja sam štogod čuo o njegovoj smrti — na to će plačljivi didak. — Kako je to i bilo?...

— E kako je bilo — kaže carica, pa zaplače, a kad ona zaplakala, ono joj iz očiju kaplje mirisna rosa i gdi ona kapne tu nikne lipo cviće, da lipšeg ne možeš ni da sanjaš. — Moj čovik ti je bio dobar, da boljeg na svitu nije bilo. On je bio tu car, a svi su bili zlobni, što u naše carstvo ne mogu da dopru vragbabe vile. Tako jedared dođu niki rđavi ljudi i kažu mom čoviku, da mu je poručio car gavrana na misecu, da će mu pokloniti sime od srebrnog cvića, samo treba da otputuje u njegovo carstvo na misec. Kako to moj čovik čuo, a on ti osedlao vitrenog konja i ajd u goste, dao Bog da se ni krenuo nije. Nije on bio još ni na pola puta, kad je moj najstariji sin čuo, da će mu otac glavu izgubit. A bilo ti ovako: car gavrana na misecu počeli da umiru gavrani jedan za drugim, a nije znao od čega. Vrača njemu jedared jedna vragbaba i kaže mu da bi njegovi gavrani svi ozdravili kad bi ih nahranio tilom mog čovika. On plati onim poganim ljudima, da mog čovika dovaraju i kad je on došao po sime od srebrnog cvića, njeg lipo dočeka car gavrana i samo zine na njega, a kad on zinuo ono mu iz usta poletilo sto i sto gavrana i svi sunuli na mog čovika i opasili mu sve tilo. Car gavrana je nosio u srcu sve gavrane i tako su mu oni izašli na usta. Eto tako je umro moj čovik, ali na sriću imam sedam sinova koji mi čuvaju carstvo od vila vragbabe.

— Tako dakle — na to plačljivi — a ko su ovi što kroz oblake lete?

— E to su vam čudne delije. To su dobra i rđava dica. Kad im je kakva volja.

— Pa ko su to?

— Vi ni to ne znate?!

— Nismo iz ovog svita.

— Pa to su dica mog brata i njihovi drugovi.

— A ko je vaš brat?

— Ko? Pa vi ni to ne znate?! Car oblaka! Eto sad ženi najmlađeg sina. I moja dica su već otišla u svatove.

— A s kime ženi?

— Car mora udaje kćer. Sad će se sprijateljiti. Kadgod su car mora i car oblaka bili veliki neprijatelji.

— A što?

— Zato. Došlo sunce u zemlju mog brata i zasilo tu u gostima, pa nikako da ode. Moj brat siromah već ne zna šta bi ni kako bi, jer nije red gosta baciti ispid praga, a gost opet grije i pali, pa se sva litina osušila u zemlji mog brata. Ajd misli čovik, valjda će se gost sititi, valjda neće morati da kaže prid njim: „Ženo, spremi krevet za spavanje, vidiš da gost hoće da ide kući“. Misli moj brat, misli, e ali se gostu baš gosti.

Šta će siromah moj brat, to već neće da uradi, da obraz prid gostom opogani, pa makar šta bilo, već on naredi svojim oblacima da kradom odu u zemlju morskog cara i da sa njegovih njiva donesu vode.

To oni i uradili, e ali se morski car sitio, pa su od to doba u zavadi.

Trajala je ta zavada dugo i dugo, dok jedared sinovi vitrovog cara nisu se posvađali sa jednim sinom morskog cara i kad niko nije vidio, a oni njega ukrali i odneli u jednu veliku piščanu pustinju, gdi je sunce svoje gaće sušilo. Tu bace doli sina morskog cara, pa odlete. Tu opet vrućina, da ti mozak izavre, a nigdi kapi vode ili hladovine. Sin morskog kralja kao i sva njegova čeljad, od same vode stvoren i šta može u ovoj pustinji, već za dan dva da umre.

E ali na sriću naletila tuda dica mog brata, pa makar su u zavadi s morskim carem, bilo im žao da tako mlada duša uginge u pustinji, već oni ospu lipo jednu kišicu na njeg. Kako onaj dobio malko vlage, on put pod noge i biži iz pustinje. Dica mog brata za njim, pa kako se on počne sušiti i venuti, oni njemu kišicu i tako ga srićno doprate do zemlje morskog cara.

Kako ovaj došao kući, tu sve vodeno, pa ni po brige i odmah on ispriповida ocu ko je i kako njemu život spasio.

Kad je to čuo morski car, on nema šta, već poruči mom bratu, da on ima kćer udavaču i ako moj brat ima momka, da se orode, pa eto neka čeljad mog brata ide na pojila u njegovu carevinu kolikogod hoće.

I eto sad odoše svatovi po divojku.

— Čudni svatovi — ova dvojica će.

— Čudne ste i vi delije.

— Čudne jesmo — na to će didak putnik — ali kako mi nismo svatovci to moramo za našim putem. Zbogom babo i hvala vam što ste nas uputili.

— Sad kad znamo ko su i šta su one momčine, ne moramo više za njima već za našim poslom — i plačljivi će i oni ti lipo poljube caricu u ruke i put pod noge.

Išli sad oni i opet išli kroz sto čuda i nevolja i mislili se o svemu što su čuli i vidili i jedared ih noć zateče na jednoj pustoj, a jako visokoj planini. Našli se oni tu na nikoj uskoj stazi, ta tako je uska, da samo što stopa stane. S jedne strane strmi kamen, s druge strane strašna duboka jamurina. Nema kud već oni žure naprid, da bi se prije mraka sklonili na kakvo sigurno mjesto.

Žure oni, žure, ali ti evo i mraka i već kad će noć, a oni izbiju na niko čudno jezerce. Duboko da ti se oči privrnu kad pogledaš u njeg, a na sridini jedan kamen oštar kao zub, a visok dozlaboga i na njemu čudesan lip dvor od samog dragog kamenja.

Od tog dvora jedna uska ćuprija vodi i to kud, već baš do ove staze, a nije ni uža ni šira od nje. Ali kakva je to samo ćuprija?! Od same vatrene svile i kumaše, a zlatom i biserom izvezena.

Kad bolje pogledaš onaj dvorac, ta to pravo čudo. Voda duboka sve se crni oko njeg, a mirna. Ispod dvorca na vodi samo cviče lipše od lipšeg, a kamen ispod vode u gustoj šumi, a ona šuma ti je kao griva od zelene svile. Kroz tu šumu se liju srebrni potoci. Lipo se liju potoci sa svih strana iz dvorca u jezerce. Dvorac sav trepti, kad je sav od dragog kamenja i zlatom pokriven.

Čude se dva didaka s jednim pupkom kuda su oni to zabaljali. Ovako što lipo još nisu vidili otkad su se o put lupili.

Nisu se oni dosta ni načudili, kad se oko dvorca iz onog cviča digli svileni oblaci, pa sad plavi, sad crveni, sad bili a sad žuti i pritvaraju se kao duga. A kad oni pogledali bolje, to nisu oblaci, već jako mnogo svilenih golubova.

Njih dvojica stoje tu kao ukopani pa zivaju, kad se jedared otvore jedna zlatna vrata na dvorcu i na njima se pokažu dvi divojke sa zlatnim kosama, obučene sve u cviče i počnu na njih mahati da dođu u dvorac.

Lipe divojke Bože, ta oni obrazi kao dvi rumene jabuke, a mašu ovima sve hoće ruke da im se pokidaju.

Kad su to vidili didaci, a oni se našli u nebranom grožđu. Vide oni da ovo nisu čisti poslovi. Ne kažu oni jedan drugom ništa, već se okrenu pa će bižati natrag po onoj stazi.

E ali kako oni da će bižati, a iz dvorca bukne niki strašan plav i crni plamen i na stazi se stvore kurjaci i velike zmijurine, pa svi sunuli na njih dvojicu. Kad su to njih dvojica vidili, oni se uplašili toliko, da je plačljivi didak zaboravio da zaplače, već oni digli skute pa biži po onoj ćupriji i upravo u dvorac, a tu ih odmah zagrlile one dvi divojke.

Jedva su imali vremena da se obazru, već su vrata bila za njima zatvorena. A kad su se obazrili, imali su šta i da vide:

od ćuprije, kurjaka i zmiija ni traga, a dvorac visoko, visoko, ta tako visoko, da ni gromovi tamo ne stižu, pa ništa oko njeg nema, već samo duboka voda dokle ti oko dopre.

Sad se didaci samo uplašili. E, ali što se oni uplašili to nije ništa, već one dvi čudne divojke oko njih, pa se didaci odmah i raskravili.

Didaci gladni kao psi, pa ih ove dvi odmah posile za jilo. Kad se didaci ogledali, a to stol i stolice od samog žeženog zlata. Tanjiri spleteni od crvenih ruža, a kašike od najboljeg bisera.

Svaka od ovih vilinskih divojaka ima u kosi po jednu crvenu ružu, ali crvenu, da misliš da je od krvi! Štogod didaci i pomisle, to se tu stvori jer kako ovi što zažele, a one divojke izvade ružu, poljube je i već je tu ono što žele. Sad se didaci već i ne boje, nego im sve drago, pa sve osićaju kako im se krv podmladila.

Zažele ti grožđe, a one divojke poljube ruže i evo ti ovaj čas niče čokot i već na njemu zrilo grožđe, samo ga beri onako rosnog.

Zažele lubenice, a ono se već otegla vriža i dok pružiš ruku, evo ti lipe zrile lubenice, ta kad je rasičeš a ona medena rosa u njoj nikla kao srebrna suza.

Večeraju oni a divojke ih dvore, ta kao dva kralja, pa posli donele koritašca od crvenog dragog kamenja, a u njima srebrna voda, pa peru ovima noge. Ta pravo čudo Božje i ovamo, onamo, naposlitku se didacima jako dopalo ovde. Kako i ne bi, ta dvorac opkoljen vodom priko koje niko ne može da pride, a visok, da nema tu ni hala ni aždaja, ni vragbaba, a još ih ove dvi čudne divojke tako dvore i još mole, da oni tu ostanu, da budu tu gospodari a njih dvi će ih slušati i dvoriti.

Ljube one didake, miluju i kad došlo niko vrime noći, one spremili didake u spavanje. Dale one njima sobe od žeženog zlata, a krevet već da vam i ne kažem i tako ih ostavile. Didaci opet sad ni pri pameti, ni bez pameti. Okreću se, smiju se, a ni sami ne znaju šta im je. Tako se oni tu vrtili kao pijan oko svoje šubare, kad će jedared leći i da spavaju.

Legli oni ali ni onda nemaju mista, pa će se onda sititi da su im divojke dale da popiju niko vatreno vino. Daj oni da popiju to vino, a na sriću nisu, jer bi onda zaspali kao zaklani, kad jedared čuju niku čudnu zuku i buku. Šta je to?! Daj oni odmah da pogledaju napolje, a kad oni povirili, a njima stala krv. Ona voda što je bila duboko, jako duboko i daleko, počela da se muti i talasa, pa da raste i sve bliže i bliže dvorcu, a samo jauče i proklinje.

Kad se voda već podigla, a oni onda vide da je puna raskidanih krvavih komada srca, pa ta srca urliču. Daj oni da razaberu i šta urliču, a kad oni većma istegli uši, a oni to čuju gdi na dvorac viču ovo:

„Vi ste nas na vragbabine vile natakle. Vi dvi vištice strašne, vi utvare što ste nas namamile u vaš prokleti dvor“.

Ohoho! Didaci se sad ohladili. Kakve su to divojke?! Prošla njih radost, pa zaboravili i lubenice i grožđe i sve. Daj oni odmah opanke pa će bižati. Hoće oni da biže, ali se u to zatrese čitav dvorac, pa grmljavina i pucanj, zidovi počeli da se ruše. Kad oni pogledali, a to nije dvorac od dragog kamenja, već od samog blata, gnoja i crkotina. Daj oni onda, da biže, ali kad će vratima, a ono evo i one dvi čudne divojke trče, ali sad im u rukama dvi velike sablje, a iz njih plamen suće.

Kad su didaci to vidili, a oni se obadvojica zaplakali, ali tako, da su odmah čak u sedmo more nestali.

— Ao Majko Božja, gdi smo mi to bili — počesu se oni iza uva kad su već mirno plivali po moru pritvoreni u kap vode.

— Ja ne znam kakvo je to čudo — plačljivi didak će.

— Znaš ili ne znaš — na to će didak putnik — ali meni je od tog čuda tako dosta, da ćemo sad barem sedam dana spavati u moru.

— Ni ja ne marim — plačljivi će.

Nisu oni ni slagali, već ti se lipo uspavali u moru i tu proveli skoro jednu zimu. Kad su se dobro odmorili, a oni onda smislili da se nađu gdigod u bilom svitu i kako oni smislili, a oni ti se našli na jednoj velikoj planini. Planina ti je velika, da ti ne znam reći kolika je, a na njoj jedan još veći čovik. Oni lipo pali baš prid tog čovika. Čovik je čovik, ali ti je ovo čudo od grdnog čovika! Debeo je da mu se oči ne vide od sala, a kad hoće da korakne tri vola mu povuku naprid nogu.

I šta je ovaj već svinjar. Pun mu obor svinja, i to još debljih nego on, a ne ma kakvih nego baš zlatnih. Sve te debele svinje od samog suvog zlata. A čime ih ovaj samo hrani?!

Iznad obora ima jednu duboku jamu, a u toj jami puno ljudi, žena i dice. Kad se ovom svinje počnu da deru od gladi, a on samo vikne na volove, te oni povuku one njegove velike noge i on dođe do jamurine, pa zgrabi svojim strašnim šaketicama među onaj svit. Svit biži, ali on ni gleda već kojem zgrabi uši, kojem ruke, pa to odmah otkine i baca svinjama u obor. Jako je to njegovo salo, pa koga zgrabi tom ako ništa, a ono kožu zdere i baci svinjama, a svejedno je njemu baš i ako glavu otkine.

Žderu njegove zlatne svinje, sve se kolju međusobno za ovo meso.

On ti opet ima nike strašne sluge, crne kao ponoć, pa te pokatkad nahrani sa zlatnom slaninom od svinja i te sluge mu love ljude i uvijek napune ovu jamu.

Dva didaka se nisu jako iznenadila, jer su oni čuli za ovo i kad su već tu, oni kao vele neće odmah da pobignu, nego kad niko ne smi blizo ovom čudu, oni baš hoće. Ta spavali su ljudi

toliko vremena, pa se malko zaželili šale. Hoće oni njemu bliže, ali plačljivi didak već spremio suzu, pa ako bude vruće, a njih dvojice u tom času evo u moru, da se rashlade.

Kad su oni došli među obore ovog debelog, on ti se počeo smijati:

— Ohohoho, otkud vas? Meni ni sam đavo rogati ne smi u goste, a otkud baš vi?!

Da suze nije valjda bi ti i mi daleko obišli obore, misle se didaci, ali vele ovako:

— Pobratime, možda ćemo ti biti u pomoći, pa eto navratili.

— Hohohoho, meni u pomoć?! — smije se onaj — pa ja sam čovik gazda!

— Ali rđavog glasa — ovi njemu u brk.

Nije se debeli na to rasrdio, već će:

— A šta mogu kad mi je tako suđeno. Hoću neću, moram da hranim svoje svinje.

— A baš ovako? — didak putnik će.

— Baš tako je suđeno i gotovo. Kad bi mi pale u šake sve njive zlatnog cara, onda bi se možda jedared nasitile moje svinje, e ali kad niko ne može da mi nabavi te njive.

— Gdi su te njive i kakve su? — ovi će i već skoro pritegli opanke, da oni to nabave, samo da više ne urliču oni iskidani ljudi u jami iznad obora.

Debeli ih samo prisikao očima, ali od glave do pete, pa će:

— Ostavite ljudi grbavi posao! Znate li vi gdi je carstvo zlatnog cara?! Iznad neba pa još sedam puta više! A njive bi mu mogao da dobijem, ako bi kogod imao takvu sablju, da s njom s oblaka odozdole rasiče trbušinu cilom carstvu zlatnog cara, pa bi se onda sva zemlja njegovog carstva rasula u moje obore. A to ne može niko, jer takvu sablju nosi opasanu car vatrenog carstva, a na pojasu mu je čuvaju sedam crnih aždaja. Evo sve iz ove jame sam slao, pa niko ne smi ni da okuša sriću.

— Ali nas dvojica hoćemo — lupe prid njegov dva didaka s jednim pupkom i već će i poći.

Pošli bi oni, ali se na to iskosirio debeli:

— Hohoho, nisam ni ja lud! Sad bi vi bajagi tamo pošli, samo da mi pobignete. Vidili ste sve, pa bi sad vitar pod pete! Nećete mi pobići! U jamu s njima! — vikne na one njegove garave sluge.

Sunuli oni crni, pa će didake za gušu, e ali je tu suza, a kad je tu suza onda didaka nema.

Okupali se oni opet u moru, da ni mirisa ne ostane od onih strašnih zlatnih svinja i njihovog gazde i brčkaju se veselo, što su sve to vidili i zdravi čitavi se vratili, pa se linčinama opet svidilo spavanje u kapi suze i Bog zna dokle bi oni ovde opet krali Božje dane, da se plačljivi nije najedared udario po čelu.

— Brate moj rođeni, pa večeras je Badnje veče!

— Šta kažeš! Pa onda ne možemo ostati u moru. Moramo gdigod na zemlju kao ljudi.

— Dabome — plačljivi će — i to u kaku špilju, gdi ćemo moći lipo u miru da zapivamo koju.

Kako su oni to rekli, a ono ti se dva didaka s jednim pupkom i našla u jednoj maloj špilji. Mala je ali za njih dvojicu baš dosta, da ih snig ne zavije. Zavukli se oni tu i spremili svoju večeru od ono dva tri zrna žita što su u torbi imali, pa se onda umotali u brade i lipo pivali i gledaju kroz noć u šumu. Gledaju oni tako, a nebo lipo vedro, puno zvizda, pa se, vidi kao da je iznad njih. Gledaju oni, gledaju, kad jedared iznenada niče, prid njima, ali baš iz same zemlje jedan čovik, ali veći sedam puta nego običan čovik. Didaci se trgli, pa kad će oni drugi put da pogledaju, a taj čovik još veći, pa treći put još veći i trgni se ovamo, trgni se onamo, a onaj čovik što je iz zemlje nikao već narastao toliki, da mu je nebo šešir na glavi.

Ova dvojica zinula od čuda i straha, pa ne smiju ni da se maknu, jer ako onaj makne nogom, a plačljivi didak ne zaplače još dok je vrime, zgaziće ih kao mrave. Skupili se oni pa gledaju a ono imaju šta i da vide. Onaj strašno veliki čovik svitla zvizde. Uzeo jednu po jednu, pa ih lipo s nikom velikom kožom svitla, pa onda dograbio nike velike grablje i pograbio i uredio Kumovu slamu. Kad je sve to zgotovio, onda se počeo najedared smanjivati, pa sve manji i manji i dok nisu triput okom trepnuli, a ono zemlja progutala čovika kao da ga nikad nije ni bilo.

Šta je to?! Na Badnje večer pa ovako što?! Čude se njih dvojica, ali kad su pogledali na nebo, a ono zvizde sad trepte kao da si ih zlatom polio.

— Jesi li to vidio — didak sa suzom će.

— Možda nam se pričinilo — onaj drugi će.

— Otkud bi vam se živ čovik pričinio? — čuju oni na ovo glas.

Kad se oni obazru, a to u njihovom društvu sidi još jedan didak, pa ni veći ni manji nego oni.

— Ko si ti? — odmah oni na njega.

Onaj se nasmije:

— Pa onaj što ste ga malopre gledali.

— Koji?! Onaj mali pa veliki, pa opet mali?!

— Baš glavom!

Sad se ova dvojica uplašila. I viruju i ne viruju, ali ako je tako, može ovaj njih zatoliko spremi za paprikaš i zato oni njega odmah zapitaju:

— Jesi li pobratim ili zlotvor?

— Pobratim braćo, jer sam i ja imao svoju rđicu na kotliću — kaže onaj.

— E kad si bio u pustinji, onda ti virujemo. Ali kaži nam brate, šta ti sad radiš i kakvo je to čudo u tebe, da si sad ovoliki, a sad opet do neba.

— E braćo moja, — sad će onaj njima — i meni je niklo malko zelenog žita u pustinji, pa sam i ja krenuo ovim putem kojim vi sada gazite, ali nisan izduvao do kraja. Mnogo sam vidio, mnogo se naučio i namučio i na kraju sam zapatio oko pojasa jedan čudan obruč i onda sam tu stao.

— Daj govori kakav ti je to obruč?

— Eto, ako ga okrenem desno, ja rastem kao iz vode, a ako ga okrenem livo, mene nestaje kao duge na suncu. Tako eto ja mogu da narastem do neba i postao sam nebeski baštovan. Kad svršim posao, a ja obruč na livo i manji sam od najmanjeg crva na zemlji. Ne samo da onda niko ne zna za mene i da me niko ne može da nađe, nego ja ništa ni ne želim sebi, jer sam toliko mali, da čak ni najmanja želja ne može da stane u mene.

Kad su ova dva to čula, a oni se pogledali pa će onom:

— Brate, pa ako je to tako, ti bi onda mogao da oslobodiš našu braću iz kotlića.

Onaj samo mahne rukom, pa će:

— Ne mogu braćo. Znam ja to vrlo dobro, da bi njima otpali oni strašni nokti i crkla u njima aždaja, kad bi ih moj obruč obuhvatio i smanjkao toliko, da ni željica ne može da se useli u njih, ali to je ona nevolja braćo, što je ovaj obruč samo za mene, a za njih sve nisam mogao da nađem. Pa eto baš zbog toga sam se pokazao vama. Vi davno već niste vidili šta oni u kotliću rade.

— A što brate?

— Zlo!

— Ta ne govori!

— Zlo i naopako! Vidili mene gdi mi nebo za šešir služi, pa hoće svi oni da okreću obruč udesno i samo udesno, iako ga i nemaju. Stvaraju samo veselje vragbabi.

— Šta to rade, brate naš?

— Evo pogledajte ovamo, pa ćete viditi!

Uze nebeski baštovan na ovo iza pojasa jedan komad kore od nikog jako mirisavog drveta, za koje naši didaci nikad ni čuli nisu i kaže im da užežu vatru i malko se na tu koru nakade i oči nek im zasuze od tog dima. Daj oni odmah to i urade a kako oni to uradili, a oni vide cili kotlić ama kao da je tu prid njima. Vide oni kotlić, ali što vide u njemu?!

Čudo i zlo i naopako, kako im je rekao nebeski baštovan.

Skupili se svi oni iz kotlića i prave nike listve i to kuda, već baš do neba. Prave oni, kuju i vraguju i samo krpe i kuju, kad se baš sad razigrala ona nakazna dičurliju vragbabina, pa kad su onda lupila nogama u kotlić, a on ti sav zazvonio i napukao tako, da su se one listve razdrobile na sto strana, a pod njima se smrvile kosti onih iz kotlića što su te listve pravili.

Dva didaka se poplašila, da ni sami nisu znali šta bi, pa će na baštovana:

— Brate rođeni, šta se to desilo?!

— Aždaja i vragbaba su se rukovali i zagrlili. Kažem ja vama zlo i naopako. Nego znate šta ću ja vama reći?

— Govori.

— Nemojte vi tu linčariti, a nemojte više mnogo ni da putujete.

— Nego?!

— Još malo, pa kući.

— A što?

— Pa ne vidite, da tribate u kotliču?!

Dabome da vide, samo ne znaju šta će ni kako će, pa će oni još na njeg:

— A kuda ćemo još ono malo?!

— Kuda?! Evo za leđima vam je u ovoj špilji jedan bunarić, koji vi dosad niste vidili.

Okrenu se oni, a to zaista jedan mali, ali strašno dubok bunarić.

— Dobro je da niste pali u njeg — onaj će onda — a sad evo malo ove crne masti i s njom namažite i oči i uši i onda skačite u bunar.

Nisu oni čekali, već sve učiniše i skoro da se ni rukovali nisu sa baštovanom, tako su hitro poskakali u bunar.

Tonuli oni u tom bunaru i padali i padali, kad jedared, a ono nisu u bunaru, već u jednoj strašno velikoj pećini. Velika je da ni kraja ni početka ne vidiš.

Tako ti oni i kad se jedared obazrli, a ono ti ne tonu, nego su u onoj maloj pećini u kojoj su i bili, samo je sad mnogo čudnija. Kad su se oni tom dositili, a oni ti kroz jednu jako tisnu jamu ušli u jednu jako veliku pećinu i sad ne znaju, da li su u bunaru, da li su u onoj maloj pećini ili su ušli kroz tisnu jamu u veliku pećinu, samo se čude što su tamo.

Nisu se oni dosta ni načudili, kad jedared strašno daleko vide niku jako veliku glavu nikog starca, a od starca ne vide ništa već samo jednu ogromnu bradu. Ta brada ti je tolika, da se od nje ni trunka čovika ne vidi, a još sva plamti u plamenim jezicima. Kad se oni obazrli, a ta staračka glava i brada ni nije tako daleko već sasvim blizo i kad se još bolje zagledali, a ono pod tom bradom ima svega i svačega.

Plamte oni vatreni jezici i kroz njih vidiš, da pod bradom ima od svega od početka svita pa do danas. Pogledaju oni malo bolje i gle, tamo ne samo da ima svega, nego su i oni tamo. A još ona staračka glava! Ima ti ona očiju koliko i dana u godini i još jedno oko više, a ušiju ništa manje.

Usta samo jedna u tog starca. I ta jedna će on otvoriti kad su ovi došli bliže. Kako on usta otvorio, a ona brada se rasplamsala i pećinu oblila tako jaka svitlost, da su naši didaci pali na zemlju. Kako oni pali na zemlju, a kroz pećinu zagrmi strašan glas:

— Slušajte sinovi moji... — pa kad im je onda počeo da pripovida, a oni ni rič ne razume toliko su se uplašili.

— Sad idite u svoj kotlić i pripovidajte svojoj braći šta ste vidili i naučili i šta sam i ja poručio — čuju jedared naši didaci.

Kako ovaj svršio grmljavinu, a njima se nije pitalo ko je on i šta je, već didak putnik prišapće plačljivom:

— Zaplači, suza ti se ne osušila, ali odmah!

Nije ni ovom tribalo dvaputa reći i već su se našli u moru.

Tu su se dobro izduvali i onda nema šta, već zažele, da se nađu u kotliću.

Kad su oni tu stigli, a svit se slegao kao na čudo. Skupio se svit oko njih, a oni im sve ispriповidaju i na kraju kažu šta i kako im je rekla ona svitla starčeva glava.

— Kazala nam je — kažu — da panjevi ne mogu mliti gvožđe! Kad ugušimo onu čudnu malu i jaku smrt što imamo u dlanu i onda ćemo imati još dosta drugih nevolja. Doći će nam čudni rojevi malih vatica, a nećemo znati ni otkud ni zašto, ni kako se javljaju u kotliću, a svaki ovaj roj će nositi sa sobom malog koščatog risara, koji će bećarski rušiti otkose naših glava. To još nije sve, već kad nam se još vragbaba napije rakijetine, a ta njena rakija od krvi i žući, od žabje i zmijine džigerice, od kurjakovog srca i lisičjeg mozga i svega gada i gnoja svita, pa i tu nakaznu dičurliju napoji, da vidite onda ciganskih svatova! Jedno drugom će criva i mozak povaditi a njima dabome to ništa ne škodi, jer su vražje kolino, ali i to sve ne bi ništa bilo, nego će oni, da bi staru vragbabu razljutili uzeti maljeve i batine, pa da vidiš kad onda počnu da mlate po kotliću. Razlupaće ga i iskriviti a niko živ se protiv tog ne obrani! Onda će biti mali momci one smrti u dlanu. Jeste li čuli?! — na svit će ovi, a svit ti se skupio u kotliću, pa manji od makovog zrna.

— Zato treba da slušamo onu svitlu glavu — opet će oni — a ona nam je rekla, da treba da se staramo, da ovaj kotlić razrušimo i izađemo iz njega, jer je on bašta zemaljskog zla, čija gazdarica je ona vištica vragbaba a baštovani one aždaje u nama i smrti u dlanovima. Ako ovo učinimo, lipsaće u nama aždaje i vragbaba sa svojom nakaradnom dicom i mi ćemo se moći starati, da sklonimo druge dve tri nevolje s vrata. Znajte da je ta aždaja strašna: još i kad crkava i onda tako ispusti dah iz sebe, da sebi zgrči kandže, ta još i onaj svoj posljednji izdisaj hoće da zgrabi među svoje šake. Kad nju ubijemo, onda ćemo možda izaći iz kotlića. Tu je ova aždaja i njena posestrima u onom lipom jezeru, što nas je htela počastiti...

Pripovidaju oni i pripovidali bi Bog ti zna dokle, ali se onima već ne sluša, nego poviču:

— Dobro braćo, a kako ćemo mi sve to da uradimo?!

Ova dva su samo na to i čekala, pa viknu:

— Tako, ako svako sebi otsiče ruke!

— Šta, sebi ruke?!...

— Dabome — didaci na to.

Da ste vidili samo kakva se graja digla na ovo!

Digla se graja i umalo nisu didake umlatili kamenjem, ali se oni nisu uplašili, već kako na njih bace kamenje, a plačljivi zaplače i oni nestanu, u drugom času su opet tu. Ovi kamenjem, a oni nestanu i vrate se i kad se to tako desilo nikoliko puta, a ono ti se svit uplašio od njih dvojice, jer vide da tu nisu baš čisti poslovi i na kraju će oni razumno na didake:

— Pa dobro braćo, poslušaćemo vas, ali kako ćemo onda da radimo kad nećemo imati ruke?

E na ovo se već nasmijala naša dva didaka i vele:

— Ne brinite vi ništa, mi smo na našem putu naišli na jednog svetog čovika, koji nam je od njegove krvi dao tri pune tikvice i kad sa tim poškropite vaše rane niknuće vam takve nove ruke, koje će samo diliti jedan drugom. Samo vi kidajte i sičite ruke, evo ovako — i naša dva didaka za tili čas otkinu svoje ruke i daj od one krvi iz tikvica, a na to čitav taj svit zinuo od čuda, jer ovima izrasle druge lipe ruke.

Kako oni to vidili, a ono ne možeš da ih otiraš od tikvica, jer se svi žure da kidaju ruke i rane umaču u onu krv.

Nisu se oni dobro ni izređali, a ono svaki se žuri da drugom da iz novih ruku što god dobro, a kako oni to počeli, ono se zemlja strašno zatrese i iz svakog čovika plane strašan crni plamen i nestane u zemlji.

— Odoše aždaje svom poočimu crnom repatom caru — viknuše didaci kad je plamen nestao u zemlji.

Nisu oni dobro ni viknuli, a ono nastane još veća grmljavina i sivanje i kroz tu strašnu oluju vide jedared u oblacima kako crni rogati nose jednu strašnu babu i kidaju joj crno srce, a iz tog srca kidaju dičije glave.

— Ode i vragbaba! — viknu didaci.

Nisu oni dobro ni viknuli, a ono se u oblacima digla oluja od gavrana i kuda će kuda neće, već baš na babu i one repate, pa kidaj, deri i kad se malo posli gavrani počeli da razilaze, a ono nigdi ni babe, ni njene dice, a ni onih repatih.

Jedva se sve to desilo, a oni viknu:

— Gledajte!

Pogledaju oni svi tamo, kuda su didaci pokazali, a ono imaju šta i da vide: stvorio se prid njima jedan lip zelen put i na njemu peče lipo sunce, pa sunce polako odmiče i kao da ih zove za sobom.

Dabome, da se to njima nije samo pričinilo, već ih sunce baš zvalo za sobom, da izađu iz kotlića a to su samo naši didaci razumili, jer su oni znali jezik sunca, pa viknu na ove:

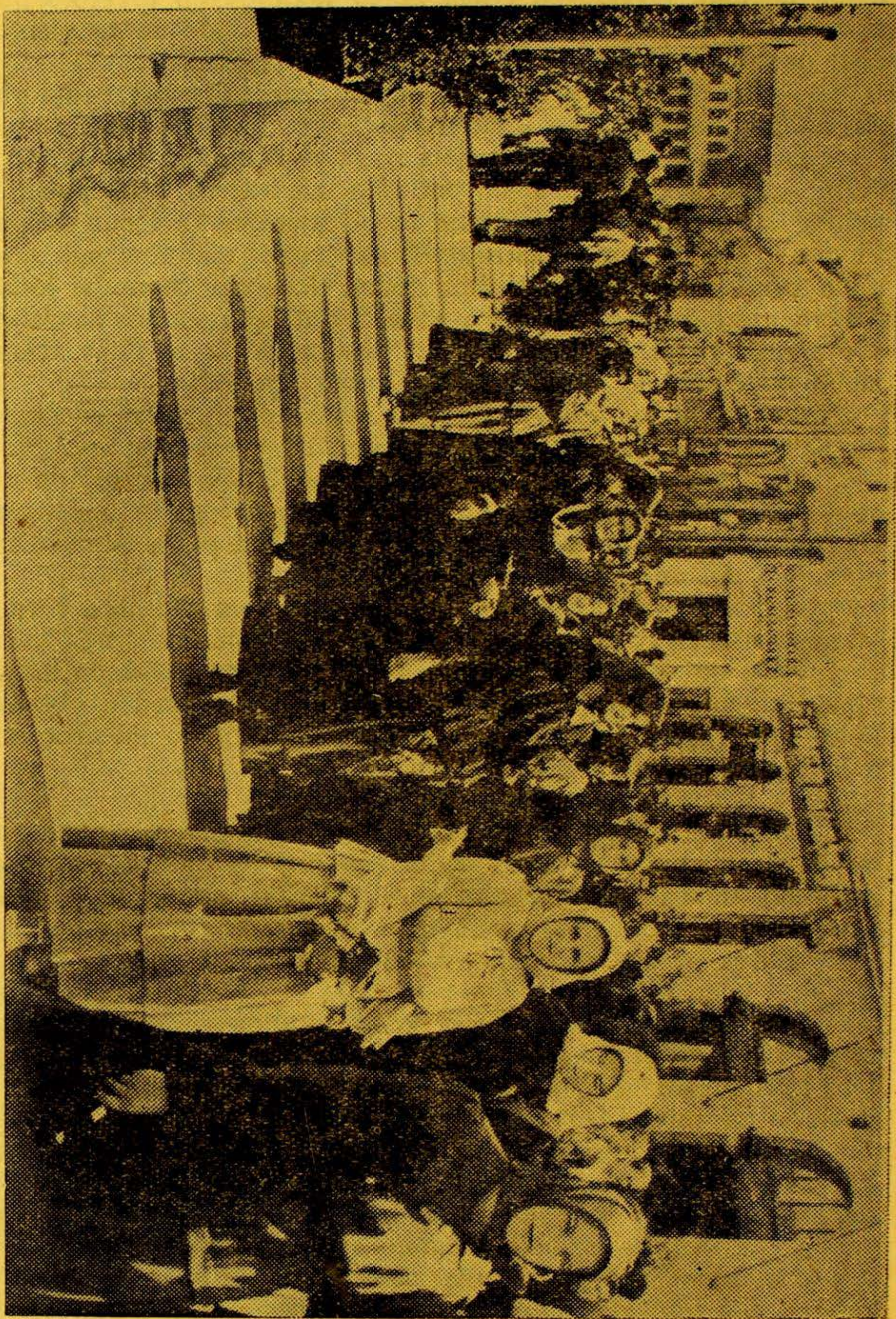
— Pritegnite opanke i ajdmo svi za suncem!

Sa ovima sad posao nije išao teško, jer su svi imali nove ruke, a nije bilo više one aždaje ni njene posestrime, pa oni lipo poslušaju didake i svi krenu iz kotlića za suncem.

Kako krenuli, tako i otišli, a kuda su stigli to ni ja ne znam, nego ako ko od vas zna, neka dođe da i meni kaže.

Naše Bunjevke na šetalištu o Spasovdanu

STARO PRLJALO

Imali mi tako jednog od naših starih ljudi, koji je bio običan čovik starog kova. Tih ljudi starog kova mi danas skoro i nemamo. Oni su vam bili jednostavni, ali bistri i pametni, da se čovik često iznenadio.

Ovaj naš čovik imao sina i dade on njega, da uči za popa.

Bio sin tamo jedno vreme i vladao se kako je tamo tribalo, ali posli ušao đavo u njega i ne valja i opet ne valja.

Našli njega tako učitelji noću na rđavim mistima. Našli ga jedanput i poučili i oprostili. Našli ga drugiput i ponovo poučili i oprostili. Đavo je đavo i ne miruje, pa ti ga oni tako lipo nađu i trećiput, a kako Bog tripud pomaže, to ga i sad pouče i oprostite.

Prošlo posli tog malo vrimenta i naš đak se smirio, ali jedared udari nevaljaština opet u njega i kad su ga i četvrtiput našli, a oni njemu spremili torbu i put pod noge.

Triputa su mu prostili i poučili ga, ali kad su vidili, da se ne popravlja, a oni s njim napolje iz škole.

Njemu to dabome nije baš ni krivo, ali tu je njegov babo: kako će to njemu reći?!

Triba tu babu kakogod privariti, pa da on ništa ne dozna. E tribalo bi, ali ti je babo čovik na svom mistu.

Došao sin tako kući i kaže:

— Vidite babo, rekao sam ja vama još onda, da ja nisam stvoren za popa, a sad mi se već dosadilo, pa sam mislio, da ja krenem na kakve druge nauke.

Gleda on sad šta će na to babo, a babo stao pa ne veli prvo ništa, nego samo gleda svog rođenog sina.

Gleda ga gleda onako potenane, pa se sinu sve žmarci uzmuvali po leđima.

— Slušaj ti sinko, — jedared će babo — ja se u te vaše nauke ne razumim ama baš ništa. To ti znaš. No babo je vidio i čuo štogod.

Babo stao, pa ga sad samo gleda. Sin vidi, da s babinom parasničkom glavom nije baš tako lako izaći na kraj, pa ni sam nije znao šta bi, već mu nikako nehotice izašlo iz usta:

— A šta ste to vidili babo?

— Šta? — otegne onaj. — Slušaj sinko, bilo ti to ovako: leti jedared jedna vrana i nađe se u putu sa svrakom. „Kuda ti prijo svrako?“ „Ta eto idem da tražim novo gnjizdo“ — ona njoj. „A što si staro ostavila?“ „Što, ta uprljala sam ga.“ „Pa zato sad tražiš novo?“ „Da.“ Vrana se na ovo malo zamislila, pa će onda: „A jesi li ti ostavila i tvoje prljalo, kad si ostavila staro gnjizdo ili si ga ponela sa sobom?“ Svraka na to njoj: „Nisam ostavila, nego sam ga ponela sa sobom.“ „E kad ga nisi ostavila, onda si uzalud i pošla iz starog gnjizda.“ Svraka se začudi: „A što sestro?“ „Zato što ćeš ti i novo gnjizdo da uprljaš“ — reče vrana i odleti svojim putem. **Cindrić Stipan**

ŠTA ONDA?!...

Duša se da lako zavesti
 Sladunjavošću nekažnjena greha,
 No kad grunu gromovi savesti,
 Da li vredi puzati
 Za šaćicu uteha
 Kod drugih grešnika?!
 Kad se na srce namota
 Hladnoćom crne zmije
 Uzaludno kajanje
 I pođe putem Golgota,
 Čuje u noći lajanje
 Posmrtnih pasa,
 Šta onda?!
 Kad se zemlja zatrese,
 More krvi zatalasa,
 Gromovi zatutnje
 I duše obuzmu slutnje:
 Zaista ima li Boga,
 Srce priklješti
 Greha crna noga,
 Šta onda?!
 Kada će se već zapitati tako
 Ljudske strvine,
 Što su vukle istorijom čovečanstvo,
 Da u mukama izgine,
 Što su priređivali zverska klanja,
 I nad svojim računima

Mirno slušali posmrtna krkljanja
 Samo za njihovu strašnu ideju moći?!
 Zar nikad urlik sveta,
 Ni osveta
 Greha im prokleta
 Duše njihove neće izvući iz noći?!
 Zar već nisu dosta
 Zalivani
 Krvi ljudske okeani?!
 Zar još neće svanut' dani
 Kada ćemo Marsa boga
 Što ko gamad ta stonoga
 Ukopao se u mozak i srce ljudsko
 Vekovima zaraženo,
 Ispratili
 Mi u raku?!
 O nahereno čovečanstvo,
 Dokle o dokle ćeš još bluditi
 U krvavom i znojnom mraku?!
 Ta duša se da lako zavesti
 Sladunjavošću nekažnjena greha
 I smrdljivom idejom moći
 Ali kad zatresu gromovi savesti
 I skamene se kajanja uzaludnog noći,
 Šta onda?!...

ANTUN SIVIĆ

Šimkela na policiji

Pravo da se kaže, nije se znalo, da li Šimkela voli policijski zatvor što se samo u njemu moglo najedared naći onoliko veliko društvo kakvo je on volio ili zato, što tu nije čuo tandrkanje svoje babe. Bilo kako bilo, samo je to činjenica, da je Šimkela tamo vrlo rado i često odlazio i dobro se zabavljao.

Nemojte misliti, da je on samo tako jednostavno legao tamo i mir s vama! Ne, volio je on, da se prvo lipo izređaju svidoci, da se bratski porazgovara sa gospodom kapetanima, da se on zvanično uvede u spise, jer je on na taj način postao u jednu ruku istorijska ličnost, pa tek onda da uživa slobodu kao bili udovac.

Ovako česti gosti u „gradskom hotelu“, kako je Šimkela zvao zatvor, imaju i protekcije, odnosno ljudi od vlasti traže im volju, pa je i ovog petka bilo suđenje Šimkeli samo zato, jer on voli, da mu se petkom sudi.

— Dobro, Šimkela — onaj što sudi na njega će — šta si to opet skrivio? Naš Šimkela se na ovo malko namrkosio, iskrivio lice kao da će da pljucne, pa se onda ipak nakanio:

— Gospodaru, ovako se ne postupa sa poštenim čovikom!

— Ej, ej, Šimkela, pa šta je to tebi tribalo!

Šimkela se još više namrkosio i izgledalo je, da neće više baš ništa reći. Kad ga još ni ovaj gospodar ne razumi, onda neće ništa ni govoriti. Najedared se ipak pridomislio i bis se izlije iz njega.

— Slušajte, gospodaru! Vi ste meni sudili već i za bricanje i za krađu i za svađu i za pijanstvo, ta za sve stvari za koje se poštenom čoviku sudi, ali za ovako što...

Šimkela je bio ogorčen. Kako i ne bi: zamislite vi za čega mu se sad sudilo... Nemojte se uplašiti, ja vam to ni ne smim reći, jer je to jedna besramna stvar, nego neka vam kaže sam Šimkela.

On je nastavio posle gorke čaše ogorčenja:

— Vitar sam pustio na ulici, pa dobro, jesam! Šta onda?

— Ne smi se to Šimkela. Svit se zgraža...

— Ne smi se, ne smi se! Šta se ne smi? Pa to je pitanje zdravlja. Vi to ne radite gospodaru?! Pričajte vi to kome hoćete. Ako ne virujete, da je to samo zdravlje, idite pa pitajte doktora. Idite i pitajte... Nego vi lipo poštenog čovika sramotite. Kako ću od sramote da uđem u zatvor prid oči Mići Ćorku? On je sad unutra kao pošten čovik, zato što je finansu istrgao brk. A ja?! Ajd, ajd, dobro gospodaru, samo vi meni sudite za ovo, pa ćete viditi kako ću ja kortešovati!

— Slušaj Šimkela, ti si čovik od zakona, ti triba da znaš da to nije slobodno.

Šimkela đipi:

— Pa što ne zatvorite onda doktore, koji kažu da se to mora radi zdravlja?! E to nećete, već samo mene sramotite.

Onaj se smijao sa svima ostalima koji su tu bili i lipo će na okrivljenog:

— No hajde, Šimkela, nemoj se ljutiti, već nam kaži kako je to bilo.

— Kako je bilo? Nikako. Kako to može da bude. Dabome! Još i to bi hteli da znate.

Šimkela je bio jako povriđen u ponosu, ali je opet nastavio:

— Idem tako kući, a bio sam malo ogorčen od jedno dvi tri litre, kad izade prid mene ona moja aždaja i poče, da više: „Ždero jedan, ti samo ždereš, a meni nikad da platiš jedno tri deci. Samo tvoja mišina da se naduše, a ja nek sušim kao na veliki petak“. Šta sam mogao gospodaru, ta znate, imate i vi takvog žandara, vidio sam vas kad ste išli s njom...

Šimkela se obradovao što je i to vidio, pa zažmiri na gospodara:

— ...e, ali ste onda tako mali bili. Hehehe, i kod vas aždaja drži uzdice.

— Šimkela — onaj se čak uozbiljio, ali to našem Šimkeli nije sveta voda već on nastavi priču:

— Šta sam mogao gospodaru, mora se čovik spašavati smutipuka i ja lipo na nju: „No ajde babo, nemoj da vičeš, platiću ti dva deci“. Kako dva deci, neće ona ni da čuje, već se zainatila i tri i tri. Ja neću pa neću, već samo dva. Tu se ja inatim sa babom i kad sam je dobro naljutio, kao ono malo-prije gospodara, a ja ću onda: „No nemoj se ljutiti babo moja, hajde, platiće tebi tvoj Šimkela tri deci. Hodi ovamo, biće tri deci“... i ja lipo babu dovaram, a kad je ona došla bliže, a ja...

Šimkela se počeo smijati, kao da je sad tu njegova baba. Uživao je da se sav tresao od smijanja.

Svi su znali, šta je onda već bilo, ali je ipak palo pitanje, na koje je Šimkela kroz suze odgovorio:

— Pa šta, pa šta, baba je dobila tri deci, da ni u gostionu nije morala ići, ali se tu desio stražar, da ga đavo odnese... A t u je?... Gospodaru, znate vi kako su me onda namekšali?! Bog da im prosti, još i sad me svrbe leđa. Svi su me latili, samo ovaj mali nije. I eto sad me još i sramote.

— E moj Šimkela, to je kažnjivo.

Šimkela se opet ogorčio i počeo da krivi vrat. Kad je on vrat krivio, to nije bio dobar znak. I sad je samo krivio vrat i krivio, pa će najedared:

— Pa dobro, kad je kažnjivo, zašto babu ne kaznite!?

Svi pukoše u smih.

— Zašto babu!?

Šimkela zine od bisa:

— Zašto?! Pa ko je svemu kriv?! Ko?! Zar nije aždaja svemu kriva?!

— A što brate?!

Šimkela se počeo krstiti:

— O ljudi ljudski, o sveta Bogorodice! O ljudi! — Najedared poviče: — Pa nije ona dakle kriva?! Ko, valjda sam ja kriv?! Što me je nazlabala sa tri deci. Ko je zvao?! Da ona nije vikala, ja se ne bi sitio ni zdravlja, ni doktora, ni zakona a ni vas, već me ona spopala... O ljudi, i još vi velite, da nije baba za sve ovo kriva?! E onda ne marim vodite me u zatvor. Vodite me, pa ako i oni čivijaši unutra riše da sam ja kriv, a ne baba nikad više se nećemo ovde viditi. Čovik dođe ovde kod vas kao kod ljudi i braće, da se malo proveseli i razgovara u miru, da ga aždaja ne goni, a vi još velite, da nije ona kriva. E za ovo ću se požaliti velečasnom na ispovidi, nek i on zna kako se pravda kroji...

Šimkela se naglo sitio lipih uspomena i razblažio se:

— Vidite gospodaru, kako ste vi mene lipo kao čovika osudili poslidnji put zato što sam seka Tezi bacio crknuto mače u čorbu. Pamтите, lipo kao ljudi smo se narazgovarali i još ste me vi ispratili u zatvor, a sad me baš sramotite. Nemojte gospodaru, ja ne bih htio da se nas dvojica zavadimo...

Luka Grlač

Iz života Ivana Sobjeskoga

Bilo je to godine 1630...

Čuvenom svećeniku i učitelju Dambrowskome, pade u školi bivet (pero) na pod. Niko se ne maknu, samo se neko malo momče prignu, da uniči starcu bivet.

Dambrowski će u svom zanosu: „Neću da umrem dok te ne vidim, ovinčanom kraljevskom krunom“.

A tko je bio taj vridni dečko?

Bio je to Ivan Sobjeski, sin Jakova i Teofilije Danilovićeve. Učio je tako marljivo, da ga je H. Prusc, učitelj njegov, hvalio kao zrcalo učeće mladeži.

U dvadesetoj godini stupa u poljsku vojsku. Hrabro i dično je vojevao proti Rusima, Tatarima, kod Slobodyšća, Podgojaca i Kalusa.

Kod zadnjeg mista je 11 listopada 1670 sa 30.000 Poljaka potukao 80.000 Turaka, koji su unatoč svojoj velikoj premoći izgubili 48.000 mrtvih i ranjenih.

Uza to izgubiše 120 topova i 66 vojnih zastava. Ta pobjeda pokrči mu put do pristolja.

Kao poljski kralj nadjačao je Turke kod Lavova, Zuravna, Beča i Parkanja. Osobito se istakao kod opsade Beča, kojom je zgodom izbavio čitavo kršćanstvo od najezda turskog barbarstva.

Kod Parkanja pako, smlatio je 40.000 Osmanlija. Kažu, da se je na svome polasku u Beč, svratio svome starome, dobrom znancu, učitelju Dambrowskome. Snjime se je ugodno zabavljao, spominjajući svoje zanimljive đačke doživljaje.

Stari profesor proreče mu sjajnu pobjedu kod Beča.

Još i danas stoji lipa kod Glivica u Šleskoj, koja je godine 1689 zasađena na uspomenu njegovog slavnog nadjačanja nad gordim Turčinom kod Beča. Poljske majke, ljuljajući dječicu svoju u koljevci, pričaju joj o slavi i junaštvu kralja Ivana Sobjeskoga. Taj veliki muž i junak, znao se je poniziti i do najnižeg sloja svoga naroda.

Bilo mu je svejedno, velikaš ili prost čovik.

Jednoć se je sa svojom suprugom Marijom Karimirovom, na svome imanju kod Javorskog, nedaleko Lavova.

To su bili svatovi.

Načelnik toga mista, ponudi mu po svome običaju, kruha sa solju i plug sa šest volova. Kraljicu pak podariše sa svadbenim kolačem, koji Rusini zovu „kerovaj“ t. j. vinac, nanizan sa orasima. U to otpočne narodni ples, koji otvori načelnik sa kraljicom, a kralj sa načelnikovom suprugom. Njegova sjajna pratnja obredala je također ples sa seljankama, a seljaci poigraše sa dvorskim damama.

Na to će kralj, da zaigra narodnu mazurku. Uzevši kovačevu ženu ispod ruku, stade prid igračice te zapiva što ga grlo nosilo :

*Kovačica zdrava bila,
Tristo leta živila
Kovalova, Bog daj, zdrava,
Bog daj zdrava bila.*

Sve je sada oduševljeno bilo, sve je burno klicalo obljubljeno svome kralju: „Neka Vam Bog poživi, milog nam gospodara i kralja, te oca našeg Jana“.

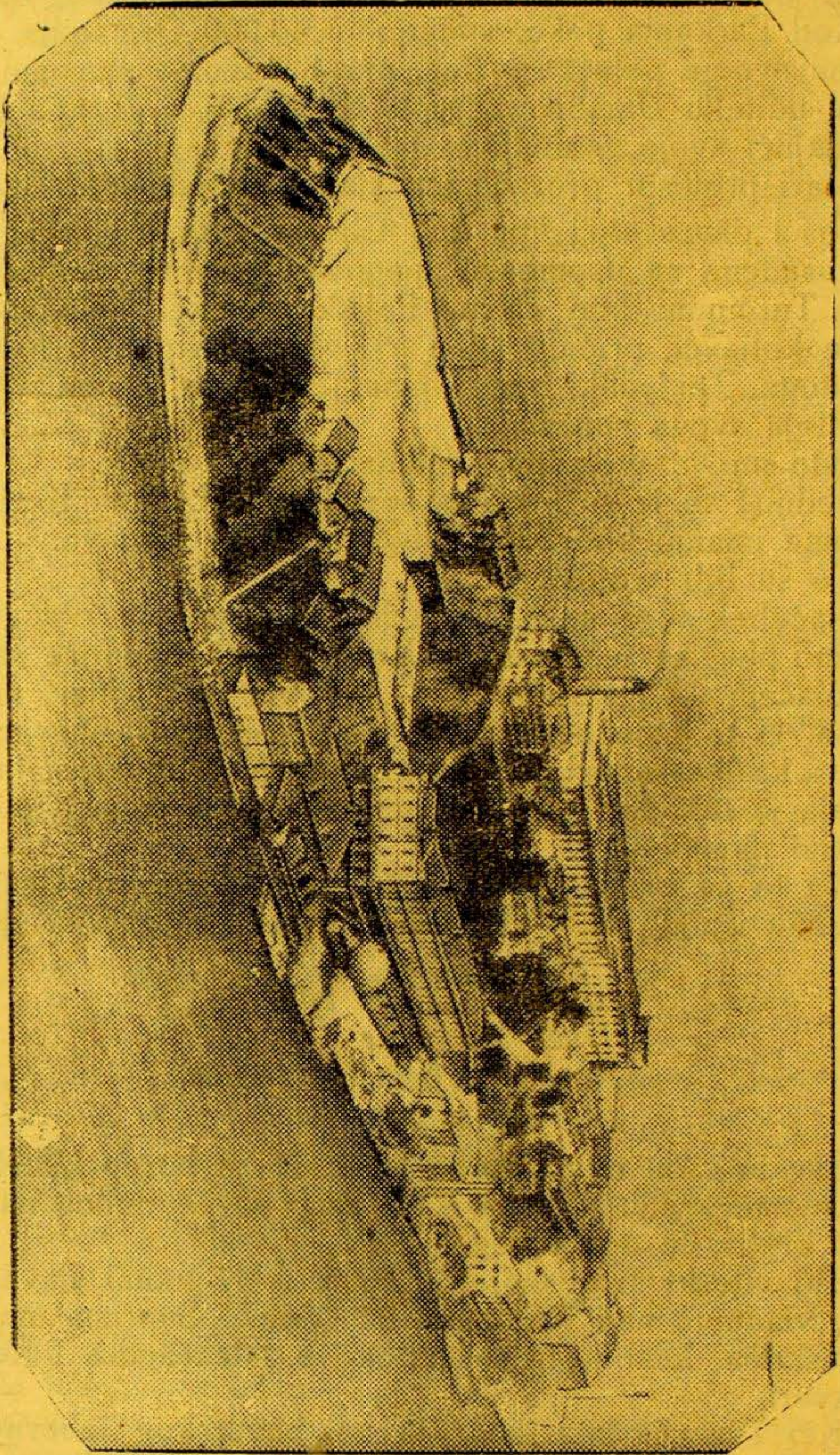
Taj viteški kralj umro je 1696, u 67 godini slavnog života svoga, vladajuć nad Poljacima 22 godine. Supruga mu je bila Francuskinja. Imao je tri sina: Jakova, Aleksandra i Konstantina i tri kćeri.

Kći Terezija bila je udata za bavarskog izbornog kneza Maksimilijana. Još i dan-danas sačuvana joj je lipa uspomena.

V. B.

Robijaško ostrvo u Americi za teške kažnjenike

Šinter

Bila su to ona stara vrimena, kad mi nismo bili gospodari u našim kućama. Tuđin ti za vratom, pa ti gleda u zdilu i čim vidi, da i ti imaš ljudski zalogaj, a on odmah gleda, da te udari po prstima. Dabome, da ni mi Bunjevci nismo ni bili, a niti smo sada mačji kašalj i da se nismo dali, nego smo grabili sve na što smo imali pravo. Niko nam nije mogao poreći, da smo imali pravo da naše ljude postavimo za pisare i sve ostalo u našu lipu varošku kuću. Dabome da niko nije mogao, ali se jedared našao jedan od te tuđinske gospode, pa počeo da privrće po varoškim knjigama.

Privrće on i privrće i tako se lipo naprivrćao, da mu to nije išlo pod nos da na nikim pisarskim mistima već desetinama godina side samo Bunjevci.

Kaže on jedared tako prid općinarima:

— Što nije red, nije red. Dobro neka bude tu i Bunjevac, ali dajte da posli njega dođe naš čovik, pa posli ovog opet Bunjevac i tako redom.

Raspripovidao se on tako i uputio se u to kako je on privrtao varoške knjige i sve to vidio i kako ovo ipak nije bunjevačka država.

Bio tu opet među općinarima i niki bać Marko, ja sad već i ne znam čiji, a on ti ne zna ni riči na jeziku onog. Onog đavo opet naneo, da baš ispid bać Markovog nosa održi svoj govor.

— Šta ovaj više toliko? — raspita se bać Marko.

Kaže njemu jedan općinar. Hu, da ste onda vidili bać Marka!

Imao on niku veliku kosurinu kao kakvu grivu, a brkove kao dva ovčija repa. Bać Marko ti razvijarao tu njegovu kosurinu, nakostrušio brkove, pa kad je onda skočio prid onog što je knjige privrtao i razvikao se. Viče bać Marko sve grmi i kad je sve rekao o tom kako je ovo bunjevačka varoš, onda će još svom komšiji:

— Kaži ti ovom momku, da se on ne buni što mi svoje Bunjevce uzimamo, jer nek on zna da mi imamo već priko trideset godina šintera njegove narodnosti, pa se mi ipak ne bunimo. Nek privrne još malo varoške knjige, kad već tako zna pa će viditi...

Na ove riči bać Markove je nastalo tako smijanje, da je onaj mnogoučeni gospodin ostavio i knjige i pobigao napolje.

Cindrić Stipan

„BIĆE VALJDA BOLJE“ ...

Istorija tuli:

„Rat!

Čovek je najpodmuklija psina,

Curi mu od besa

Krvava slina

A osedlao sebe

Da smrti bude crni hat“.

Istorija tuli:

„Rat!

Toljage, noževi, bombe, topovi!“

A kada će već jednom

Pod pesmom seljaka

Da padaju samo zlatni snopovi?

Kada će životom jeknuti

Trube Kristove svetle poeme

A jurišni urlici

Večno da zaneme?

Zar još ovaj glob

Nije dosta porodio klanica?!

Ljudi, ljudi,

Smrt na gozbi svojoj

Sem sebe nema drugih zvanica:

Premala njena je trpeza

Za meso što danomice kolje

A vi još hrlite

Da kostima svojim

Zasadite njeno crno polje?!

Rat! Samo rat.

A čeda mu?

Kolera, lues, bogalji i drolje

Seju jaukom smrti i bede crno polje,

Dok majke

Za poginulim sinovima

Krkljaju u suzama i tiho uzdišu:

„Oh Bože, oh Bože, biće valjda bolje“ ...

Smrt kikoće zlobno:

„Tu su psine ljudi

Što ljudskim kostima čvrste mi postolje.

Naričite lude

„Oh Bože, oh Bože, biće valjda bolje“ ...

Antun Sivić

Pop Handrakulijan

Gdigod tamo u Banatu na jednoj reci bila crkva popa Handrakulijana.

To vam je bio niki vlaški pop. Bio on pravi pop za narod, tako barem pripovijaju oni, koji ga se još sjećaju.

Nije taj pop baš mnogo u crkvi sidio, ali kažu ljudi, kad je već bio u crkvi, onda je bio na svom mistu.

E desilo se tako jedared tom popu Handrakulijanu, da je morao vinčavati priko reke.

Bila te godine zima, da se davno nije pamtilo u tom selu i kad je prošla zima, a ono počeo led niz vodu, pa nikako da se priđe priko reke.

Pop Handrakulijan kao i drugi pop, nije imao baš mnogo posla i šta će u to proliće, već uzeo kabanicu pa se šeta na obali.

Šeta ti se vlaški pop i puši svoju stivu luletinu, kad jedared vidi da se onoj obali približava jedna čudna družina iz sela priko reke.

Pogleda on bolje i na svoje čudo razaznade da su to ništa manje nego svatovi.

U onom selu nije bilo popa i kad je bilo vreme lipo i prilaz priko reke moguć, onda naš Handrakulijan išao i u to selo na službu Božju.

Kad se svega tog sitio, naš pop odmah shvatio u čemu je stvar. Stao on na obalu, pa čeka.

— Ej pope Handrakulijane, — otegnu jedan sa one obale, kad su svatovci prispili.

— Šta je dobroga sinovi moji — ozovne se Handrakulijan.

— Svatovi pope, svatovi!

— Pa kud ste nagrnuli? — pravi se pop Tošo.

— Tebi pope, da vinčaš mladence.

— Hoću sinovi, hoću, samo hajte.

U svatovaca se na ovo digla nika graja, pa će onda opet vikalo:

— Ama ne možemo pope, priko reke, nego možeš li ti da vinčaš priko vode.

Pop posisao malko svoju lulu, zasukao brčine, pa će onda potenane:

— A zašto da ne može, braćo moja rođena.

U svatovima se opet digla graja, ali pošto je bila vesela vist, ono se i ruke počele dizati, a u rukama boce.

— Neka priđe momak i divojka obali — vikne pop.

Za čas bi učinjeno kako je naredio.

— Hoćeš li nju za ženu? — zajujuka otpriko pop.

— A kom đavolu bi došli ovamo, da neće — začuje se glas iz svatova. Na to će i vikalo:

— Hoće pope, hoće, mi smo to još prije po sata ugovorili. Nismo ni išli da ukrademo mladu, dok to sve nismo svršili. Mirno ti njih vinčavaj.

Pop se slatko nasmijao u brk i onda im naredi da stanu svi u red pa nek obilaze u krug.

Poslušali oni pa obilaze i obilaze, a pop samo vuče iz lule, pa se misli: kad će im samo dosaditi.

Nije dugo čekao, jedanput jedan drekne iz svatova:

— Pope, dokle ćemo još? Ispraznila mi se boca.

Pop Handrakulijan na to zamoči šaku u vodu i počne križati štogod i onda vikne:

— Stojte svatovci!

Stadoše oni svi, a pop onda naredi, da se mlada i mladoženja izvedu naprid na obalu i onda viknu:

— Mladenci, dobro slušajte šta ću vam reći!

Izvadi na to kalendar, koji mu se našao baš u džepu, jer je to jutro zapisao koliko prasica mu je juče crklo. Oni onamo načulili uši pa slušaju, a on ti rastvorio kalendar, pa gunda:

— U Bašaidu vašar desetog februara, u Kovačici sedmog marta, u Čurugu trećeg maja . . . — i tako lipo ređa, pa se smije u sebi Bože, a oni ti slušaju i slušaju kao da čuju.

— Jeste razumili? — vikne pop na kraju, kad mu se dosadilo.

— Jesmo — viknu ono dvoje mladi — samo da se već svrši.

Nisu se ni privarili, jer je pop Handrakulijan na to otegao:

— Svršeno je, možete otići i veseliti se.

Digla se graja u svatovaca, da se sve reka tresla, no kad su već krenuli, a ono se izdvoji jedan grbavi čovičuljak, pa se razvika:

— Pope, hoćeš li da ti platim?!

— Drugiput! Kako ćeš sad priko vode.

— Kum sam — odjujuće onaj — ne bih htio da ostanem pod sramotom.

— Pa ti plati, ako možeš — nasmije se pop.

Čeka sad Handrakulijan šta će onaj. Onaj ti uzeo maramicu, a u nju kamen i pored kamena dukat. Spremio on to sve lipo i kad je bilo gotovo, a on se zaletio i hop cup, pa će baciti priko reke. Bacio on to lipo pošteno, samo što nije dosta jako i dukat pade u reku.

Pop se na to okrenu i ode u selo, ali je još doviknio:

— Kako vinčano, tako i plaćeno!

* * *

Prošlo tu vrime i razvrimenilo se. Pop Handrakulijan i zaboravio ovo vinčanje, kad jednog dana evo ti iz drugog sela jednog malog grbavog Vlaha.

— Pope, ja sam kum — stane on prid našeg popa.

— Čiji sinko — zapitaće ovaj.

— Pa onih, što si ih prolitos vinčao priko reke.

Pop se udari po butinama i zasmije tek sad se sitivši:

— No pa šta je?

— Pobigla mlada pope — onaj na to.

Kad je pop to čuo, a on ti razvalio čeljusti, pa se smije, da se kum poplašio, da ga pop ne proguta. Kad se pop nasmi-
jao, on će onda na kuma:

— Veliš kume, da je pobigla?! Pa slušaj ti kume, ako ona hoće de obiđe sve one vašare, koje sam ja spomenio na tom vinčanju, onda se ona neće skoro vratiti.

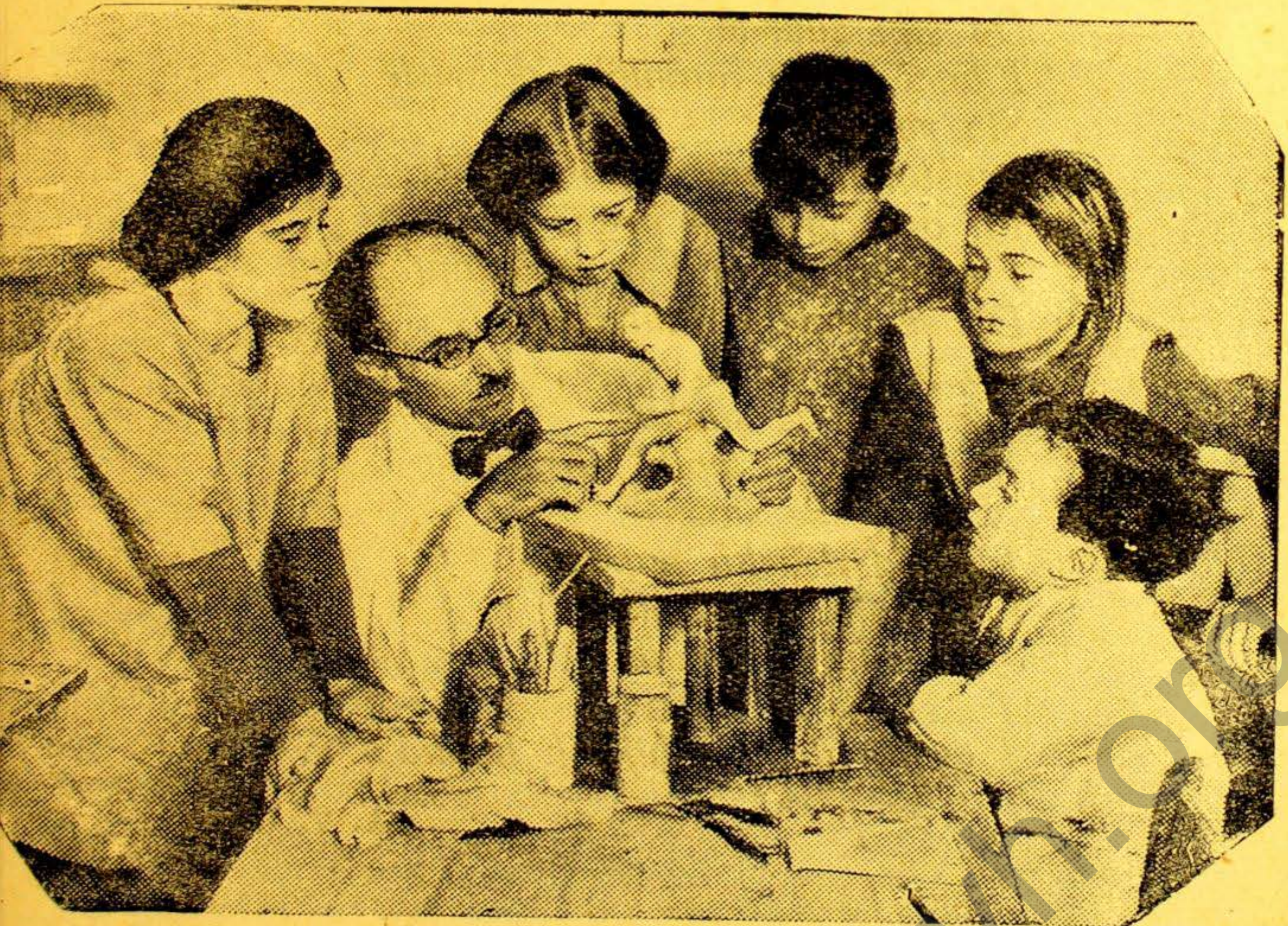
— Kakve vašare — začudi se kum.

— Ta kakve vašare sinko — i onda mu pop sve ispriповida.

— Pa onda ne vridi to vinčanje pope?! — obraduje se kum.

— Ta kako vinčanje, Bog s tobom — lupi njeg pop po leđima — gdi si ti još vidio vinčanje priko vode ili ti ma gdi van crkve! Ja sam ti pop samo u crkvi a napolju sam ti ja čovik brate, kao i ti. Da ste me lipo pozvali u svatove onda da se veselim, za to sam bio, ali sinko, da smo otišli kod kakog drugog popa u crkvu na vinčanje, a ovako „kako plaćeno, tako i vinčano“ ...

Lozija Gabrić

Engleski kipar je osnovao škole za dicitu iz naroda

Život je lep

Gigantska vasiona mećava
 Do srca prljava
 Izbljuvala svoj je drob
 U tamnicu
 Što večni joj robijaši
 Nazvaše život
 A temelj mu
 Glob.
 Dok tamničke vaši
 Mozak ne prožderu im
 Gacaju grčevito robijaši
 Sve tako
 Dok ne natrču smrti kočijaši
 I krvnik na glave
 Crne nabaci koprene
 Da šiju zavrne
 I baci ih na tamničko đubrište
 Što robijaši
 Lepšim imenom zovu grobište.
 Pa opet grčevito brane okove
 I vapaje zaseju i u poslednju žilicu
 Da se vrata u tamnicu
 Na pasju uzicu.
 Jer živeti je slatko!
 Ima život i „lepih“ dronjaka
 Nasmije se sunce
 I iznad debelih pupaka,
 O u salo zasadenih
 Zadovoljnih pupaka!
 Ta slatko je živeti
 I igrati ulogu stihijskih lutaka!...

A. V. G.

Sposobnost Bunjevaca

Dragi moji Bunjevci, vi nažalost vrlo dobro znate i osićate, a i čujete kako gdikoji ljudi kojima nismo u volji — jer ne damo da se jašimo kao dobra magarad i muzimo kao krave muzare — govore upravo tako, da smo mi niko i ništa, pleme bez sposobnosti, koje čak nema prava ni na svoje lipo bunjevačko ime.

Znate to i ja znam kao i vi, da se vi tih ljudi ne bojite. Mogu oni da se deru i razjape svoju čeljust od jednog šinterskog bureta do drugog, time oni ne mogu utrniti one velike sposobnosti koje se kriju u bunjevačkim dušama.

Ja vam velim, da u nama Bunjevcima sada plamti ona velika rpa sposobnosti, koja je dosad tinjala. Pružiću vam i dokaza o tome, da su Bunjevci ljudi puni sposobnosti i znam braćo moja, da ćete vi na ovu tvrdnju dobiti od one vrste ljudi još gore riči nego što ste dosad primali. Neka vas to ne buni, jer: „pas laje, a karavan prolazi“.

Prije dvi i tri stotine godina, kada su ovi krajevi bili pusti i divlji, sitne grupe Bunjevaca su bile toliko hrabre, da iz nepoznatih krajeva krenu i izaberu ove krajeve za svoju postojbinu. Pogledajte danas ove naše zemlje na kojima mi Bunjevci živimo, pa ćete viditi, da su to najplodniji krajevi čitave zemlje. Pa šta to znači?! Da li smo mi Bunjevci nesposobni i nerazboriti ljudi, kada smo tako mali i skromni, bez imena i velike prošlosti i slave, znali da izaberemo i zadržimo krajeve najplodnije i najzahvalnije za ljudski trud?! To neka viruje čovik, koji se ponosi time da ga svit ludim zove.

Tačna jedna stvar, da smo se mi zadovoljili stime što smo našli, da nismo bili upleteni u velike svitske događaje kao samostalna grupa i prema tome nismo vidno isticali ono što u nam vridi. Tačno je i to, da su mnogi hteli da iskoriste to što smo mali, pa da zavladaju s nama i iskoriste nas. Tačno je to da su hteli, da stvore u nama misao, da smo mi sami po sebi nesposobni da živimo i upravljamo naše živote, nego nam je potriban tutor, kojem ćemo za to tutorisanje i „staranje“ skupo plaćati, a da bi se stvorilo ovo mišljenje u nam tribalo je tuliti da smo nesposobni.

Mi nismo imali prilike da naročito i „slavno“ pokažemo našu vridnost, razumi se ne spominjući tu veliku vridnost, da smo gospodari najplodnijih zemalja, ali mi ni ne žalimo što se dosada nismo iscrpli u pokazivanju te vridnosti. Naša vrmena dolaze!

Na našu žalost jedna grana Bunjevaca još i sada rado ima pojedine „duševne“ staratelje, koji su vrlo dobre račundžije. Mi se mnogo nadamo, da to neće dugo potrajati.

Bunjevci su u novije vrime postali vrlo važna tačka raspravljanja, takoreći došli su u srid vatre. Prilika da se pokažu vridnosti. Žalost je ali u tome, da smo u toj raspravi bili do- skora „magarac priko kojega se dva čobana mlate batinama“. To sada već nije tako, a nadajmo se da će i posljednji ostaci toga da iščeznu bestraga. Kada to bude nastalo, onda će Bunjevci svoja pitanja sami međusobno svršavati, ne pitajući za „dobri“ savit ni „dobre“ staratelje s jedne strane, ni s druge strane.

Bunjevci, ne zaboravite da ste Bunjevci, ne zaboravite da smo se mi vikovima održavali pod tuđinom i da za to od sadašnjih „dobrih“ savitodavaca nismo primili ni riči priznanja nego su nam porekli pravo na ime i pleme. Mi smo svojom snagom ostali tada Bunjevci, mi smo imali naše velikane i imamo ih i sada, mi možemo da dišemo bunjevački iz svojih sila.

Bunjevci, bili vi ma kojih „grana“ ne zboravite, da je vas nana bunjevačkim mlikom dojila i da smo mi sinovi tog bunje- vačkog mlika bliži jedan drugom makar kakve međusobne razlike imali, nego što nam mogu biti bliski oni „dobri“ savitnici i nadritutori.

Bunjevac je Bunjevac.

Omladino ne zaboravi i ponosi se time!

Mate Laušin

Gasna odbranbena sprava za odojčad

Najveća laža

Bilo vam je to u ona gadna izborna vrimena, kada politika svakom pije krv. Znete vi već kako je to onda: svi vi imate ne samo kuće nego i palate, sva dica vam side u najboljim namištenjima, vas svaki poštuje i cini, ali samo u obećanjima onih za koje bi trebalo da glasate. Grle vas, rukuju se sa vama, raspituju se kako vam je čir u stomaku, žulj na livoj nozi i da li su vam pacovi svinjac podrili.

Ta znate vi, da su ti kandidati dobri ljudi, koji se staraju samo za opšte dobro.

Imali smo i mi u srezu jednog takvog dobrog čovika, a pored njega bio jedan koji za sebe nije ništa tražio, ali tim više se izdirao za onog.

Onaj prvi se zvao, recimo Grga, a ovaj drugi Mate.

Grga je bio izabran za poslanika, a Mate je bio toliko pametan, da je u borbi za Grgu potrošio svoje malo imanje.

Ništa to ne škodi, jer je Grga bio izabran i on je posli tim veće imanje stekao nego što je bilo ono koje je Mate izgubio.

Jedna vesela stvar je bila samo u tome: Grga Matu posli nije baš tako jako poznavao. Mate se počeo pomalo češati, ali kako je on bio jedan od onih naših poštenih parasničkih ljudi, koji je znao šta je to poštenje i šta to znači svojom glavom načiniti ludost, to je on sam sebe krivio i nikom se nije tužio.

Bio je to toliko pošten Bunjevac, ali onom drugom čoviku, koji je radio za „opšte dobro“ đavo nije dao mira, nego bi se on još i potsmijavao Mati.

Desilo se to tako, da je u bircuzu bilo veliko društvo i to okupljeno oko poslanika. Šala, veselje i glasni razgovor se vodio. Dalje tamo u ćošku je bio i Mate. Jedared samo poslanik Grga vikne prema Mati:

— Znaš li ti prijatelju Mate, da se u svitu govori, da si ti najveća laža u našem ataru.

Poslanik se isprsisio kao naduvan pućak, a njegovi podvirepovi se počeli smijati.

Mate ni okom ne trene. Gledao je onu bagra dostojanstveno, tako da se poslanik ohladio. Mate ga je samo gledao, a poslanik je osićao, da bi bolje bilo da ćuti u Matinoj blizini.

Mata će posli ćutanja:

— A znaš li „poslaniče“, da je to istina, da sam ja najveća laža. Samo znaš li zašto?

Poslaniku prođe drhtavica kroz nogavice, kad je pogledao pametne parasničke oči Matine, koje oči su toliko za njega učinile.

Nije bilo kud, nego promuklo izusti:

— A zašto? — ali je u tom času već htio da i nestane.

Mate mu mirno priđe i polako reče:

— Zato prijatelju moj, što su prije izbora svi u ataru vikali, da si ti najveća lopuža i derikoža, a ja jedini sam im lagao da si ti pošten čovik. Imaš ti tvoje pravo, kad sam ljudima javno mogao da lažem ovako velike laži, onda ne samo u srezu, nego nadaleko nema veće laže od mene.

Poslanik je htio posli ovih riči da pobigne, da udari Matu i šta ja znam šta, ali je samo stajao ukopan u zemlju i glupo se smišio, a Mate se mirno, dostojanstveno povukao u svoj ćošak.

Lojzija Milašin

Jelen

Bio jednom neki kralj i otišao u lov na jelene. Jelen, što su ga psi tirali, nađe se iznenada prid kraljem. Kad jelen ugleda kralja lovca, sav zadrhta od straha, pokleknu, a iz očiju poteškoše mu suze, kralj kad to vide, naredi da uhvate jelena. Pošto su ga uhvatili, postave mu na rogove zlatan обруč, na kojemu napiše godinu i dan, kad se to dogodilo, te ime kralja lovca. I onda pustiše jelena u slobodu.

Jelen pobiže radostan opet u šumu, a kralj se vrati u svoj dvor. Malo zatim razboli se kralj i umre. Naslidi ga njegov sin, ali i on umre posli kratkog kraljevanja, a na pristolje stupi opet njegov sin.

Jelen je međutim živio bezbrižno u šumi.

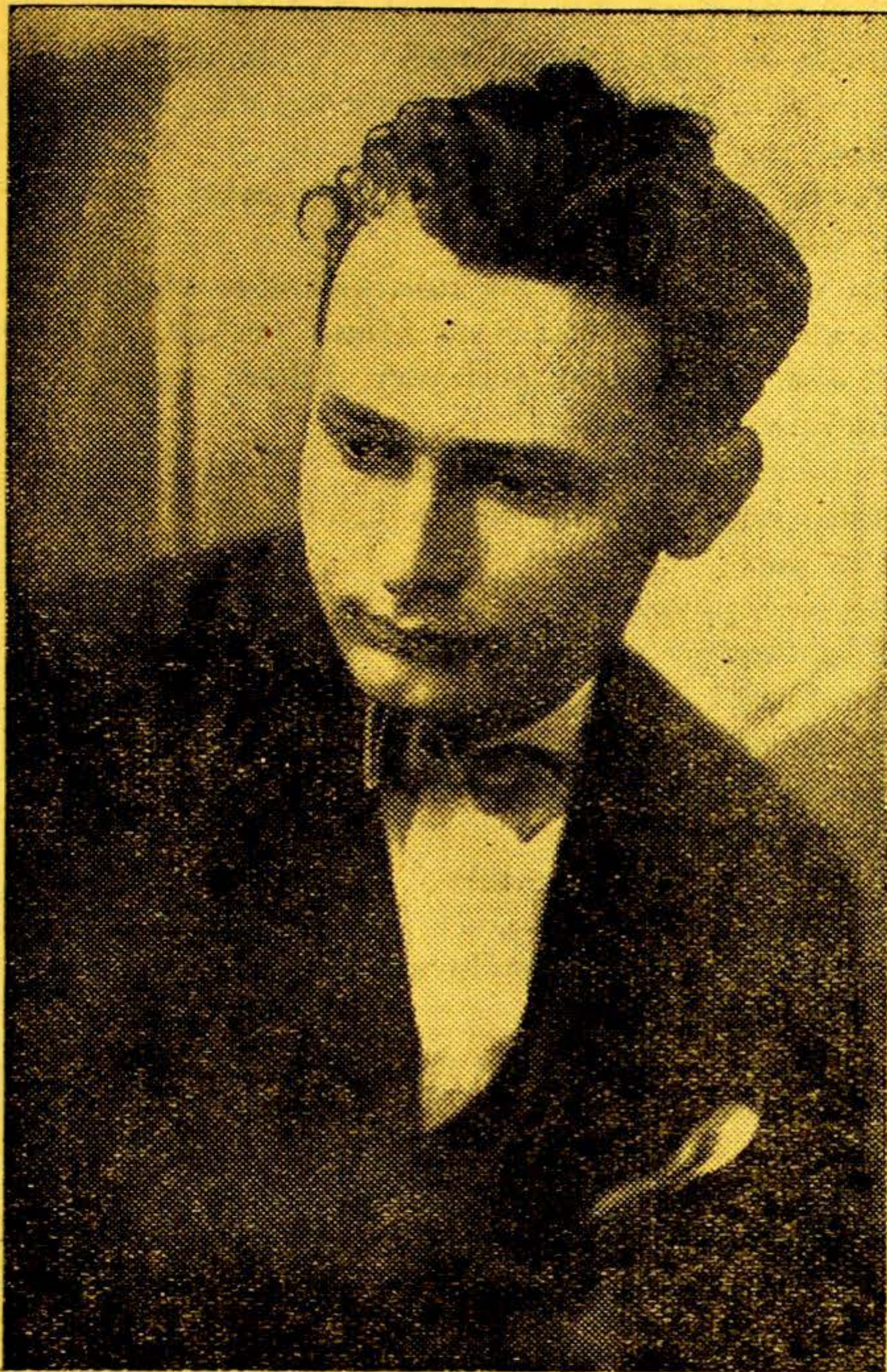
Jednom pođe novi kralj u lov u istu šumu. Najedanput stvori se prid mladim kraljem nekakav stari jelen. Jedva je išao a sa njegovih rogova sjao se zlatan обруč. Mlad je kralj gledao začuđeno u jelena, dok na kraju ne pročita napis na zlatnom обруču, i tad saznade za dobročinstvo svojeg dide.

I pošto izračuna godine, kad se ono dogodilo pronađe da je ravno prošlo sto godina. Stotinu godina je proživio u šumi mirno i srićno jelen, kojemu je kralj, njegov did, poštedio život.

— Srićan je svaki onaj čovik, koji poslije svoje smrti ostavi živu uspomenu svojih dobrih dila — pomisli mladi kralj i pusti opet starog jelena u slobodu.

B.

G. ANTUN KARAGIĆ

mladi i vridni prosvitni radnik Bunjevaca u Mađarskoj. On živi u Gari gdi je osnovao Bunjevačku diletantsku omladinu, koja priređuje uspjele bunjevačke pritstave u svim bunjevačkim mistima u Mađarskoj. G. Karagić je napisao i pozorišni komad „Rastotkinju“ u 3 čina, koji je prikazivan sa velikim uspehom.

PROSJAČKE CIGLE

U predvečerju bio sam u katedrali.
 Gušio se jedan život mali
 I ja sam pratio majku mu u crkvu
 Koja za spas duše
 Sveću u molitvi htela je da pripali.
 U sjajnoj katedrali
 Za vratima ležale su žute, izlizane cigle.
 Svaki dan načičkani su njima portali,
 A one prosjacima podupiru debelo meso.
 Čuče na njima oni
 Koje zub života je skreso.
 Naše savesti brane svoju laž i viču:
 „To su
 Bivše lopuže,
 Raspikuće i bludnici,
 Očajnici i izbegli ludnici,
 Bivše sluškinje i pralje,
 Ženturine koje za paru svakom su
 Suknju digle,
 Obesne koje od dosade
 Svakom su namigle,
 Bednici kojima priroda udarila je
 Večiti šamar,
 Na grbaču natovarila grozni tovar
 Imena bogalja“.
 Njihova sedišta žute su izlizane cigle
 U sjajnoj bogomolji.
 Bacimo ispruženoj ruci sitniš
 A savest nam se brani:
 „I onda?!
 Zar je prosjak bolji?!
 Valjda ćemo svilen jastuk
 Toj životnoj drolji,
 Što se prosjak zove?!
 I onda?
 Ako smo grešili
 Zato smo u bogomolji
 Da nam se gresi proste“
 Ali Krist je na oltaru
 Okovan u sjajnom zlatu.
 Služe ga u svilenom ornatu
 I podižu ruke masne i zadrigle
 Da mu se klanjamo.
 On gleda patnički te prosjačke cigle
 Suzama obliven

**Što iz zlata ne može pobeći,
 Da ponova i bez zlata
 S nekoliko riba
 I malih hlebova
 Nahrani hiljade
 Što celog života dave se od gliba,
 Da pred rakom dopadne im cigla
 I slaže istina
 Da njihova ruka
 Zlatom okovana brda je podigla.**

Augustin Ivanić

Pop Boškun sveti vodicu

Čuo sam tako eto od ljudi, da su vlaški popovi pokatkad bili ljudi na svom mistu. Jedan od tih je bio i pop Boškun koga narod još i sad spominje.

Ne kažem da taj narod nije pobožan, ali ne mogu baš reći, da mnogo voli da ide u crkvu. Taj narod još manje voli one popove koji se drže daleko od njega i samo čekaju da ih ljube u ruke.

U tom pogledu se nisu mogli potužiti na pop Boskuna. On ti lipo urani nediljom i otsluži njegovu božju službu i to sve ujedno što se ima te nedilje služiti i onda ti ga evo lipo u bircuz među ljude, pa: „Kako dica, kako marva?“ ... i lipo s ljudima kao čovik.

U bircuzu svi stolovi goli, samo jedan u čošku pokriven lipim bilim čaršavom.

Pop Boškun kad dođe iz crkve, a on ti priđe onom pokrivenom stolu, tu stavi svoju popovsku kapu i veli joj:

— Ti pope sad miruj tu na čistom bilom čaršavu, a ti pošteni čovče Boškune, hajde među ljude.

Tako ti on živi lipo sa ljudima, a ljudi opet s njim.

Ore on, kosi i sve kao pravi parasnik, a u konje se razumi bolje nego ma koji senzal.

Dođe jedared u susedno selo jedan mlad pop po imenu Damjan i tom se dabome dopao drug Boškun i on mu je često visio na vratu.

Došao tako Damjan u goste kod njega, a ovaj nalio i nalio i kad je sve to u Damjana salio, a ovom već uveče dosta. On bi išao kući u svoje selo i kući i samo kući.

— Ajd nek te hale nose kad si toliko navalio — njemu Boškun — ali da znaš sine, da nisi za popa. Ko je to vidio!

Kad mi dođeš, ti ostani do zore, a ne ovako. Ajd idi i upregni, kad je već tako.

Ode onaj da upregne, ali dabome da ne zna.

— O, vile te odnele — na njegov će Boškun, kad je to vidio — kažem ja da ti nisi za popa.

To ti je bio on. Ko to ne zna, taj nije pop za njega.

Desilo se tako, da se Boškun malo razbolio, a trebalo je po kućama vodicu svetiti. Nema šta, već on pošalje po Damjana, pa neka ga on zamini.

Pošao Damjan, pa kad je došao do prve kuće, a na njegov i na crkvenjaka navalio velik ker.

— Ne ako Boga znaš u kuću — vikne on na crkvenjaka.

— Ta ajdmo pope da lupamo po domaćina.

— Neću ja ni po domaćina, niti po koga. Ja se bojim i neću — zainatio se Damjan.

— Ta ne boj se pope kera.

— Bojim se ja i neću — pa ti lipo Damjan natrag do Boškuna.

— O, vile te odnele, šta se bojiš kera — onaj njemu.

— Ta nije to ker oče, već pravo magare.

— Magare si ti — promrnda onaj kroz zube i vikne: — babo, daj mi kabanicu i štap, da pokažem ovom popu kako se vodica sveti, a kako se od kerova brani.

Uzeo on onako bolestan, pa se obuko i kaže Damjanu: — Za mnom derane.

Došli oni prid onu kuću, a Boškun neće ni da lupa, ni da zove domaćina, već za bravu i upravo unutra. Kako on unutra, a ona keretina sunila za njega. Ne boji se Boškun ni onda, već je samo motri. Ker sunio, Boškun motri i kad je onaj došao sasvim blizo, a Boškun ti se najedared bacio na četiri noge, pa zavijarao sa onom njegovom velikom kosom i bradom i počeo da duše:

— Fu, uu, fu, uu...

Ona velika kerekanja se, sirota toliko poplašila od ovog čuda, da je podvila rep, pa zaurlikala kao da je deru i kad se onda zaletila, ali upravo u otvorenu peć u avliji.

Siromah ker sav izgorio, jer je Vlah pekao kolače i založio u peć.

Damjan zinio, a Boškun se smije, ta misliš valjda će mu zubi poispadati.

— Jesi li vidio kako se od kerova brani — na Damjana će.

U to ti izašao i domaćin, pa kad je vidio šta mu bi od lipog kera, a on će:

— Pope, šta mi uradi od čuvara kuće, ako Boga znaš.

Boškun se izbekario, pa se još više zasmijao:

— A što domaćine! Poplašio sam ga samo. Valjda se neće pop kera bojati, već ker popa. Ako ga se vi ne bojite, barem ga se ker boji...

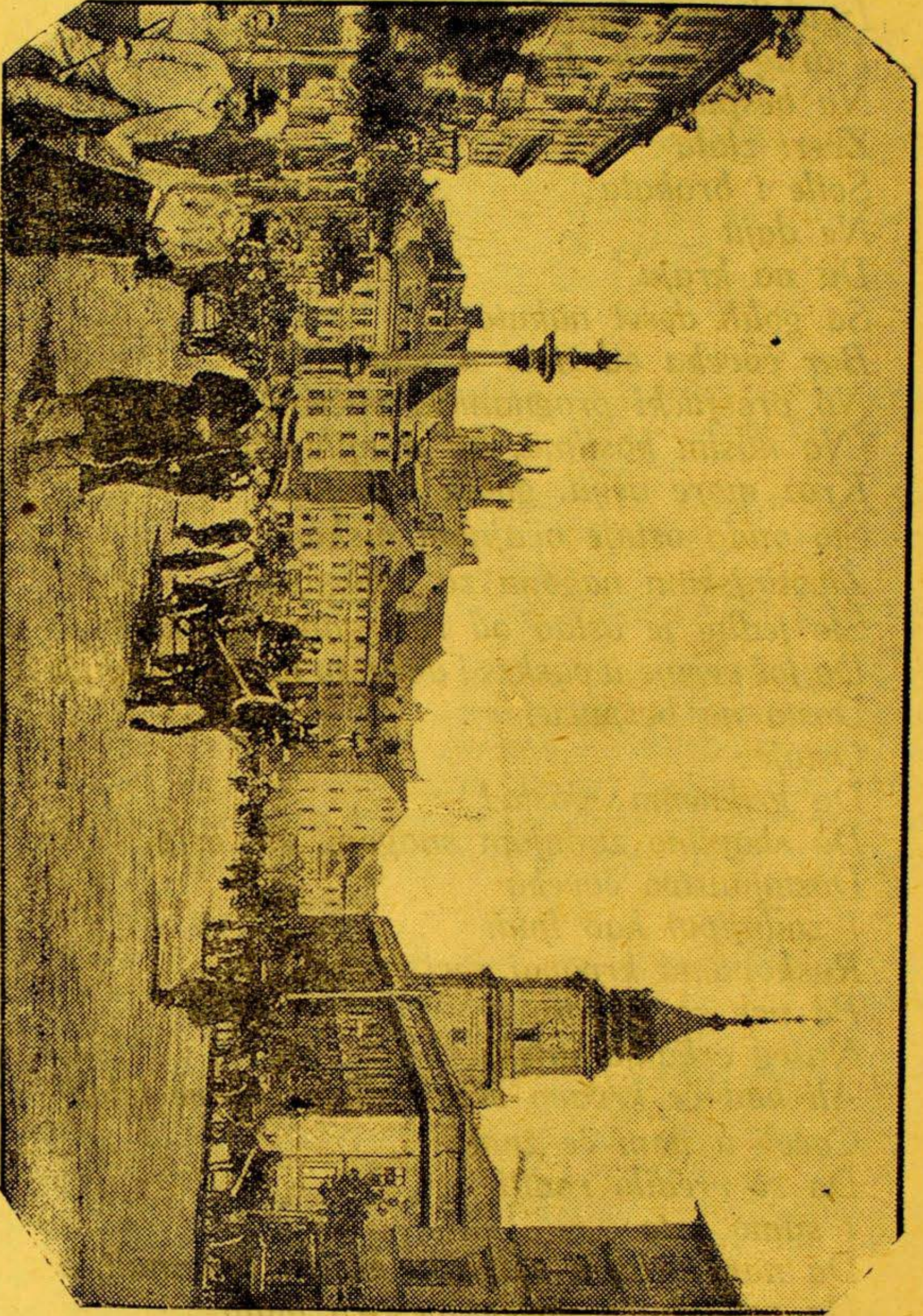
Bahanal ukletog zlata

Dotukli su nas
 Da zgazimo u sebi čoveka.
 Izgubili smo ljudski kompas
 I drug nam je drumski go pas
 Na bespuću.
 Zveri zlata
 Svile i brokata
 Ne daju
 Da na kraju
 Sa golih deset nokata
 Bar čoveka održimo u sebi,
 No prosjački prognanički vučemo meso
 (Na našim kostima, ali u njihovim lancima)
 Kroz more ušiju, gnoja i blata.
 Što onda ostaje očajnom niskom
 Životinjskom nagonu za zalogajem,
 Što jedini je ostao od rastrgana čoveka?
 Da još veruje u vaskrs i dobrotu ljudsku buduću?!
 Dosta na bespuću!
 Ostaje:
 Da kriknemo: dosta!
 Da skupimo zadnjom snagom, što osta,
 Dostojanstvo čoveka
 I zadnjiput kao ljudi
 Raskopamo krvavoj reci izvore,
 Pa nek se zatvore
 Našeg crkanja anali;
 Ali kad će krvavo srce zadnje časove izbiti
 Čovek u nam će znati,
 Da se vredilo roditi
 I samo zato
 Da nam očajem zaigraju krvavi bahanali,
 Da pri tonuća našeg mesa u blato
 U krvavoj reci okupamo krvave zveri
 I njihovo ukleto zlato.
 Eto, možda se vredilo roditi i samo za to.

Edo Mustajdžić

Varšavski gradski trg prije tridesetak godina. Danas je on u ruševinama.

Majstor Solo Čambuk

Davno se nisu vidile pa su imale šta da govore. Jela je slušala pomno i svaku važniju rič Francike propratila odgovarajućim kretom lica. Mnogo su govorile u četiri oka i odobravale jedna drugoj.

Jela je prid drugima govorila za Franciku:

— Ala volim kad ide sa mnom! Iha! Ja hramljam na jednu ona na drugu stranu! Šta mi i dođe — a među sobom su bile srce i med. Sve su govorile jedna drugoj: „Samo nemoj nikom reći. Ja to samo tebi“ ...

Francika se čula sad:

— Brat mi je, ali da je stoputa to, kad je pogana duša! Čovik zdrav i čitav, a posao spava u rukama. Gdi si ti još vidila, da se u današnjoj sirotinji živi znutih usta pod dudom. On se ukoči pored Tereske, pa idu zajedno u crkvu, zajedno na pijacu, kao da ga je žena vezala za svićnjak. Glavno je da su zajedno! Ne razumim ni nju: kako je mogla da se da tako u đubre.

— Ehe — usiče Jela — kad oni „lipo“ žive! Da si vidila onu ludu Barišincu i toj su uvijek puna usta od muža, pa ti ona veli Tereski: „Je li Tereska, i sad tako lipo živite sa Solom?“

— „I sad! I kad spavamo i to je usta na usta“ — Tereska njoj.

— Hehehe, kad je mladica, pa joj lipo stoji! Sram je bilo! — jetko se naceri Jela. „E to je život, to je lipo“ uputila se onda ona luda Barišinca. To i jeste život, a stomak prazan i pleća gola — zanjše kukovima Jela. — Reci, samo ti to reci! Samo reci! — pusti rič Franciki.

— Šta ćeš, vidiš i sama — potvrdi Francika. — Ali ne marim da je kako samo neka su od mene daleko. Pa nije tu samo on, nego je tu i Stipan. To su ti braća! Deset godina službe je imao već kod željeznice i on je ostavio, da ne mora ženi i dicit da daje izdržavanje. Sad se potuca od nemila do nedraga kao skitnica. Žena se lipo sastala sa nikim oštračem, a lipo trguje i sama sa zeljem, pa zaodivena i sita i napita. On jedna nevolja više.

— Jedini vam je Jules čovik.

— A i on se baš ne stara s nama. On ima svoju čeljad. A ima i pravo, neće ni blizo ovim prosjacima. Ja ih opet moram da primim i još im nisam ni dobra. Sad mi Solo više ne obija kuću. Koji dan smo se svadili. Zamisli, još bi on mene i tukao! No srićan je što Martina nije bilo. Kaže meni Martin: „On tebe neće tući dok te ja hranim i krilim, a u našu kuću neka ne pokuša da korači“.

— A zašto bi te on još i tukao?! Sotona sa dna pakla!

— Vidi, nemam pravo?! Dosađivali su mi tu i dan i noć. Otkad smo se tu doselili, on i Tereska uvijek ovamo u crkvu! To samo bajagi, a ono dolaze meni. To još neka im je, ali znaš kako je tata umro, mama se kod nas hrani...

— A gdi spava? Pa nije ona kod vas?! Ja sam mislila...

— Sama. Kazala sam joj da ima mista kod nas, ali ona voli sama. Znaš kakva je stara žena. Jules joj plati stan, a tu se hrani. E sad slušaj što sam ti htela reći. Mama tu doručkuje i ruča, a kaže, neće tu da večera već će uvijek poneti sebi večeru kući. Dobro, neka je kako mater hoće, ja joj ništa ne branim. Mi ne gledamo, a baka, ode i zaokruži veliki komad kruha, uzme varivo ili što ima pa lipo ponese u zamotuljku. A šta veliš, valjda njoj? Vraga! Sad čuj. Moj ti brat Solo išeće na tananim nogama gospotskim na ćošak, prid večere pričekava baba Maru Trojačku i pojede njenu večeru. Jesi li to ikad čula?!

Jela se udari po kolinima:

— Ta valjda nije!

— Da, da — dubokim glasom nastavi Francika — ko bi to mislio a?! Još on mami veli: „stara Trojačka, što vi ne otsičete više kruha?“ Ama reci, jesam li ja dužna da hranim jedno lino đubre, reci samo. I još kad mi dođe on, pa Stipan. Drži ti takvu dvojicu. A mama znaš kako je: sin joj je kao i ćerka. Ali sam joj rekla: „Slušajte mama, nisam ja zlobna, ali nismo ni mi gavanani“. Dobro, Martin sad Bogu hvala radi i lipo zarađuje, ali neka se danas zatvori tvornica šešira, mi ćemo biti sitne šeširdžije. Šta ćemo onda, ha?! Nije to dosta lipo što je on mene oženio i zakrilio, nego da ga još čitava porodica dere! E to ja neću!

— A ti si sad i tetka i mater dici — skrene Jela.

— Baš zato se i slažemo. Martin me je zato i uzeo. Sirota naša Roza — zaplače se Francika i počne da ljulja kolivku što je prid njom ležala — nije mislila da će tako naglo umriti, kada je rađala ovog anđelka. Ali pogledaj samo kako je slatka naša Rumenka. Vidi ove zlatne ručice, što taše, ove nasmijane očice i zlatne uvojke tetkine. Ovo je duša tetina.

Ona izljubi divojčicu, otare suze i počne opet.

— Šta je znao siromah Martin kad je ostao bez Roze, žena triba u kući ta ne mogu njih tri muškarca biti bez ženske ruke u kući. Kaže on meni jednog dana: „vidi Francika, ja već nisam mlad, a ni ti nisi. Ti si rođena sestra Roze, dica su ti na srcu, ti im nećeš biti maćiha“.

Ja sam već primatorila u divojačkom životu, a ko bi me i uzeo ovako nakaznu sa ovom zgrčenom nogom. Martin je dobar, čuvaran, a dica slušaju. Ja sam našla svoje krilo, pa zar da mu se tako zahvalim, da mu obisim o vrat te line i nemarne žderonje?! A jok! Neka oni idu božjom pomoću dalje od nas. Pa ti tako ja mom Soli u brk koji dan.

— A zato je on gundao, kad sam ono pitala za tebe, aha!
— nasmiši se Jela i izvi lice kao kiselo tisto.

— Neka gunda. Samo da sam ja i prije znala. A da znaš kako je to bilo. Koje večer Lajčo, onaj naš mlađi što je cipelar ode prid starijeg, prid Gracu i vidi gdi Solo jide maminu večeru na ulici. Dečko mi nije rekao ništa, već prati mamu još nekoliko večeri i onda mi kaže sve i bogami, ljutito: „Teta, zašto da mi trpamo našu zaradu u ujakov lini drob?“

A kad mi je Solo došao, ja njemu sve nakrižala pod nos. He da si ga samo vidila. Razgoropadio se, pa meni i boga i oca i đubre i kurva i svega je navikao na mene. Još i pisnice stisnuo, pa meni! A zašto? Zato što je on jedna lina propalica. Kad je polazio, još mi viknuo: „Čekaj, čekaj prosjakinjo, sakata, doći ćeš ti još na moja vrata“. Ne dao Bog da na tvoja zakućam — ja njemu. Samo ti na moja nemoj, a meni kako bude. On to meni više, jedan niko i ništa.

— A ti ga baš isplati — lupi dlan o dlan Jela.

— Moram. Što je previše, previše je. On neće da radi bud zašto, on je majstor! E onda nemoj doći drugom na vrat. Kako mi svi radimo. Ako ne teče, ono kapa. Eto, ono prije mu ja tako poslala jednog čovika, da mu napravi svinjac. Misliš da je htio?! Neće on za dvi stotinarke ni bogu. On će toliko samo pojisti dok radi, a šta će da zaradi, veli čoviku. A šta ćeš jadniče jisti kad ne radiš a jideš?! A jok, on nije dronjo. On je majstor drvodilja, neka ga čestito plate. On neće za dvi stotinarke, a dvi godine već pare nije privridio. Dvi godine sestro! I još on bira!

— A ispao je već iz čakšira. E tog ne treba onda žaliti, ne treba — prihvati Jela.

Grdile su dobar komad Solu i spominjale redom sve poznanike koji su išli s njim u jedan red. Na kraju se Francika još sitila:

— Takva je eto njegova čitava družina što se sad nalazi kod kuće. Franjo, onaj limar, on im je zarađivao, a on eto sad služi kralja. Na dvi godine ga odneli. Ilka se izgubila u Zagrebu ili šta ti ja znam gdi. Vukla ih je na leđima sirota, a sad se priča svašta o njoj. A ona što je kod kuće! Ne pitaj. Iha, gospođica! Dvori baba Đulu i to je sve. Šesnaest godina joj je već, pa to je za službu ili ma kakav rad. Ona samo kratku suknu, koja je tako kratka, da se skoro vidi ono što se ne smi da vidi i da joj se samo šetati. Iha, gospođica sa kratkom kosom. I kadgod mi dođe, a ona u podne kad jidemo. Šta ću onda, već je ponudim. „Neeću“ — mazi se i rasteže se. E kad nećeš, a ti mi se čisti iz kuće. Nemoj mi onda doći u podne i gledati u usta dok mi jidemo, a sve ti slina curi što bi žderala. Dabome.

— E tebe je bog nadario, baš nadario — opovlađivaše joj Jela — na što ona reče:

— Reci, nemam pravo?! Sad mi barem neće dosađivati. Kako evo moj sin Lajčo: kad ne radi u zanatu, on mi oriba i patos, donese mi vode, drva i sve što ja ne mogu zbog ove moje

noge. Oni su pak gospoda! Moj brat rođeni, on je gospodin i majstor Solo! Uhaj, daće se to još i jeftinije. Ali ne taj će da crkne, a opet će ostati lud i tvrdoglav. Ne znaš ti šta je taj radio kad je bio momak! Udario nožem sam sebe u lice, pa ide u noć i više ulicom, krvav, kako će on onog zaklati, kako će ga isići i šta ti ja znam. Zamisli, ubosti sebe, samo da može da priča, da se poneo sa čitavom bandom vucibatina. A dok je još radio, samo neka mu ko rič kaže, a on ti ostavi posao. „Radite vi ako bolje znate i ako ste vi majstor, a ne ja“ opsuje ti on gazdi i ode. Eh bože moj, čovik kad plati, valjda smi i da kaže kako želi. E još kako se danas zanoveta, ali je čovik prinuđen da trpi, samo da paru zaradi. On ti tako, ne da sebi ni riči. A napravi krivu ogradu ili građu na kući, pa se bogami odbiše ljudi od njega. Jedno što je tvrdoglav, a drugo ne zna baš ni da radi i pust od posla.

— Ne može se to danas tako, ne može — zavrti glavom Jela. — Evo moji kad prave odilo, pa koliko se namuče kad ih koji sekira i kolikoputa popravljaju ono što nije ni pokvareno, ali prid zaradom se mora pokloniti i ćutati. Život nije lak: mnogo se mora progutati što i nije baš najslade.

— To ti njemu reci, pa bi vidila šta bi dobila. Siromah tata dok je bio živ, on je bio drvodilja, da su ga svuda štovali i volili pa kad tako vidi kakav posao što su zbugali Stipan ili Solo i dođe kući sa ričima: „Ej sine Solo Solomune, ko ti dade to mudračko ime i taj je bio magarac. A što me samo sramotiš“.

— Znam da onda nije skakao do neba, ha — zažmiri Jela.

— Ta dizao je ruku i na oca, pseto ničije, samo se tata nije bojao njega. Sad ne znam što je s njih — naglo skrene Francika razgovor — ti si im u susetstvu, čuješ valjda što. Čujem da je baba Đuli zlo. Biće sad srićan jedno vrime ako umre stara, a kad pojidu tu kućicu, šta će onda? Taj ne misli na sutra, niti zna da čuva.

* * *

U to vrime kad su dvi prijateljice ovako razgovarale, majstor Solo zvani Čambuk je bio na ćošku svoje ulice i razgovarao sa ljudima. Često je on tu bio i razgovarao se kao pravi dobar domaćin. Nije se on ovima nikad tužio na neimaštinu. Izgledao je kao čovik koji je sa zadovoljstvom posvršavao svoje kućevne poslove i izašao da se rasonodi.

Bio je to čovik osridnji, ali sa nesrazmirno dugim nogama i rukama, tako da je čitavi čovik bio u šakama i tabanima. Kad je išao ulicom, držao se ozbiljno, čovik bi rekao da se tako namistio u ogledalu kad je pošao od kuće. Njegov pozdrav je počinjao jako odmirenim klimanjem glave, a završavao se polakim skidanjem šešira, što je izgledalo kao da svoju masnu šeširinu ističe pažljivo na jednu motku na uvid. Mnogi su zburado govorili, da on u pozdravljanju revnosno oponaša biskupa.

A žena mu Tereska se ritko vidala na ulici. I kad je išla po vodu ili da što nabavi, žurila je ulicom poniknutih očiju. Ona je upravo bižala priko ulice, da bi se susrila sa što manje poznatika, prid kojima je osiđala niki bespomoćni stid zbog svog iskrpljenog odila, na kojem ni dugmadi nije bilo, nego ga je pripinjala sa jednim zarđalim klinom. Dizala je oči samo kad bi je ko pozdravio i čudnom blagošću se nasmišila prida se umisto otpozdrava. Ni onda nije digla oči na čovika već je samo prida se gledala. U tom smišku je bilo čudnog trpljenja i nikog smirenog paćeništva koje podnosi za druge. Kad je sa kime tuđim i govorila, bilo je u tom govoru toliko blagosti, da se čovik morao da čudi kad ju je posli čuo, kako grdi svoju dicu.

Njena mater je bila baba Đula. Dok se još kojikako životarilo, oni su stanovali sa njom. Otkako je dida Lazo umro, Franjo otišao u vojsku, oni su se iselili iz baba Đuline kuće i stanovali u susetstvu kod Žuže Vencelove. Tu su plaćali manju kiriju, nego što je baba Đula dobijala za stan, u kojem su oni kod nje bili i ovu razliku izvukli su od baba Đule.

Probijali su se kojikako, ali te jeseni se na Solinu glavu sručila nevolja. Sridnji sin Joso već odavno nije radio. Najmlađi sin Blaško se na brzu ruku oslobodio. Otišao je majstorovim točkom na poštu i dok se bavio unutra, točak su ukrali. Majstor ga je zato oslobodio prije vrimena i tako bacio na ulicu, a Solo tako ostao bez stotinarke, što ju je Blaško misečno donosio.

I onda su pisma za Zagreb bila sve češća. Ilka je slala sve što je mogla da odvoji od službe, sve dok nije dobila grudobolju, a onda im je napisala: „Pseta. Vi linčarite, a meni ispiste krv. Neću više da živim psećjim životom zbog vas. Pobigla sam ovamo jer me je bilo stid da služim u rodnom mistu. A zašto sam morala?! Zbog vas. Što ste nas rodili, kad niste kadri da nas ot hranite kao drugi ljudi. I ovde sam samo vama grabila noktima i zubima, vas hranila a mene sahranila. Pseta. Hoću i ja malo lakog života. Ja sam se mogla kod kuće pošteno udati, ali kad me je koji momak dopratio kući i vidio tu bakinu kućericu sa sedam dasaka ograđenu... Vi ste roditelji?! Vi ste ubitelji! Pseta!... Drugo vam ne može reći ni jedan čovik“...

I poslidnje što su od nje dobili bile su psovke u tom pismu. Zatim su čuli da se odala „lakom“ životu. Kad je to Solo čuo, on se šetao po dvorištu kao bisna zvir i šaptao za se: „Zar to rodih ja? Moja ćerka da se spusti među uličarke?! Moja ćerka?! Gdi je, da je zadavim. Kučku! Kučku!“...

I Solo je izvukao svoja prsa od nadutog ponosa kad je opsovaó:

— Ilka nije više moja ćerka. Ona je blato, gad!

Svi su ćutali prid očevim bisom, a on je nekoliko dana grizao brkove i u sebi kleo niki ponos, tvrdoglavost i glupost i razmišljao o pošiljkama iz Zagreba. Na kraju je ipak uvik zaškrgutao zubima i psovao:

— Meni se neće oteti jedno derle. Ja sam njen otac. Plakaće još ona pridamnom, ali će biti kasno. Kasno, ćerko, velim ti... A u sebi je i onda nosio jednu bolnu ranu, što mu je ona zadala. Pekla ga je uvrida i njen pad. Njemu da se tako što desi?!

* * *

Kad se baba Đula razbolila, onda su oživili. Tereska je počela da zadužuje na kuću. Ljudi su davali pomalo, ali se babi болоvalo, a još ne umiralo.

I sad je Solo već dva miseca jio krompira u vodi kuvanog i crnog kruha. Od kirije što su dobili za baba Đulinu kuću, doteklo je na njihovu kiriju, krompir i kruh. Dabome da je sve to doteklo iz te kirije sa dvaputa većim dugom, koji su joj prišili. Još dok je dida Lazo bio živ, njegove kao mrav marljive ruke su navukle puno dvorište stare trske, pa su to sad ložili u baba Đulinu zemljanu peć i kuvali na tom.

Tereska je često šaputala:

— Bože, šta će biti s nama?...

Solo je ositio taj zamotani prikor i obično opsovao:

— Šta zanovetaš, valjda će se štogod prominiti... Ili na bolje ili na gore.

— Još na gore... — šapnula je Tereska i uzdahnula obično.

Višeputa kad je bio sam on se čudno mislio. Njegovo tilo se onda pogurilo i on je bio tako slab, plačevan i kukavan. Poplašio se od tih misli koje su se vrzmale oko smrti baba Đule i nasliđivanja kućice koja bi ih izvukla za koje vrime. Plašio se jer je uvijek osićeo niku krv na rukama kad je mislio na što skoriju smrt babe. To je bilo obično uveče. A kad je bio danju među svitom, to je bio onaj stari upravni, upravo nabusiti majstor Solo Čambuk, koji se ponosno smije kada mu pričaju kako njegov Blaško ne žali noge kada igra futbol.

— Vaš gvozdenjak zažmuri — govorili su mu — i gdi on udari, tu kosti pucaju i zemlja se ore. Ne boji se taj, nego samo lomi i siče.

Majstor Soli su i ovo poslipodne govorili o njegovoj dici, ali je sad umisto ponosnog smiškanja okresao po kojeg boga. A kad mu je čika Barta rekao:

— Slušaj ti Solo sinko, ne kažemo mi od zlobe, ali zašto da držiš zdrave i čitave ljude kod kuće? Hajde sad ti Jula dvori strina Đulu, triba joj, ali zašto ti side tu ona dva muškarca?! Dobro, nema posla u zanatu, a zašto ne bi oni otišli na salaš?

— Ko, moja dica na salaš? — pobisni Solo.

— Vidi sinko, zar tebi ne bi dobro došlo godišnje koje prasence, pa metarčić dva žita, pa ogriva... A sve bi to u službi dobili i bili i siti i napiti...

— Moji sinovi da služe?! Slušajte čika Barta, da niste stariji čovik... — on poplavi od bisa i pisnice mu se zatresu. — Vi mislite da ste bolji i da imate prava zato što vam je otac ostavio

dvadesetak lanaca zemlje... Ja sam majstor, a moja dica su isto izučila zanate. Neka radi sebi onaj ko hoće da ima slugu, da! Šta vi mislite, ko sam ja?

Barta slegne ramenima:

— Dobro, nisam ti rekao ništa — i počne da siše i dalje svoju lulu. — Ti si čovik i vladaš svojom pameću — nadoda još.

Na njegovo prikriveno potsmijavanje Solo se udari u prsa:

— Znajte, dok sam ja živ, moja dica neće ići da služe na salašu. Jest!

— A ne bi i to bilo bolje, nego da idete goli i bos i gladni — reče na to Pero mesar, kod koga je kadgod lip novac zarađivao Solo.

Soli za tren stade rič, zatim tim naglije kroči Peri i razdera se:

— Za ovo ćemo se računati, računaćemo... Otkud ti meni... ti me hraniš?! — Kad je htio da se zaleti na mesara, u tom času stiže u trku Jula.

— Tata, tata, hajdete brzo. Hajdete brže, biće joj kraj: već krklja. — Ona se uplakana i uplašena uhvati za njegovu ruku.

— Ti još ne znaš s kim imaš posla — zauka se otac još na Peru, ali jedared stade ukopan, kao da je tek sad shvatio riči ćerke. — Šta? — izusti nikud zapripašteno. — Ko, mama umire? Kako...

— Brže, brže — povuče ga ćerka.

On zbunjen i naglo usplahiren popusti ćerci i pođe, ali se za tren oka opet namrkosi, jer je ositio da je postidjen, pa povika:

— Pokazaću ti ja ko je Solo! Nećete vi u mojoj kući vladati.

— Hajde, hajde ne ditinji — mirno se ozovnu Pera.

— Čovik govori s njim kao čovikom, a on uvijek stari... čulo se još između ljudi.

Kad je usplahiren dojurio, baba Đula se strašno mučila. Gušila se, skakala sa uzglavlja kao da se otima i izbuljila oči i to baš na njega. Svi su stajali oko nje pristravljeni, možda i ne toliko od smrti, koliko od moguće dužine muka. Dabome da je i mistični strah prid smrtnim časom u veliko lebdio u vazduhu.

— Tribalo bi pozvati likara — stupi prid Solu ukućanin Mirko. — To čovik ne može da gleda — šapne još.

Solo protrnu od babinog mučenja i ne reče ništa Mirku, nego skrene očima kao krivac. Nije mogao da izdrži ničiji pogled. Ositio je da mu strune drhte u grlu. Uplašio se kao čovik koji ne može da vidi krv. Nije mogao da dugo izdrži.

Kad je izašao u dvorište on se naglo smrknuo, kao da je prid ogledalom namistio lice i rekao Mirku:

— Dobro, pa i drugi se muči. Šta joj ja mogu, a šta će joj i likar. Za grob je i gotovo... Šteta bi bila samo za novac na likara. — Posli je dodao: — Kad bi bilo novaca...

Izgledao je tvrd i bezdusan kad je lakim koracima otišao isprid Mirka, koji je procidio za njim:

— Mrcina! Gad bezdušni.

A Solo je grizao brkove i nutrina mu je sva podrhtavala od straha kad je pomišljao, gdi će da nabavi novac za likara i lik. Prošla ga je jeza kad je pomislio da mora još da gleda kako se baba muči. Mirko ni pomisliti nije mogao da je Solo zapravo pobigao isprid njega da što prije nabavi novac i likara. Solu je gonilo štogod kukavički vapijuće, da makar i putem likara i duga oslobodi babu od muke i sebe od njenih pogleda. Čitavo veče se lomio i nije smio sebi priznati, da bi želio da baba mirno umre i oslobodi i sebe i njih tih muka. On nije imao mista. Jurio je i grizao brkove, ali se nije mogao odlučiti. On ova umiranja nikad nije mogao da gleda.

Kad mu je uveče rekla žena:

— Bože Solo, kuda si nestao, valjda je to moja mater a ne tuđin? Možda je nikad više nećemo viditi... Ti si uvijek onaj mrki: bez osićaja. Od svih si drugačiji baš ti — on je otkrenuo glavu, da mu se ne vidi onaj strah i ona griža savisti u očima i nakon dužeg vremena rekao:

— Šta hoćeš, da slušam taj vaš plač? Nisam ja žena.

A kad je sutradan ujutro došla Tereska i rekla da se baba još nije ohladila i da se još jače muči, on je protrnuo. Žena se iznenadila kad je primetila kako je uzdrhtao.

— Šta me gledaš? — opsuje on i čudno i iznenada pobisni. Ona se iznenadila kada je jasno uočila da bisni samo zato, da bi sam sebe spričio u tom da mu suze ne grunu na oči.

Ćutala je i otišla napolje.

Otišao je od kuće bez riči. Osićao je kao da svi viču za njim da je kukavica i krivac i počeo je da juri i psuje skoro glasno i sebe i baku i muke.

* * *

Obilazio je dugo ta vrata koja su mu bila prva i stalno pomišljao na nika druga određena, ali se na kraju uvijek isprasio i tvrdo rekao u sebi:

— Ne. Bolje i na krvnikova, samo na ta ne. Samo rođenom ne.

Osićao je da se ponizio sam prid sobom kad se odlučio na to, ali je štogod šaputalo u njemu: „niko za ovo neće saznati“. Mlatio se oko nekoliko kuća, ali je bilo uzalud. Nije koristilo što je naglašavao:

— Na moje poštenje. Razumite li, na moje poštenje. To je više nego ne znam što! Moje poštenje... To ne bih dao...

Ni njemu nisu dali. Svi su mu priznali poštenje i cinili to i bili radi, da mu daju, izuzev one koji su mu priznali da i sami imaju samo poštenje, ali niko nije dao. I kadgod je izlazio on je kleo sebe i obećavao sebi, da će dići ruku na sebe zato što je ovo uradio. Vidio je da je smrvljen i sićušan. Njegovo poniženje je bilo beskrajno. Bižao je kao da je sav promočen prljavštinom.

Kad mu se ponovo nametala misao da bi bolje učinio, da je odmah otišao tamo, on je očajno šaptao :

— Moja noga neće više kročiti tamo. Bolje da se ubijem . . .

Znao je da se neće ubiti i znao je da će otići, pa se naročito razdražio na sebe, što sam sebe laže. Uhvatio je za bravu i bio unutra, ali on je ipak u sebi tražio, da ga oni moraju što-vati. To oni treba da znaju sami od sebe. Oni mu se moraju pokoravati, jer oni treba da znaju, da oni moraju biti slabiji od njega i da on ima ponosa u koji ne smiju da dirnu.

U sobi je bio Martin i Lajčo. Iznenadili su se i naglo se pogledali. Nika potsmišljivost je gorila u njihovim očima, kad je on stao prid njih. Primili su njegov nabusit pozdrav. On ih je mrko gledao. Od njihovih očiju se poplašio. Prosto se bojao, da će morati da prođe s njima onako kako ne bi želio. Rekao je odmah Martinu, kao da kakvom momku zapovida :

— Slušaj ti, daćeš mi malo novaca.

Martin pogleda sina na ovo, kao da veli: „gle molim te“.

Solo nije čekao nego nastavi :

— Ne mogu da pustim da mi se tašta toliko muči. Neću da umre bez likara. Izgleda da će otegnuti. Vratću ti kad kuću prodamo.

Martin ga je samo gledao i očevidno uživao što mu se pružila prilika za osvetu, zatim naglo reče :

— A tako dakle ?

— Ne boj se, nisam toliko zadužen na kuću, da ti ne bih mogao da vratim.

Martin ga samo pogleda iz vrška oka, zatim naglo uzavre u njemu :

— Veliš ! A znaš šta ja velim brate moj : nemoj ti da mi vraćaš, nego se okreni dok ti se smrad nije rasprostro kućom i napolje ! Jesi li čuo ? Napolje iz moje kuće !

Soli se privrne utroba. Za čas je ositio kako mu drhte kolina. Osicao je da je sve izgubio. Pometeno reče sav izgubljen :

— Ja ne govorim s tobom, ja sam došao sestri . . .

— Nemaš ti tu sestre. Ona neće takvog brata za kojeg je ona ćopava kurva i đubre i kojoj on hoće da slomije i drugu nogu ! Nemaš ti tu mista. Razumiš ? I brže napolje !

— Ti ćeš mene ? ! . . .

U Soli zavapi niki ljudi očaj. Poniženje koje podnosi uzalud. On pogleda na vrata i trže se kao da želi sve da povuče. Poniženje ga poli bisnim očajem. On je još došao i bratski im pristupio ! On !! Kad je pogledao u to Martinovo lice, njemu puče štogod u mislima i osicajima i zagori užasan bis u krvi.

Otkud i kako, to nije znao. Htio je onom reći, da je njemu dosta i ovako, što ga još muče, ali misto tog je ruka trgnula dugi džepni nož i Solo je za čas škljocnuo s njim.

Martina ovaj okret oledi. Rastegnulo se od straha i nemoćno viknu sinu.

Solo škrgutne zubima, da ne bi od očaja zaplakao i od sramote i kukavičluka pobigao i stisne protivu svoje volje nož. Oči su mu tražile Martinovo srce, a mozak vrata da biži isprid svog suludog bisa. Oči su tražile srce, a ono se meko i sočno, puno krvi približavalo Solinim očima i vuklo ruku poniženu i punu osvete.

Solo rukne od muke, trgne se da zamoči oštricu, ali mu za tren pride mozgom krvavi lik Martina i vide sebe gdi očajan, poprskan krvlju biži, pada bespomoćan zemlji i stenje: „Ljudi, ljudi, spašavajte. Što naradih, što naradih, majka me ne rodila. Ubih, ubih“ . . .

U drugom trenu škrgutne Solo opet zubima i još bisniji, još puniji osvete zamahne.

Lajčo krikne: „Tata!“

Martin se jedva makne.

Sina to probi kao strašno sičivo straha. Skoči uz čudan krik, kao da se oslobodio strašnih okova. Ruke su mu pograbile niku stvar i on se bacio među njih.

Kad je već mogao i da psuje, bili su onda već na kapiji. Mlatio je stolicom i nogom, a otac sa nikom lopatom.

Čim su ga izbacili napolje, odmah su zaključali kapiju i sklonili se. Odastrag je sva uplašena hramala Francika i u bujici riči pitala šta je, zašto je i Bože, šta će biti.

Ljudi su zastali na ulici, kad se tu obreo Solo. To mu je opalilo obraz. Privukao je po čelu i napipao oteklinu. Gorio je u njemu stid, poniženje i očaj. Uhvatio se za ogradu kao lud i počeo da je udara vičući:

— Hajde napolje ako smiš! Ovamo, da te golim rukama zadavim. Dođi! Lako je čovika unutra napasti!

Oni unutra nisu ni riči odgovorili. A kad se radoznao svit razišao, Solo je još jasnije ositio, da je strašno posramljen. I onda ga je strašan osićaj nagnao da što prije biži ljudima sa očiju.

Kad je kasnije pomislio na to kako su ga bacili napolje i kako je tamo udarao u ogradu, jurnula mu je krv u lice.

— Što sam to radio, što sam radio . . . — gundao je očajno, kad se još sitio i ljudi, koji su ga gledali, kao da vele: „aha, kakva je ova luda“.

A kad je malo promislio šta se to desilo, učinilo mu se kao da je to iznenada grom udario. Kao da je sve to bilo jedan tren prije.

— Ko bi mislio, da su ta pseta tako nagla — psovao je i branio se prid sobom.

Dirala ga i tirala mu crven u obraz pomisao, da ga je ko poznat vidio. On je izgubio glavu i nije se sićao ko su bili ti ljudi, što su ga vidili. Stresao se od pomisli da će ljudi, a možda i dičurlija prstom pokazivati za njim.

Kad je došao kući, bisno je lupao vratima i pokućstvom.

Bio je strašan. Niko ni pisnuti nije smio, a on se osiĉao ropski kao zgažen crv.

Nikako nije mogao da pomisli, kako se to moglo da desi s njim i kakva paklena sila ga je navela na to.

Nije se ni sitio, da njegovog noža nema.

Za život i smrt baba Đule nije pitao.

* * *

Bilo je to popodne strašno za njega.

Još i ĉitavo veĉe se znojio od teških misli i zbrke odluka. Kad je ĉuo, da je babi sve gore i da ne mogu da izdrže gledajuću njene muke, on je skoĉio mrk na noge i otsikao:

— Ja ću noćas biti s njom. Nije to za vas... Ja ću biti sam. Noć je strašna i teška sa samrtnikom za vas...

Niko nije smio da se protivi, a on je odmah i otišao kao teški bolesnik, koji je popio već toliko gorkih likova, da se već prigadio i od bisa i oĉaja još i traži što više gorĉine. Zurio je ĉitavu noć u bolesnicu, koja nije bila pri svisti. Htio je da zokupi misli ovim strašnim ĉasovima, da muĉi sebe i da zaboravi sve. Zaboravio je ĉak i to, da je on zapravo htio da dovede likara. Slušao je njeno krkljanje, nadnosio se nad zapinušena usta i sumanuto šaputao sebi:

— Ha, da li se gadiš? A ne strašiš se, ne?!...

I pune tri noći je sidio više samrtnika sam i niku ludu želju tražio u sebi, da bude samo među mrtvima, trulima i strašnima, te se ludo smišio i govorio sebi:

— Imaću živce kao uža debele, ĉvornovite... Ništa mi neće naškoditi. Ništa. Za ĉega da se stidim?! Nisam ja još crkao, vratiću dug, vratiću.

Tako je to išlo, a kosu je ĉupao, kad je pomislio i nehotice, da bi najĉistiji posao bio, da pribaci uže priko vrata.

Onda je opet šaputao sebi:

— Ne bojiš se, je li?! Laži samo sebi, da ti nije strašno, laži...

Okrenuo se suludo u ĉošak i tamo je najedared vidio lica što zlobno žmirkaju kao da vele: „Znamo kakav si momak. Reĉe nam Martin!“

On zavapi:

— Znam da mi je dužnost, da se staram za ove moje ukucane... Ali kad ĉovik nema pare u rukama...

Svako jutro je sve strašnije izgledao.

Tereska je bila zabrinuta, ali mu nije smila ništa reći.

* * *

Ljudi su mislili da je to zbog svade sa Perom mesarom. Tih dana ga niko nije vidio na ulici. Za dana je spavao ili sidio u sobi i zamišljen gundao i škrgutao zubima kroz niko ĉudno smijuckanje, kao da uživa u nikoj osveti.

Kad su baba Đulu sahranili, on je odmah kuću prodao i kad je namirio dugove i čestito se napio, još je imao pet i po hiljadarki. Koračao je dugo i polako, kao da svaki vidi hiljadarke ušivene u kesicu oko vrata. Nije se bojao nikoga, ni budućnosti. Njegov pozdrav je bio još omdireniji, a lice skoro dostojanstveno.

Dugo je spominjao gdje god je mogao :

— Je li, a ti nisi čuo šta se meni desilo s Martinom? Nisi, kako to?! Znaš, ja otišao da se pomirimo kao ljudi, ta rođaci smo, a mene čitava kuća napala, koji sikirom, koji motikom... Ne samo da me napadoše, nego bi me i mlatili, da nisam bio toliko pametan i sklonio se. Ja! Mlatili bi ti mene. Jesi li tako što čuo? Ali doći će oni u moje ruke, sudiću im ja. Neće oni zaboraviti Solomuna Čambuka, neće.

I htio je obično dodati :

— Ja sam ti noći bdio nad samrtnicom i gledao muke od kojih sam uvijek bižao, pa mi nije ništa, a ne da ću se poplašiti jednog Martina — ali je misto tog govorio: — Imam ja još sa nikima račune, ali ni tima neće ostati rtenjače neočešane. Pitaću ja njih u čiju kuću će se oni mišati i koga će sramotiti. Moja dica, da idu da služe?! Moja?! Ja sam svoj gazda, a valjda sam i zanatlija i dicu sam izučio. Kadar sam ja svoju dicu izdržavati, a neće niko iz nje krste savijati ni sluškinjski tabane ljubiti kojikome. Neće. Nema toga koji je vidio, da se ko moj ponizio, a neće ga ni biti. Pljujem ja na beskičmenjake! Pljujem!

I Solo se dugo udarao u ispupčena prsa tamo gdi je bila ona kesica i grozio se sa onim škrgutavim smiškom.

* * *

Nedugo na to Solo se našao sa Rokom, zvanim Ešperuš. Bili su ratni drugovi. Ritko su se viđali. Roko je večeras slavio na svoj način i mnogo se obradovao što je baš Solu našao.

Solu je iskrena radost raznežila i prominila na onog starog ratnog druga. On je bio upravo smišan u pritiranoj nežnosti i radosti.

Dozvolio je da mu Roko sve i iskreno kaže, jer je u starim vremenima i on Roki tako uzvraćao.

Ponapili su se i još više raznežili. Solo nije ni znao, da govori Roki kao da sam sa sobom govori.

— Solo brate, nemoj tako...

Solino lice se nežno, sa dobronamirnim prikorom nasmišilo. Prijatelj je nastavio :

— Nemoj tako. Šta možemo kad su vremena takva. Slušaj družo, znam ja da nije to lako saviti šiju, ali guraj i nosom zemlju samo neka se što zaradi. Biće posli bolje. Možda ćemo i mi postati ljudi sa ljudskim životom.

Solo se samo smiškao kao da veli: „družo, hvala ti, gorka ti hvala na dobroti, ali da nema u tebi te prijateljske dobre volje, grkljan bi ti tribalo prigristi“...

— Ja te razumim — poče onaj opet.

Solo se patnički nasmijao. Da je bio trizan, on bi se stidio ovog lica. Ovo je bio jedan drugi Solo, skriven, koji se dosad nije viđao. U njemu je bilo puno ogorčene blagosti, misaone pravednosti i sve to podvučeno dugo i dugo skrivanim patništvom. Rekli bi ljudi, da je sa Sole pala maska. Iskrenost druga i pritisak alkohola je izbacio dubinu i sadržinu Sole.

On se sa puno tihog i prikaljelog ogorčenja nasmišio, tako da se Roko za čas pristravio i ositio, da je on možda i neopravdano uvridio prijatelja, sad tek shvatajući da ga dosad nije razumio.

— Druže, — otegne polako Solo — ne razumiš me.

Na licu mu se ocrtao za čas sav prikriven bol.

Nastavio je:

— Slušaj, neću moći vičito igrati budalu. Neću! — Glas mu je naglo skočio u priteći: — Dohvatiću jedanput sikiru i kad upadnem na kakvu svitlu gozbu, druže...

Zagrcao se od očaja. Prijatelj se ohladio. Poznavao je Solu i bojao se da ne pobisni, ako se siti da je otkrio svoje patnje. Poznavao je Solinu ludu bolest, da ga niko ne smi viditi u slabim časovima i ako to iko vidi, da se to ima zabašuriti divljim lomom.

No Solo se iz grcaja iznenada slomi u plač kao malo dite.

Roko nije mogao ni da prstom makne: bio je oduzet.

— Roko brate, — zagrlji ga tresući se od jecaja — neću prosjačiti za to da mi udile bednu krpnu posla za još bedniju milostinju, a ne platu. Nećuuuu! Ja pošteno nudim svoj rad, neka ga pošteno i plate. Što sam ja gori od bankara, advokata i... Druže, stojaću sto godina prid gradskom kućom na „pljučarskoj berzi“ i neću primiti posao, ali neću kao prosjak da se nudim za nižu i najnižu cinu, da bih oteo od drugova parče posla... Nećuuuu... Neću... Neću!

On je lupao u sto i ponavljao riči sve jače i jače.

Drug ga je tišio:

— Solo brate, oprost, znam druže...

— Neću, neću — tulio je. — Misliš da ja ne patim, što ne mogu kao u dobra vrimena da zaradim i dicu i ženu zakrilim... Moja, moja ćerka je postala uličarka...

On opusti glavu i ona bespomoćno lupi o sto.

— Solo, — molećivo prošapće Roko.

Ožalio je što je izazvao ovaj tugaljiv izliv druga.

Solo diže glavu i blago se nasmiši:

— Hvala ti druže. Pusti me, pusti da barem tebi srce izlijem.

Roko mu je stisnuo ruku.

Držali su se za ruke i gledali se.

Oluja se stišala.

Solo je najedared polako i bez stida počeo da briše suze.

Uzdahnuo je i pun nikog mira šapnuo:

— Možda, ali ne virujem družu, da ću izdržati. Mi imamo prava na život kao i svi oni... Ako nemamo?!...

— Doneće to vrime Solo...

Solo kao da nije čuo. Zastao je zatim prošapta sa puno muške odlučnosti, koja je iskreno zadivila Roku...

— Roko, ja ću da umrem kao čovik. Ja ću pasti u borbi, ali ću prije oboriti... Umriću kao čovik kad ne dadu da živim tako... Umriću, ali se pognuti neću, jer nismo mi ništa gori...

On je stao i posle nastavio polako:

— Roko, znaš da sam budala, ali znaš da ne govorim o budalaštini sa Martinom... To je moja budalaština, ali sad nije... Znaš šta je, mi smo budale čim smo golaći...

Prijatelji su čvrsto držali ruku u ruci.

Čas je bio pun teške svečanosti.

* * *

Sutradan se čulo za Solinu novu pijanku i Pera mesar je na čošku prizirno rekao:

— Bednik! Bolje da čuva tu paricu što je od kuće dobio, pa da mi kasnije ne stane na prag sa torbom

Barta je nadovezao:

— Budala se rodio, budala će umriti. Batinati bi ga tribalo, ali ne obično nego u jarmu. U jaram s njim! Samo u jaram.

Gazda Mićo se smijao, da mu se sve slanina tresla:

— Hahaha, vidi ti njih! Ta biće mista prid crkvom i za njega. Šta se vi brinete. He pokvarene duše, ne žalite vi njega što on propada, nego se bojite da ćete nediljom morati jedan dvadesetpetparac više spremiti, jer kad budete izlazili s mise i Solo sidne prid crkvu, nećete moći da ne date svom starom prijatelju! Hahaha, pokvarene duše, pružiće vam šaku pod nos...

Barta je bogovao.

— U jaram! Samo u jaram...

Balint Vujkov

Pesma kanala

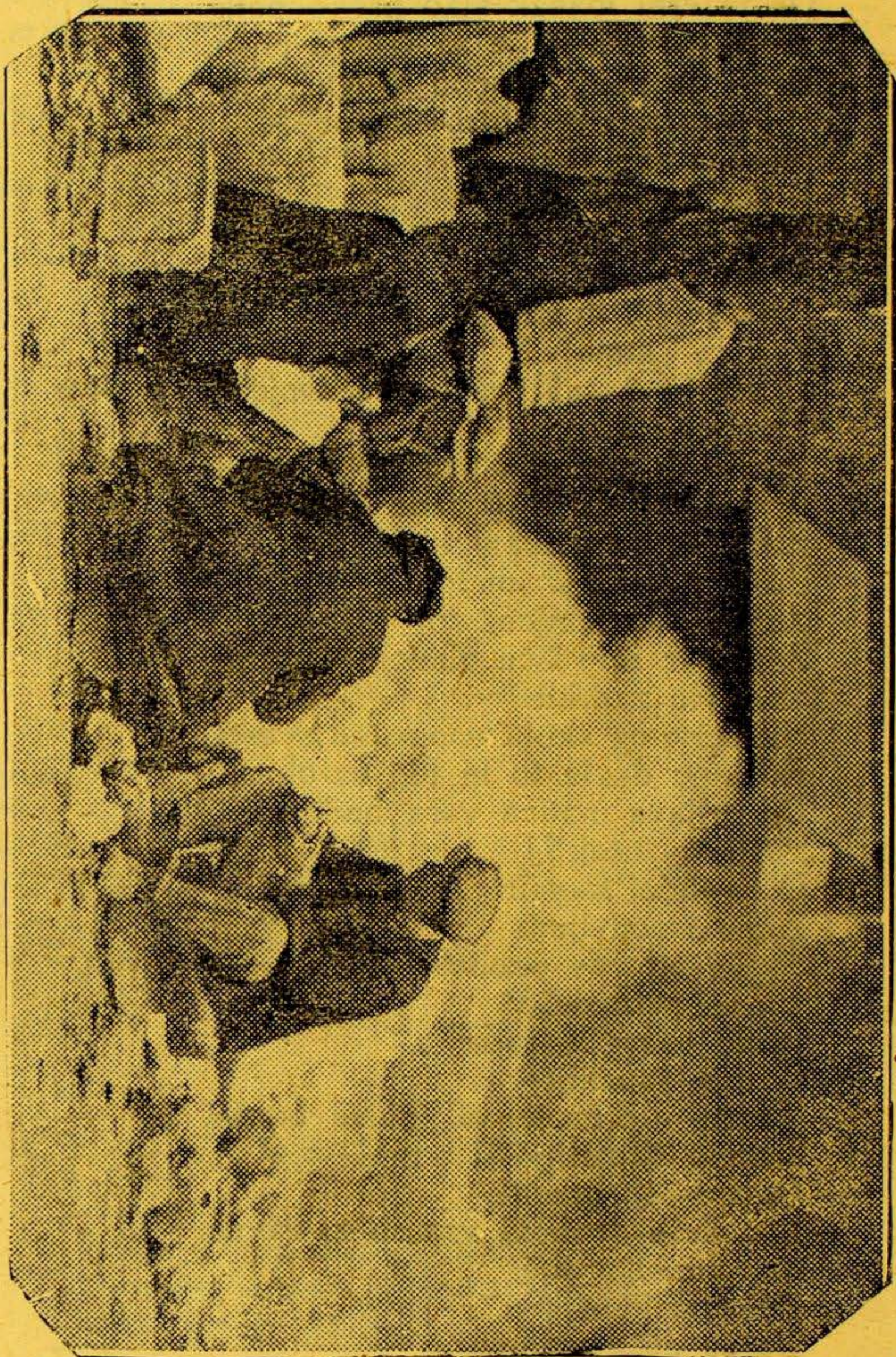
Ispod mene noćas klokoću kanali
Zavijeni u truli plašt smrada.
Glob jauče krvav,
Da mu se na kori kote sami Vandali
Spremni na riku ubilačkih parada
Pokvarenih divljaka.
Krvnička pesma što pljušte kanali
Raste u ritmu bujica,
Sipa urlik pljačke i otmica
I smeje se globovu jauku.

Ko stari anali
 Život sveta u se zatvoriše
 Plesnivi kanali,
 Nabubreni njime
 Kao stomak u pauku.
 Krešte pjano musavi kanali,
 Da je crni mačak stao preko puta
 Život globa kad je sa izvora pošo,
 Đavo da je crni ispod svoga skuta
 U kolevku strpo otrov i bodeže,
 Mračna sila zala
 Krstu kumovala
 I bacila na dar
 Krunu
 Svih svojih aduta.
 Kanali, kanali,
 U vas su sasuli srž i srce svoje
 Životići mali
 Zgoljavih i gadnih nadzemnih tih crva.
 A večeras grcaj vaš me tužno pita:
 Zato zar se plaćaju bludnice,
 Pune steničave samice,
 Zagušljive ludnice,
 Zato zar se stišću gladnih crva pesti,
 Od ovih zadrhte
 Nažderanog skota uspavane svesti?!
 Rođenju dakle to bi bio uzrok,
 Da prljava matica vaša bude
 Posmrtni utok?!
 O smradni kanali!
 Zašto ispod ljudi
 Svaki od vas propust strašno ne razvali,
 Da se naše duše
 Iznad vašeg smrada
 Besom zapenuše,
 Visoko otprnu iznad znojne tmuše.
 Kanali, kanali,
 Gola mesa bludna,
 Bez duše drobovi vas su zatrovali.
 Smrdite, smrdite
 Ponoćni kanali,
 Da se duša jednom
 Kontrastnim mirisom
 Čista već razgali.
 Smrdite, smrdite,
 Ponoćni kanali!

Pariska sirotinja užna pod čuprijom

Bunjevački školci

Dragi moji Bunjevci, znate li vi da mi još nemamo dosta naših ljudi koji su škole završili. Nemamo braćo i zato je potrebno, da što više naše dice šaljete u škole.

Triba samo stati jutrom prid gimnaziju i brojiti naše bunjevačke đake, pa da se čoviku srce stegne, kad vidi, da u našem bunjevačkom gradu u gimnaziji, koja se kadkod zvala bunjevačka gimnazija, skoro i nemamo Bunjevaca. To što ima, to je vrlo malo i to na našu najveću žalost ne završi.

Razumimo vas naši stari: vi kažete, da nećete slati vašu dicitu u škole, jer nionako neće dobiti namištenja kad završe te škole. Ne kažemo, vi u jednu ruku imate pravo. Teško je to iškolovati dite i načiniti ga gospodinom, koji će mnogo više zahtivati, a koji neće imati namištenje i neće zarađivati, nego će sa tim povećanim zahtivom biti i nadalje na teret roditelja. Znamo mi to, da je za našu dicitu vrlo teško mista naći, jer nama nije naklona ona prokleta „tetka protekcija“. To ipak još nije razlog, da naša dica ne pohađaju škole. Nije to razlog za to, da u bivšoj bunjevačkoj gimnaziji sidi samo ona dica, koju jutrom vozovi donose iz okoline. A to je tako. Izadite ujutro na subotičku stanicu i vi ćete se začuditi veličini broja đaka koje vozovi donese u našu gimnaziju. Začudićete se još više, kad saznate, da to nisu Bunjevci.

Na to ćete reći, da ti imaju onu tetku. Tačno je, ali to neka vam ne oduzme hrabrost. Ne samo da vam ne smi oduzeti hrabrost, nego se morate paziti za to, što ovako stvarate jedno oružje protivu sebe samih. Zamislite da se ponudi misto, za toliki i toliki broj školovanih Bunjevaca, a mi ih nemamo. Šta će nam reći? To, da oni nisu krivi što mi nemamo svršenih ljudi i da otsele imamo, da zatvorimo usta. To je i tačno, da mi onda nećemo imati prava, da kukamo, jer nemamo školovanih ljudi.

Spričimo to braćo rođena, šaljimo našu dicitu u škole, osnivajmo fondove za potporu siromašnih đaka Bunjevaca, dajmo nagrade dobrim đacima Bunjevcima i uprimo kola, da se oni po završenim školama smiste. Mislimo na budućnost. Mislimo na to, da će bolje biti, ako nam u porezu sidi Bunjevac, ako nam u finansiji sidi Bunjevac, ako nam u gradskoj kući sidi Bunjevac, ako nam u školi dicitu vaspitava Bunjevac... Ima toliko i toliko grana, gdi triba naših školovanih Bunjevaca.

Ne bojte se, ima još životne mogućnosti za školovane Bunjevce.

Pogledajte ljude, za koje niti znate otkud su ni čiji su, a kanuli su među nas i lipo žive. Pa zar to ne mogu i naša dica.

Mogu. Mogu i opet mogu. Ali u školu s njima, da ona ne moraju ići u komšiluk, da ne moraju ona i vi tražiti pomoći kod drugih.

Šaljite svoju dicitu u škole, jer ako ne učinite to, gadno će vam se svetiti.

Pogledajte samo našu gradsku kuću. Pogledajte onu masu malih činovnika, koji nisu dovršili škole. Šta će i sa tih ljudi biti? Doći će jedared vrijeme, da oni neće imati Bunjevce za starešine, jer Bunjevci neće čak ni za gradsku kuću imati dovoljan broj školovanih ljudi.

Možda će kogod reći, da imamo i suviše školovanih ljudi, čemu je dokaz to, da imamo dosta školovane dicitu, koja na ulici trči. To nije dokaz. To je krivica samo sistema koji sada vlada, a neće vičito vladati.

Virujte, da to neće biti vičito. Virujte, jer vidite, da i u političkim prilikama naši Bunjevci pametno rade i zauzimaju položaje na braniku i sa jedne i sa druge strane i kad još dođu do tog srićnog saznanja, da oni moraju za nas Bunjevce raditi i izvlačiti koristi i sa jedne i sa druge strane, onda pogotovu nećete imati bojazni.

Virujte, nije daleko to vrijeme, kada će naši ljudi reći:

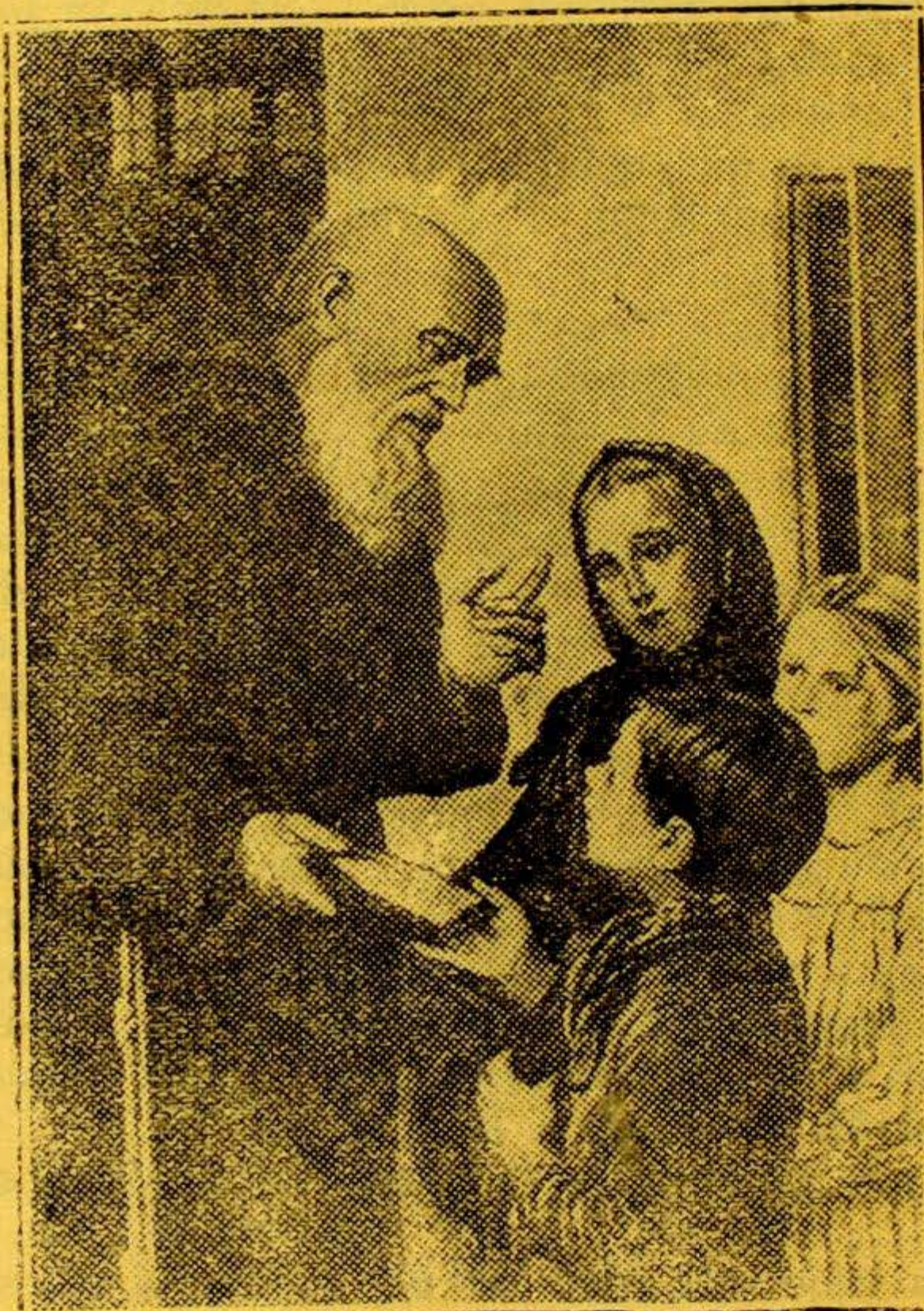
„Ti brate u onu vladu, ja u ovu, ali obadvjica znamo, da naše srce samo Bunjevcu vuče“.

Zato braćo dicitu u škole, dicitu našoj prosvitu, da se može za nas boriti.

Neće nama škoditi ni to, ako nam diplomirani ljudi budu zemlju orali.

Znanje je moć. Mi moći moramo imati.

Ivankić G.

Brat Konrad
od Parcheima se pro-
glašuje za sveca

ŽIVE ZLATNE BISTE

O čoveče najveći,
 Gospodari zlata
 Spremaju umetnički perverzne klanice.
 A ko bi od nas rata?!
 Mi nismo žedni krvi svog brata,
 Ni pira slavljeničkog na zgarištima
 I lešinama, ni novih pokoljenja bogalja.
 Ali Kriste, o Kriste!
 Nije to samo jedno zlatno Tele.
 Iz vremena nikoše
 Kentaurске zatrovane ergele
 I gone se i gaze zemljom
 U obliku žive zlatne biste.
 O Kriste, o Kriste!
 Ko bi od nas rata?!
 Koga su učili ljudi tvoje duše
 Da žedamo krv i znoj svog rođenog brata?!
 O čoveče najveći,
 Danas
 Sve laže što trguju izopačenom naukom tvojom
 I krvlju našom
 Zajašiše grbaču svetu dotle,
 Da je došao čas,
 Da još jednom umreš za nas.
 Ali šta ćeš i ti danas?!...
 Šta?!...
 Svet je u groznoj istini,
 Kojoj ne pomaže priča tvoje žrtve.
 Jer šta su i same tvoje „sluge“?!
 O Kriste,
 Grozni lovci po tmuni:
 Pokoljenjima zlatom zaraženi niz,
 Zaražen neizlečivošću crne kuge.
 O i tvoje „sluge“!
 Hahaha!
 Provalija u tim dušama zja.
 O Kriste, o Kriste.
 Tvoje „sluge“ su grozno zlatne biste,
 Crni veštaci,
 Što „blagoslov“ dele mladosti
 Koju gone pod mačem
 Njenoj hladnoj raci,
 A za porast svojih brda zlatnih.
 O Kriste, o Kriste.
 Sni su bile tvoje reči čiste,
 A grozne istine
 Ove žive krvavoga traga
 Zatrovane... zlatne biste.

Martin Lisakoy

Narodno zdravlje

Već prije Kristovog rođenja postojala je izreka, kod starih Rimljana: „Mens sana in corpore sano“ zdrav duh u zdravom telu. To znači da se već iz prastarih vremena najveća pažnja obraćala kod kulturnih naroda na zdravstveno stanje. Jer ako je telo bolesno ili boležljivo, ono nije u stanju da izdrži bez loših posledica sve ljudske napore i tegobe koje svima nama donša današnjica, te tako nastaju nezadovoljstva, očajanja, gubljenje vere u bolju budućnost i opšte apatija prema svemu. Tako i naš narod veli: čuvaj svoje zdravlje, jer to ti je najveće blago na svetu.

Kod obolenja razlikujemo prilepčive ili zarazne bolesti od neprilepčivih ili naslednih bolesti. Za nas je od naročite važnosti, da se upoznamo sa prilepčivim bolestima, koje kose milione nevinih ljudskih života iako bi se mnogi uz malo opreznosti mogli izbeći.

Zarazne bolesti prouzrokovane od zaraznih klica (mikroba ili bacila), to su mala bića koja se ne mogu slobodnim okom videti, tek samo pomoću povećala (mikroskop) one žive i neverovatnom brzinom se rasploduju ako padnu na podesno tlo — a to su iznemogli i slabi ljudski organizmi, mračni, nezračni i vlažni stanovi — nečista hrana i nečisto telo.

Prenos bolesti od jednog bolesnika na drugog nazivamo zarazom ili infekcijom. Infekcija se vrši direktno ako oboleli kašlje ili kiše na drugog ili se rukuje, te pije i jede iz istih posuda ili preko dodira, a to je najčešće preko ruku, kod rukovanja poljubca i tomu slično. Kod indirektnog prenašanja zaraze najglavniju ulogu igraju muhe, razni insekti, kao što su bube švabe, stenice, buhe itd. Zato tamaneći muhe i sve ostale insekte, tamanimo i zarazne klice koje one nose na sebi.

Od zaraznih bolesti našem narodu najpoznatija je tuberkuloza ili heptika (sušica). Ovo je kuga današnjice. Od heptike oboleva u našoj državi oko 600.000 duša, a umire oko 200.000 godišnje. Heptika ili sušica kosi svoje žrtve, od male malocé, pa sve do visoke starosti, a najviše umiru u našim predelima u cvetu mladosti, od 16 do 30 godina. To je cvet našeg naroda, to je naša uzdanica, koju mora da pokrije crna zemlja isto onako i danas kao i pre 100 godina, a još i gore, jer se primećuje da se ova bolest sve više širi i sve ima više žrtava. Ovom uzrok leži u glavnom u nedovoljnom poznavanju te bolesti i u slabom suzbijanju, socijalna beda, koja je najčešće prouzrokovana usled pijanstva, razvitak i stanovanja u nehigijenskim gradovima.

Tuberkuloza je najčešće obolenje pluća, ali ono isto tako napada sve moguće organe našega tela, to je u svim slučajevima

opasna ili smrtonosna bolest. Mi poznajemo tuberkulozu kostiju, kože, kose, moždane landre, trbušne maramice, zglobova, očiju itd. Ona može da svrši brzo sa obolelim, često puta 3—6 nedelja i tada je zovemo galopirajućom tuberkulozom ili je pak dugog toka, te usled duge bolesti bolesnik se potpuno izgubi, neverovatno smršavi — formalno se osuši i otud je naziv sušica.

Važno je znati, da se od sušice lakše može sačuvati nego izlečiti.

Ako je pak bolest tu, tamo treba dotičnog odvojiti od ostalih, tako da bude potpuno sam u svojoj zdravoj, čistoj i udobnoj sobi, a nikako ne zabačen i napušten od svojih, jer to nije čovečanski postupak sa bolesnicima.

Sve osobe koje su u dodiru sa obolelim, trebaju uvek da brižljivo peru sa sapunom ruke, kada napuštaju sobu obolelog, a bolesnikov ispljuvak i tome slične otpadke treba da se zakopaju ili u vatri spale, da se nebi na taj način zaraza širila preko muva ili drugih insekata.

Kod zdravih treba naročitu pažnju obratiti na čistoću tela i čistoću stana. Telo ne sme da se slabi usled prevelikog zamaranja bilo sa prekomernim radom, bilo sa prekomernim nespavanjem. Raditi treba na zdravom i zračnom prostoru, izbegavati treba česte prehlade, koje obično dolaze posle oznožavanja pri umoru, stanovati u svetlom, zračnom i suvom stanu, jer čovek polovinu svoga života provada u stanu. Ako je stan nezdrav, tako polovinu našega života provadamo pod nezdravim uslovima, što mora da ima i loš uticaj na zdravlje naše. U jednoj sobi ne sme više da spava od 1—3 osobe, leti vrata ili prozore ostaviti otvorene, sobe moraju da su čiste, najbolje da se godišnje dva puta kreće, prozori dosta veliki, da nema prašine i da se nepljuje na zemlju. Sobe se zimi više puta provetravaju, jer je dokazano da svež i čist vazduh mnogo lakše i brže zagrejava, negoli pokvareni zrak.

Kod nas je bio jedan veoma dobar običaj, da su stariji spavali preko praga, a deca i ostali su većinom pod ambetušom (hodnik), a leti i pod vedrim nebom na koli, tako i vidimo kod tih naših starih i sada u visokoj svojoj starosti rumena lica i u dobrom držanju i žive do 90 godina, a o nekom kašlju ili obolenjima ni pojma nemaju.

Ako se ipak desi neki smrtni slučaj od heptike, tada mrtvaca treba odmah zatvoriti u sanduk, jer je on izvor svake zaraze, nesme se mrtvaca ljubiti ili grliti, ma koliko nam on bio mio i drag. Ceo nameštaj iz bolesnikove sobe mora da se iznese na sunce, a sve što se da od rublja, treba da se prokuva $\frac{1}{2}$ sata u vreloj vodi, soba se okreći, patos ako je od dasaka opere se sa ceđom ili sodom, ako je zemljav, tada se obnovi ili sa krečom premaže. Ovakvu sobu nazivamo dezinficiranom sobom i ako je bilo savesno izvršen cilj gornje navedene upute, ona je zdrava i u njoj se može bez daljnijega stanovati.

Veoma je često kod nas obolenje od tifusa. Tifus je isto zarazna bolest, koju prouzrokuju tifusni bakterije, oni dolaze u naše telo najčešće preko zaražene hrane ili vode, te putem ličnog dodira sa zaraženim osobama od tifusa. Kod ove bolesti najopasniji su oni koji su preboleli tifus lakog stepena, a pri tom nisu ni znali da boluju od iste, mi te nazivamo kliconoše, jer seju infektivni materijal na sve strane bez da bi toga svesni bili. Tifus obolenje odigrava se u crevima, te je veoma opasna i često dugotrajna, a često je i smrtonosna bolest. Telo posle tifusa toliko islabi, da lako može da podleže posle jednoj drugoj bolesti, koja je najčešće heptika. Tifus se u našim krajevima širi najviše u leto, ali ima ga gotovo u svako doba. U prošlom svetskom ratu, imali smo velike epidemije tifusa, a naročito tifusa pegavca, koji je srodan ovim, samo kod pegavca igraju ulogu prenosača bolesti vaši ili uši. Za tifus je dobro znati: Da se pazi u prvom redu na čistoću hrane i vode za piće, voće pre jela treba dobro da se opere, ali još bolje je da se jede prokuvano, kao što su kompoti. Naročito je važno ovo za dinje i lubenice, jer one su često zaražene od đubrišta kojim se đubri njihovo tlo. Mleko ne sme da se donasa iz okoline gde vlada obolenje tifusa, jer u mleku se bakterije tifusa naročito brzo razmnožavaju. Voda treba da se pije iz arteskih bunara, a ako toga nema onda barem iz zatvorenih bunara u koje ne mogu da dospevaju razni otpatci životinjski ili druge nečistoće, koje prouzrokuju zarazu vode.

U slučaju obolenja dotičnog treba odstraniti u zasebnu sobu i celu njegu bolesničku ima da vrši samo jedna osoba i to uvek ona, koja ne dolazi u dodir sa brižljivim životnim namirnicama (kao što je kruh, mleko itd.). Naročitu pažnju treba obratiti da se izmeti od bolesnika koji su veoma infektivni, da se zakopaju i prelivaju sa zagašenim krečom. Bacaju li se izmeti, kao što je stolica i mokraća na obična đubrišta, to postoji mogućnost, da muve koji su svakodnevni stanovnici đubrišta, tu istu zarazu donesu nam natrag na naša jela, mleko i ostalu hranu.

Često je obolenje našeg sela i salaša srdobolja (dysenteria) ona je prouzrokovana sa dysenteria bakterijama, koji izazivaju jaku upalu debelog creva sa veoma čestom sluzavo krvavom stolicom. Ova je bolest naročito opasna za naše mališane i za odojčad, kod kojih je srdobolja često i smrtonosna bolest. Uzrok u obolenju leži gotovo uvek u nečistoj hrani, stoga čuvajte decu da ne dobiju svakojaku nečistu hranu i navikavajte ih da jedu samo ono što im roditelji brižljivo pripreme.

Difterija jedna od najprelepicivijih bolesti, koja, naročito često dolazi u dečijem dobu i pored 100% sigurnog leka (serum protiv difterije) ipak i dan-danas ima dosta smrtonosnih slučajeva. Uzrok leži u tome, da roditelji ili ne obraćaju dovoljnu pažnju na svoju decu ili dockan dovedu do lekara. Difterija je zarazna bolest prouzrokovana od difterija bakterija, koja se u većini slučajeva odigrava u grlu obolelog u obliku sivkasto-belog obloga

na krajnjicima grla, sa visokom vrućicom i jakim promuklošću, gutanje otežano. Ova bolest obično za 24—48 sati se razvije i za 2—3 dana dete se može da uguši, ako ne dobije odgovarajuću lekarsku pomoć. Važno je znati: što se prije daje serum protiv difterije, to je njegovo dejstvo sigurnije.

Skarlatina ili skrletin je veoma zarazna bolest dugoga toka i često ostavlja teške posledice, kao što je gnojno zapaljenje srednjega uha, zapaljenje bubrega i razno gnojenja u kostima. Upamtite, da se nesmeju slati ni zdrava deca iz kuće u kojoj ima obolelih od zaraznih bolesti u školu, jer na taj način se najčešće širi i prenaša zarazna bolest na ostalu decu.

Kašalj hripavac ili pertussis je zarazno obolenje, koja zahvata skoro svu našu decu, a svet ga naziva „magarećijim kašljem“ verovatno po tome, što dete u napadu vrišti slično. Posle ovog obolenja organizam obolelog toliko oslabi i izgubi odbranbenu moć svoju, da veoma često se nadovezuju ostala ozbiljna obolenja, a najčešće dolazi do plućnog katara, koji se aktivira. Da bi izbegli ovu bolest, čuvajte svoju decu od ljudi koji kašlju i ne posećujte kuće u kojima ima obolelih od kašlja hripavca.

Jedna — pored sušice — u našoj državi najprostranija bolest jeste malarija. Ona dolazi usled ujeda od zaraženog komarca, koji nosi klice malarije na svome žaru, kojim siše krv od čoveka. Malarija se ne može preneti od jednog bolesnika na drugog direktno, nego se prenaša indirektno putem komaraca. Da bi se sačuvali od malarije, treba izbegavati nezdrave močvaraste predele za stanovanje, za spavanje treba se pokrivati sa mrežom protiv komaraca, treba sasušivati baruštine, koja su legla komaraca.

Kako za oko izgleda nevina i laka obolenje od gripe ili influenza, toliko ovo obolenje zna da ima veoma teških posledica. Grip je bolest nazebe ili bolje rekuć nedovoljno odevanje prema godišnjem dobu. Grip dolazi obično u jesen ili proleće u manjim ili većim epidemijama. Nazeb najčešće dolazi sa nogu, jer cipela najlakše propušta vlagu, tako noga u stalnoj vlazi lako ozebe. Zato u jesenje blatno doba nosite gumene obuće preko kožnih i pazite da ne prokišavate. Najbolje se čuva ako se primećuju znaci gripe, da se uzme topla kupka ili tople vode za noge i tako zagrejan lega se odmah u krevet i pije se topal čaj ili grijano vino sa nešto kinina ili aspirina. Jedno dobro i blagovremeno proznojavanje spasiće vas od sigurnog gripa.

Trahoma je očna bolest, veoma prilepčive naravi i širi se isključivo preko dodira ruku ili upotreba zajedničkog umivaonika, peškira sa osobom koja boluje od trahome. Trahoma je kod nas dosta prostrana bolest, stvara neugodna i dugotrajna obolenja na oku. Obolelo je oko natečeno krvavo, nesposobno za gledanje, vid smanjen, a u teškim slučajevima dolazi do slepila. Stoga posle svakog društva ili putovanja na vozu ili plaćanja novcem treba dobro oprati ruke sa sapunom, jer preko prstiju se prenaša

ova neprijatna i veoma prilepčiva bolest na naše oči. Postoji jedno pravilo, po kome onaj narod koji mnogo troši sapuna taj najmanje oboleva od trahome.

Našim salašarima savetujem da ne napuštaju one naše stare običaje, koji sa zdravstvenog pogleda imaju mnogo dobrih strana i koji su i sačuvali naš bunjevački rod u prošlom stoleću da nisu bili zahvaćeni u toj meri od zaraznih bolesti kao što je to bio slučaj kod ostalih delova naše otadžbine. Sobe se kreću sa krečom — bila boja je boja čistoće — a kreč je veoma dobro dezinfekciono sredstvo, uz to je veoma jeftin. Neka naše vredne domaćice i nadalje o Uskrsu i Duhovima iznesu na sunčanje ceo svoj nameštaj, jer sunce najbolje ubija zarazne klice za par minuta, koje se nalaze na raznim predmetima našeg pokućstva. Neka stariji leti spavaju napolju, a dicu nek smeste u sobu od koje će biti prozori ceo dan i noć otvoreni. Neka se obrati naročita pažnja na bunare, koji služe za snabdevanje sa vodom za piće, da su oni udaljeni od đubrišta i baruština, da imaju dobar poklopac i da se voda grabi sa čistim kablovima. Za životinje kopajte zasebne bunare. „Zdrava voda zdrava kuća“ — veli poslovica. Borite se svim silama protiv muva i insekata. Na kuhinjska vrata i prozore leti stavljajte mreže od tankog drota, te ćete onemogućiti ulazak muva u vašu kuhinju, a kada je jelo čisto i čisto spravljeno, tad nema mesta crevnim i ostalim zaraznim bolestima. Ne pljujte dragi naši seljaci ni na zemlju ni u sobi, jer na ovaj način sejemo bolest našoj nevinoj doci, koja se najradije igra na podu ili na zemljištu u dvorištu. Budite umereni u jelu i u piću, izbegavajte prekomerno uživanje vina i rakije, jer rakija stere postelju sušici, veli poslovica. Legaj rano, ustaj rano. Čitajte naučna štiva i pohađajte poučna predavanja, jer samo tako ćemo moći da krenemo na pravu stazu koja će i naš vredni i marljivi bunjevački rod da izvede u lepšu i bolju budućnost.

Dr. Poljaković Ivo

Sreća i patnja

*U vrtlogu muka doznah,
Da plod je pobeda mukotrpnog
znoja.
Saznala duša je moja
To
Kad se gleda u ogledalu žuljeva
Gde muka u plodu sazreva.
Da, da . . .
Na gorkoj kori hleba,*

*Doznah ja polako
Što znači smešak neba.
Da, da . . .
Patnje moje, patnje,
Vi sreće pravi ste tumači.
Preko vas duša dolazi
Do čudnog saznanja
Šta samo kutak sreće znači.*

Martin Lisakov

Gabriš i druga majka

Njegovi dani su tekli monotono, jednolično, već kaki su dani u našoj panonskoj nizini.

Zvali su ga od milja Gabriš, a kršten je imenom Gabor. Bio je crne kose, velikih crnih očiju, već sada ispijen od života. Sin je neke udovice, iz prijašnjih dana kofe. Skupljala je krajcaru po krajcaru i kad je ostarila i skoro izgubila vid, kupi pet ovaca da od toga dalje životari i izdržava jedinca sina i tri malene ćeri. Gabriš je bio najstariji. Rodio se oko Dova, a sada ima devet godina. Majka ga je zvala „moj deran od pomoći“. I uistinu on je bio taj što je čuvao sve imanje njihovo — pet ovaca. Jutrom rano u košuljici tirao je svoje stado sa nekoliko drugova na pašu u šandorski dô i atove. Svakog jutra dobio je malo kukuruznog kruva, luka ili grava što je ostajalo od večere, metnio u torbicu i obisio na rame. Vidi on da je njegova torbica prema ostalima vrlo siromašna i prazna, pa mu već sva leđa istukla koliko klamće i mnogo puta se sam prid sobom sramio. Ali je mali Gabriš to svoje siromaštvo opravdavao bolešću majke i malih sestara, kao pismom i zabavljanjem drugova, i u toj samoobmani mislio je jedinac u majke, da mališani-pajtaši pravo lice njihove sirotinje ne vide.

Stali su pod kiriju kod senčanskog groblja, u nekadašnjoj turskoj tvrđavi. Pa je tako morao svaki dan nailaziti sa svojim stadom kraj jedne na sprat kuće, koju je on posli od milja zvao „palatom“. Ova kuća se nalazila blizo velike vatranjače. Na spratnoj pendžeri kadgod je prolazio mali Gabriš jutrom, podnom i večerom, stajala je nagnuta jedna otmena gospođa, poritlom salašarske bogate porodice, a udala se za jednog zvaničnika druge vire, stajala ona i promatrala male čobane. Oni su kradom pogledali na nju, pa dalje tirali svoje stado.

Mali Gabriš je imao lip običaj. Kad naiđe na koga pozdravlja ga dugovikovnim našim pozdravom: Faljen Isus, ali se prid „palatom“ to nije smio usuditi. Tek jednog jutra gospođa mu se nasmije i on bojažljivo izgovori riči: Faljen Isus.

Ona ga pozove sebi. Gabriš je dvojio. — Koje ga zove — govorio je u sebi i približavo se, pristajući pivati, a pivo je danjom, noćom. Bio je to veseljak, kao ni jedan od njegovih drugova. I možda je i to bio jedan od poteza da ga gospođa pozove sebi.

— Čiji si ti mali?

— Mamin.

— A tatin?

— Pa, gos... gospojo, ja tatu nemam. A tako ga nisam ni zvao, nego Čičo.

— A kako se zoveš? pita ljubezno gospođa.

— Zovu me Gabriš.

I dok ga gospođa raspitivala o stanju njegovom i njegove majke, on poviče na drugove: Čuvajte mi moje ovce dok ja ne stignem.

— Šta imaš u torbi, pitala ga, a on izvadi svoj ručak i zacrveni se u licu. Začudi se kad gospođa uđe u kuću i donese veliki komad biloga kruva.

— Pivaj uvik kad naiđeš kraj moje kuće, neka ti je, mali Gabriš život pisma, jer ko piva, zlo ne misli, kažu naši stari. A i stoga da ti svaki dan pružim komad kruva.

Očo je Gabriš kasajući i s pismom, a gospođa ga pratila pogledom. Čuvo je ovce i jedva dočekao da stigne podne da ugleda opet gospođu. Ali, sada više ne gospođu, nego „komad biloga kruva“, ili „njegovu drugu majku“, i da pruži majci i sestrama kruva kojega je dobio. I kad ga majka upitala:

— Odakle ti tako bili i sladak krov?

Mali je odgovorio — dobio sam od moje druge majke i žalosno sagne glavu. I zaplače, ko zna zašto. Možda nije do tada ositio majčin dar. Možda nije čuo slatku ariju utišnih riči majke. Ili možda...

Tirao Gabriš ovce na pašu i tirao cilo proliće i lito, uvik s pismom, a „komad biloga kruva“, ili „druga majka“ izvršivala svoje obećanje. Pa kad bi se mali Gabriš udaljio, ona je govorila: Ovaki je raj nebeski.

* * *

Litni dan. Milina rano ustati. Priko senčanskog groblja sipalo sunce prve zrake. I reko bi: Ovo je najlipši kraj svita! Dolinom ispod groblja lipa od kumaše trava. Jedan rukav od Palića i zelena trska u kojoj su žabe opivavale mrce, pir pirovale, kad kako. Priko trave tira ovce mali Gabriš i piva a noge mu ulopane od rose. Gleda on kad je već bio blizo „palate“ da se pokloni „drugoj majci“, ali nje nije bilo na pendžeri. Čuvo je, tiro kući, tiro u atove, ali „komada biloga kruva“ nije bilo. Nikom ništa nije on govorio, samo su ga zatekli di plače. Jeste li izgubili maleni majku da razumite ovo misto ove priče?...

Tiro mali Gabriš ovce na pašu i s paše tako tri dana. Kad četvrti dan vidi on kuću, „palatu“ svu u crnini. Možda odmah nije ni znao što to znači jer je produžio pivanje, ali se na paši rasplače. Ko da mu je kogod kazo zašto je „palata“ u crnini.

— Tirajte vi moje ovce kući, reče on drugovima — a ja ću svratiti malo ode, a ja ću vam čuvati ovce kad se sigrali kasalisice. Uđe u sobu di je „druga majka“ ležala i brizne u plač na sav glas dignuvši košuljicu da sakrije lice i suze koje su tekle kao dragulji. Svit koji je bio u sobi zgleda se i jedan gospodin izvede ga napolje. Još kroz plač zapita gospodina:

— Molim, kada će bit sarana?

— Sutra, posli podne — odgovori gospodin i uđe unutra. I opet su mu drugovi čuvali ovce jer je mali Gabriš bio na sarani. Turao se ovamo, onamo i ne osića da su mu noge krvave, izgažene od cipela, dođe do kovčega i metne cviče koje je nabro na obali puta što vodi s kerskog puta prema senćanskom groblju. Kad su iznosili kovčeg, njegovo je cviče neko bacio, ali ga on podiže. Razišo se već i svit s groblja, a mali Gabriš obisio na križ cviče i počne: Slatki moj komadu biloga kruva! Slatka druga majko! Kako si mogla sina ostaviti... i još bi Gabriš mnogo žalio da mu nije stala rič.

Dolazio je gospodin, muž gospodin svako posli podne na grob svoje žene, donosio cviča, ali je našao svako veče lipo poljsko, friško cviče, svezano o križu.

Jednoga predvečerja odluči on da će dočekati da vidi ko to donosi cviče. Začuje dičiji plač i malo se udalji. Gabriš je upravo trčao na grob plačući, u ruci držao je kitu poljskog cviča. Obujni križ i opet vapijući za „drugom majkom“, za „komadom bilog kruva“.

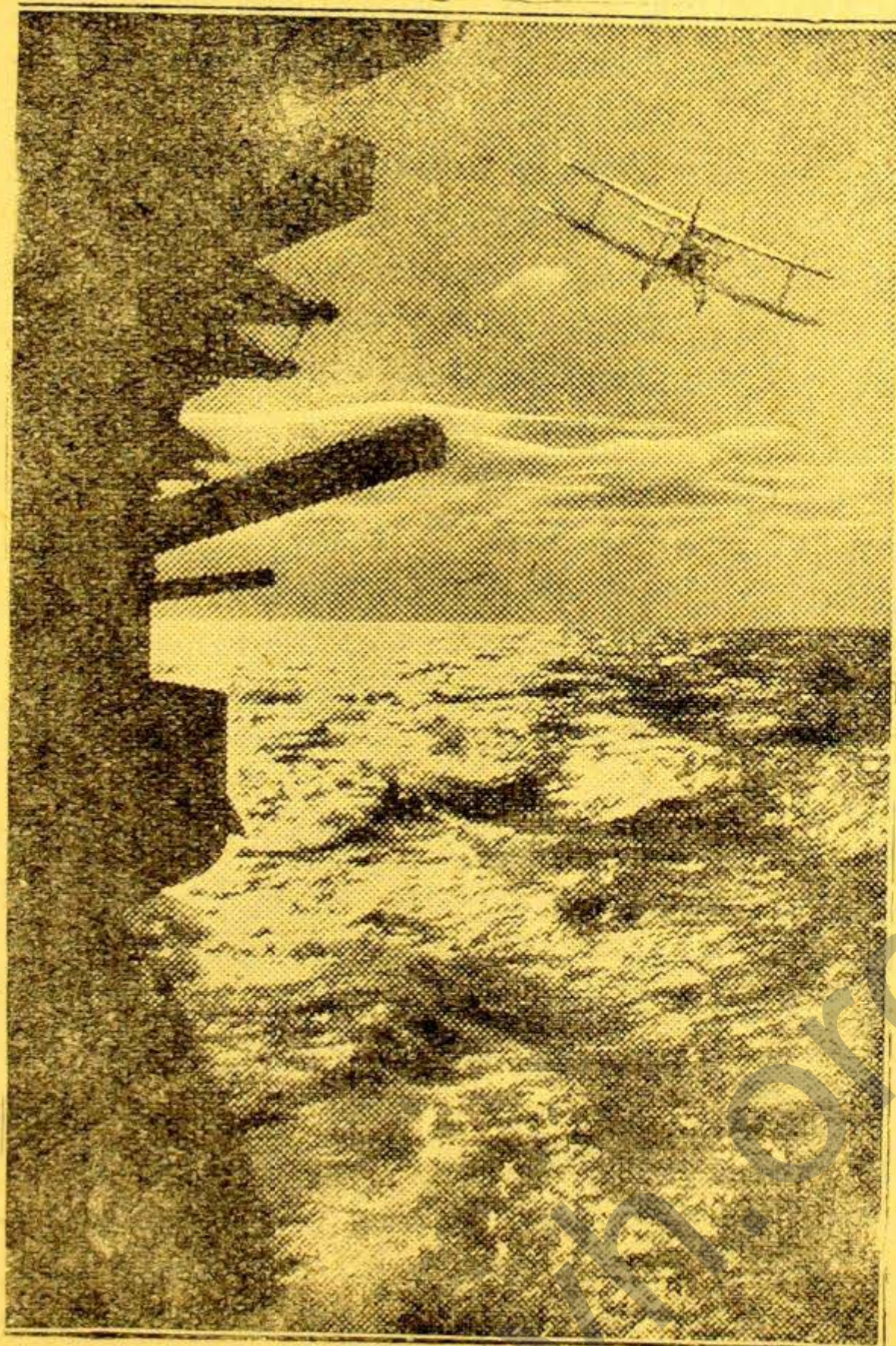
Pristupi mu gospodin i o svemu ispita maloga Gabriša, ko je to „druga majka“, i zašto je „druga majka“.

Odvede ga kući i da mu ono što mu je davala njegova „druga majka“, pa tako svakog jutra.

A kad je lego gospodin spavati osim njegove supruge ukaže mu se i reče: Sad ću se spasiti, kad si ti počeo davati milostinju, i požalio onoga čija me samilost oplemenila.

Mali Gabriš je i dalje nosio poljsko cviče svakoga dana, jer majčina se ljubav lako ne zaboravlja.

Vojnić H. Blaško

Partoliranje
ratnog broda i krilatice

SMRTNE LEGENDE

Legenda izgnanstva iz raja :
 Hleb u znoju svog lica,
 Muka bez kraja,
 Prošarana krvavosmradnom
 Legendom bluda
 Mogla je oterati dušu svevidna čoveka,
 O kuda, o kuda?!...
 Hleb i blud!
 Krvi i znoja
 Strašni sud!
 Dva krvavoznojna stožera
 Između njih razapet
 Mravinjak ljudskog soja,
 Čije ždrelo se kolje,
 Goni sumanuto preko blata i krvi i gnoja,
 Da bi se nagrizzlo hleba i ženina mesa
 U moru svakdanjeg krvavoga znoja.
 Gledati razapeto čovečanstvo
 Poludelo od besa,
 Između krvavih stožera hleba i bluda,
 Moglo je oterati dušu svevidna čoveka,
 O kuda, o kuda?!
 Izlaza samo su dva :
 Smrt hladna sumorna
 Ili srce tvrdo ko kamena gruda.
 On imaše jedan...
 Šta mislite ljudi,
 On je pošo kuda?!
 Srce mu je puklo.
 Premalo je bilo
 Za ljudskih bolova preveliko more
 Što se u njeg slilo.
 No vaskrslo ono za večnost je odmah,
 Jer žrtvu tu tešku na se je primilo,
 Da i zadnja suza zadnjega čoveka
 U njegovom srcu utočišta nađe,
 I kad zadnje sveta potope se lađe,
 Onda ono samo
 Mira svog da nađe.

Ilija Bojanović

Vinogradarstvo

Vinogradari celoga sveta imaju tri najopasnija neprijatelja, koji gotovo svake godine haraju po njihovim marljivo i brižljivo obrađenim vinogradima i pričinjavaju ogromne štete, a to su: Oidium ili pepelnica, Peronospora ili plamenjača i Filoksera ili sušibuba. Pored ovih glavnih obolenja još ima mnogo manjih obolenja o kojima ću vam u idućem kalendaru da se pozabavim.

Prvo se pojavila pepelnica ili Oidium godine 1845, a posle 1864 godine pojavila se filoksera i najzad godine 1878 peronospora. Gotovo svi vinogradari znaju, da nam je filoksera potpuno uništila vinograde za par godina, te se moralo preći na kalamljenje evropske loze na podlogu divlje američke loze, kojoj ne škodi filoksera. Dok filoksera napada i uništava one delove loze koji se nalaze u zemlji, tj. koren čokota, dotleg peronospora napada isključivo zelene delove loze, kao što su list, grožđe i lastar. U borbi protiv peronospore vinogradari se služe sa bordovskom čorbom, spravljenom od plavog kamena i gašenog kreča u određenoj koncentraciji.

Od svih ovih bolesti najmanje je našim vinogradarima poznat Oidium ili pepelnica, koji gotovo svake godine više ili manje čini štetu. Tako je naprimer ove godine isključivo ova bolest odnela našim vinogradarima gotovo polovinu berbe. Da bi se moglo bolje upoznati sa pepelnicom, ja ću se pozabaviti malo opširnije.

Pepelnica je gljivasta bolest, koja živi na svim zelenim delovima loze: na lišću, grožđu i lastaru u vidu pepeljaste prevlake, koja nešto zaudara na ribu i može se sa rukom zbrisati u obliku prašine. Ona se pojavljuje obično u cvetu ili posle cveta grožđa. Zaraženo lišće prestane da raste, postane tvrdo i lomi se i pocrni i osuši se te opada. Na zaraženim lastarima ispod pepela stvaraju se crne pege ili mrlje koje se poslije rasporevaju i na zreloj lozi, koja obično zakržlja i slabo dozrijeva. Ako Oidium napadne grozd u cvetu, tada svi zaraženi cvetići opadnu te se osuši i ceo grozdić i opadne zajedno sa kominom, ako pak Oidium napao grozd poslije, kada je već kao sačam tada bobice ispucaju, te iz njih vire špice (semenke). U takvim ispucanim bobicama zalegnu se i druge klice, kao što su trulež, plišanj i tako obično ceo grozd ili se plisnivi ili trune. Obično i vino od ovakvog grožđa naginje na plelom i lošeg je ukusa. Oidium se može na grožđu da širi sve dok ono ne počne da se šarka, jer čim se počinje u bobicama stvarati šećer, prestaje mogućnost širenja ove bolesti.

Da bi mogli da se od Oidiuma uspešno branimo, trebamo znati kako se on širi i kako se on suzbija. Između Oidiuma i peronospore postoji jedna osnovna razlika. Peronospora s vremena na vreme izbija uvek sam i na donjoj strani lišća, a nikada na gornjoj i ona svoju mrežu širi u unutrašnjosti zelenih delova loze, dok se Oidium širi i na gornjoj strani lista, i on svoju mrežu ne pušta u unutrašnjost loze, nego se širi samo na površini zelenih delova loze. Zato se pepelnicom već zaražena loza može i lečiti, a od peronospore zaražena ne može se lečiti, nego samo može prskanjem njena pojava i širenje sprečiti. Oidium i ako se u povoljnim prilikama jako i brzo širi, ipak se ne širi na onolikom prostoru kao peronospora, koja ne bira položaj vinograda ni predeo, samo ako su klimatske prilike u vreme rastezanja loze povoljne, t. j. ako je vreme toplo i kišovito. Oidium je više ograničen na izvesne položaje i predele, pa čak i u jednom vinogradu samo na izvesna mesta i čokoća (gnjezda), gde se uvek pojavljuje, bez obzira na klimatske prilike. Za njegovo širenje nije potrebno kišovito ni onako toplo vreme kao kod peronospore, ali mu je potreban vlažan vazduh, pa da se već i kod temperature od 10 stepeni počme širiti. Zbog ovakvih zahteva Oidium se najviše širi u vinogradima na niskim zemljištima, gde nema dovoljno promaje i svetlosti, i gde je vazduh zasićen vlagom, kao što je slučaj u blizini reka i mora. U takvim vinogradima on se katkad pojavljuje već vrlo rano u proleće, kad su lastari jedva pola šuka i ovakvim slučajevima pravi veću štetu nego peronospora.

Pepelnica prezimljuje na opadnutom lišću i na lozi, stoga je potrebno da se već u samom zimskom predelu poduzme suzbijanje.

Najbolji lek protiv pepelnice je sumporni prašak, koga upotrebljavamo na sledeći način:

On se rasprskuje pomoću malih ručnih mašina ili većih aparata, koji se nose na leđima. Preporučuje se tri prašenja godišnje i to: prvi put zaprašuje se vinograd u kome vlada pepelnica već rano u proleće, čim su lastari porasli na 10 cm. Time se u začetku uništava Oidium, koji je prezimio u pupovima. Za jedan hektar vinograda potrebno je 15—20 kg. sumpora.

Drugo zaprašivanje izvodi se u vreme cvetanja loze, da se grozdici očuvaju od zaraze. Dokazano je da je ovo zaprašivanje korisno za bolje oplodivanje cvetova. Za jedan hektar vinograda kod drugog zaprašivanja potrebno je 30—40 kg. sumpora.

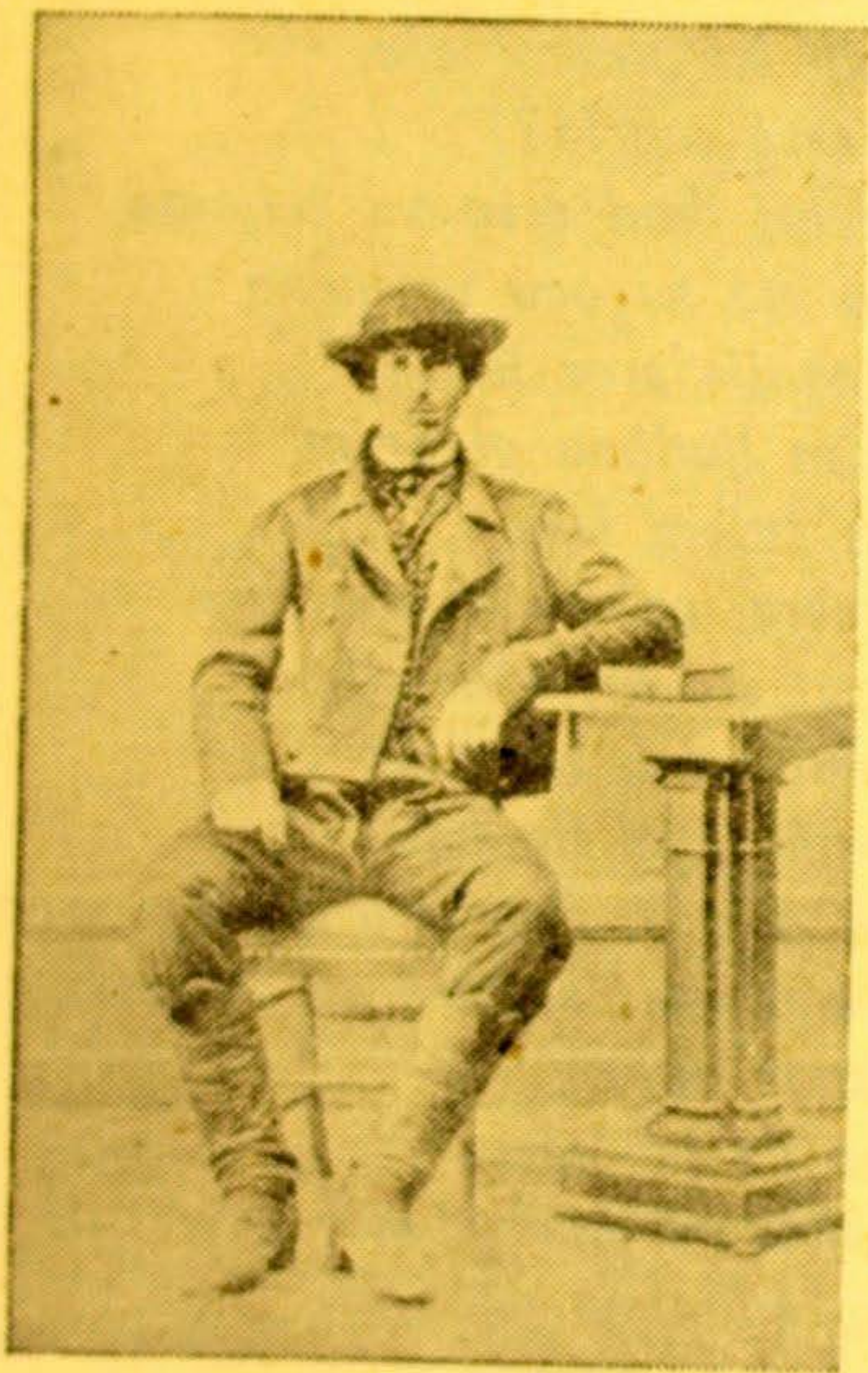
Treće zaprašivanje obavlja se na 20 dana pred šarak grožđa. Ovo treba da bude neizostavna radnja u svim vinogradima, jer je Oidium u nebrojeno slučajeva iznenadio vinogradare kad su oni mislili da je berba već sasvim sigurna. Sumpor je i zbog toga vrlo podesan, jer je veoma jeftin.

Sumporisanje treba vršiti po mogućnosti pri suvom vremenu kad nema vetra i pri dosta umerenoj žegi. Ne preporučuje

se sumporisati u naročito jakoj sunčanoj prižegi, jer se mogu lišće i mladi grozdici opaliti.

Za zimsko suzbijanje pepelnice preporučuje se da u proleće kad se vinograd odgrne, da se loza polije sa rastopinom solbar ili rastopinom od sumpora i kreča. Ovaj je postupak već u modernom vinogradarstvu potpuno uveden i pokazao se kao veoma korisan i efikasan način suzbijanje i uništavanje pepelnice kao jedne od najjačih neprijatelja našeg vinogradarstva.

Markantni tip, bunjevačke Nâne u krasopisnoj bunjevačkoj narodnoj nošnji iz god. 1862. Naš poznati dida Ivan Gabrić, koji je rođen 1843 god. otac je dvanaestero žive dce, a sada živi u svojoj visokoj starosti u krugu svoje obitelji, i spada među najstarije žive Bunjevce, jer decembra meseca navršava 96 godinu života.

Srcce sa željama u noći

U noći
 Sastati se oči u oči
 Sa svojim rasplamsalim željama!
 I ne znati puta,
 Ili znati da ga nema
 Ka njihovom ostvarenju.
 Ko je to što drsko laže,
 Da je srce umrlo?!
 Zar se taj ikad sreo sa željama?!
 Grublja što su ova vremena
 Sve tananije srce tešu
 I u ovim ljudima gladnim
 Sličnim žutom lešu,
 Raste srce, nežno krvavo srce.
 Ta mesa što kriju krpe,
 Ta mesa puna su srca
 Od ludih želja što trpe.
 O srce, o srce, čoveka u grubim vremenima,
 Kad se u noći sretnoš sa željama
 I ne znaš puta,
 Il znaš da ga nema
 Ka njihovom ostvarenju!...
 Zar se onda ne pitaš,
 Pa što si ti stvoreno?!...
 Da budeš samo košnica
 Svojem sažaljenju?!...
 O srce, o srce, sa željama...

Sin magarac

Bio tako jedan siromašan čovik Bunjevac i on to jedne zimske noći ide po šumi, da traži ispod sniga korenje za sebe i za svoju ženu.

Ide on tako i čeprka po snigu, kad jedared duboko u noći čuje nike tanke glasove, kao da kako dite plače. Daj on tamo bliže, a kad on došao, to se pod ditetom prolomio led i dite se već davi. Nije se on mnogo mislio, već gaće zasukao i hop cup, pa skoči u ledenu vodu i izvuče s velikom mukom dite.

Kako on dite izvukao, a ono ti evo trči jedna stara baba i odmah dite od njega, pa ga ljubi i grli.

— E sinko, ti si učinio dobro dilo što si mi unuču spasio — kaže baba — pa ću i ja tebi dobrim odvratiti. Reci što ti srce želi i baba će ti dati.

Nije se on dugo mislio, već kaže:

— Babo, ja već odavno molim Boga, da mi se sin rodi. Baba njemu na to:

— U redu sinko. Idi kući i sin će te već čekati.

— O fala, stoputa fala — onaj će babi, pa će još zapitati — hoće li biti jak momak, da me može pod starost zakriliti?!

Baba ni pet ni šest, već njemu:

— Dobro si uradio, dobro će ti se vratiti, pa će ti se zato za sina roditi magarac.

— Šta je?! — zinuo onaj. — Pa tako se dobro vraća?!

— Dabome — baba njemu. — Ne boj se, nećeš požaliti. Najbolje je magarcu. Vidiš, njega svi tuku i njemu nije ništa, a kad on koga makne kopitama, taj se ne može na njega srditi, jer on nije kriv kad ga Bog za magarca stvorio. Ti samo slušaj babu, pa nećeš proći rdavo zato što ćeš imati magarca za sina.

Kad je tako, tako je i on ode kući, a tamo ga već čeka sin. Magarac, kao i drugi magarac. Otac se raduje što mu se sin rodio, pa makar i magarac. Ni žena se ne srdi. Od Boga je, pa kako je tako je. Maze oni svog sina već koliko mogu u sirotinji i tako ti naš magarac lipo raste i kad je poodrasto, a on kaže ocu, neka on njega jaši.

Jaši otac njega kad sin to želi i tako njih dvojica idu po svitu. I ovamo i onamo njih dvojica i sve vide i čuju, kad će jedared sin ocu:

— Baćo, znate šta ću ja vama reći, ajdmo mi kod kralja i vi njemu kažite da ćemo nas dvojica to srediti.

— Šta sinko? — začudi se otac.

— Kazaću ja vama, samo vi otidite tamo, recite mu ovako i ovako — i on kaže sve ocu što treba.

Šta će otac kad je rodio magarca, već će on njega poslušati. Magarac sluša njega, pa mora i on magarca.

Dojaši on na sinu kod kralja i ni pet ni šest, već mu veli:
— Svitla kruno, ne brinite vi ništa za to što su vam tri sina nestala, više neće ni jedan.

— Nemoj sinko da luduješ, — na njega će kralj — jer znaj da ćeš glavu izgubiti ako me zaluduješ. Dosta je meni moje žalosti ionako.

— Ne bojim se ja za moju glavu, a ni za vašu ni za vaše dice. Dok je mene i mog sina, vi ne brinite.

— Pa gdi ti je sin?

— Evo ga, jašim na njemu.

— To tvoj sin?

— Glavom — siromah njemu.

Kralj skoro povikao na njegove sluge da otsiču glavu ovom bitangi što se snjim sprda, ali tu bila kraljeva jedinica i na sriću božju ona nije dala, već kaže ocu nek on samo sasluša tog siromaka sa sinom.

— Ajde, nek vam bude — kaže onda kralj, pa će još zapitati: — A znaš li ti u čemu je tu stvar?

— Ja ne, ali moj sin zna — onaj njemu.

— Ti čovik pa ne znaš, a sin ti magarac pa zna? — začudi se kralj.

— Magarac, ne magarac, on zna — siromah njemu.

Kralj se još čudi i još ne viruje, da se ovaj ne šali snjim, ali će učiniti čeri po volju, pa kaže:

— Dobro sinko moj, kad je tako onda da znaš i ti. Evo u čemu je stvar: ja imam moju krunu od samog dragog kamena i tu krunu mi je ostavio s kolina na kolino moj jedan pradida, kojeg je vila s ždripcom rodila. Ta kruna vridi tušta, ali sve drago kamenje ne vridi u njoj toliko koliko tri struka rena i kopreninog korenja što je u krunu ukovano. Sa ovim samo maneš po čoviku i već je zdrav i čitav. Otkako u mojoj grani imamo ovu krunu, svako naše kolino je imalo po dvadesetpet i šest sinova i to samo oni čuvaju ovu krunu. Ne virujemo nikom, već samo našim sinovima. E sad su se nalatile nike pogane glave, da mi otmu ovu krunu i evo već mi trećeg sina na straži ubili.

— Pa kako to — siromah će — zar samo jedan sidi na straži?

— Sinko moj, po petorica.

— Pa kako onda mogu da vam ubijaju sinove?

Kralj se na ovo zaplače, pa će:

— Ej sinko moj, vidim ja da ti ne znaš ništa. Junaci su moji sinovi, da im nema para, a vidiš nuz njih pet po jedan nestane. Stoje moji sinovi na straži i kad dođe ponoć, a oni siroti samo vide kako im jedan brat poleđuške ode po zemlji, a u prsima mu velika sablja zabodena. Nigdi nikog ne vide i ne čuju, samo jedared vide kako im brat mrtav ode poleđuške. Eto već

sam obećao i ćer onom ko me spasi tog čuda i pokora, ali niko dosad nije mi pomogao.

Siromah sad ni ne sluša, već kad je čuo za ćer, a on se odmah misli kako bi to bilo, da se njegov sin magarac s njom oženi. Šta bi ljudi u njegovom selu rekli: magarac, a kraljevski zet! To on odmah i kaže:

— Jelte svitla kruno, a da li ćete dati vašu ćer i mom sinu, ako vas spasi od ove pokore?

Kad je kralj to čuo, a on skoro očima prisiko ovog, ta ni sablja mu nije tribala. Al je tu opet ćer, pa ona:

— Babo, vi ste obećali, pa makar to i magarac, triba obećanje da održite. Kralj sad zinuo:

— Pa ti bi se udala za magarca?

— A vi bi pristali, da vam magarac spasi krunu i sinove?
— ona njemu.

Magarac na ovo počeo da njače, pa sve izlazi kao da se smije.

Kralj razrogačio oči, pa vidi, da tu nisu čisti poslovi i kaže:

— Nek bude kad je tako.

— Onda se više ne bojte — siromah njemu — samo mi dajte što mi triba.

Kaže kralj njemu, da on samo naređa, pa će sve biti.

— Ne triba meni i mom sinu bogzna šta — kaže onda siromah — moj sin samo želi, da vi al odmah prodate sve vaše konje i da vam cila kraljevima samo na magarcima jaše. Meni ćete opet dati, da ja mog sina timarim i dvaput toliko jila ko običnom čoviku.

— Ništa više? — zapita kralj.

— I da slušate svitla kruno što vam zapovidi moj sin magarac.

Svitla kruna skočio, pa će za sablju:

— Šta, još i ja da slušam magarca?

Siromah se nasmije:

— Dobro, nemojte njega, već ćete mene. On će meni reći, a ja vama. Važi pogodba?

Kralja opet stišala ćer i on se pokunjio, pa kaže:

— Dobro, nek ti je, ali ako me varaš, oderaću ti tog tvog sina, pa ću te ušiti u njegovu kožu i obisiti u pušnicu.

Magarac na ovo počeo da njače, al tako smišno, da se kraljeva ćer jako nasmijala.

Sad se oni tu lipo pogodili i da vidiš do doveče u ciloj kraljevini ni jednog konja, već sve sami magarci. Njakanje bože kroz kraljevinu, ta misliš, da se sve pomagarcilo. Njače i staro i mlado, pa se kralj već i pokajao. Misli čovik: kaka mi je i vojska na magaradima.

E a siromah se lipo u dvorcu uselio sa svojim sinom u košaru i tu primio svoju dvostruku večeru. Čim je večeru dobio, a on u košaru s njom. Vidila to kraljeva ćer, pa ko veli, možda će joj ovo biti svekar i ode ona za njim, da vidi, šta će on. Kad ona tamo, a njezin svekar se obazire na sve strane i lipo

zaključa za sobom košaru i začepi sve budže. Začepio on sve ali nije znao za jednu za koju je kraljeva ćer znala i ona ti kroz nju ima šta i da vidi. Došao bačo s večerom i hop cup s njom prid magarca, pa je dili na dvoje.

— Brže bačo, jer sam jako gladan — kaže to ko već baš magarac.

Ohoho, začudi se sad kraljeva ćer, a borame nije se ona dobro ni načudila, kad bačo prikrsti priko sina magarca i to u tom času nije više bio magarac, već zgodan momak, al borame tako zgodan, da se kraljeva ćer čisto ko nika zaželila, da je babo mora dati ovom momku.

Nije ona sad već gledala kako ova dvojica večeraju, već biž doli i nikom ništa.

Te noći se nije ništa ni dogodilo kod kralja, njemu se svi sinovi zdravi i čitavi vratili sa straže.

A čim jutro svanilo, kralju ćer kaže, da bi ona jašila na tom siromahovom magarcu.

— Ajd luda glavo ženska, nek ti bude — kaže kralj i ona hop cup odmah uzjaši na magarca i ode.

Nije ona dobro ni odmakla u šumu, kad sluge dođu i kažu kralju da mu ćer u šumi ljubi onog magarca.

— O ljudi ljudski — zajauče kralj — pa nije dosta pokore od Boga što mi sinove ubijaju nika čuda, već mi i ćer poludila.

Šta će on čovik, ne može ništa. Dica mu mrtva odu poleđuške, ćer mu ljubi magarca i veli čovik, još ako mu poubijaju svu dicu i onu krunu odnesu, onda će i on moliti Boga da ga pritvori u magarca, pa nek ga jaše.

Ne kaže on ni bilo ni crno, već još ode kod siromaha i zapita:

— Šta da te poslušam za danas?

Siromah se počese iza uva, pa će:

— Sin mi je reko, da će mi prid prvi mrak kazati. Vi svitla kruno, budite spremni.

— A zašto prid mrak?

— E sin mi reče, da mora viditi da li će biti misečine — siromah kralju i još onako priko zuba kaže: — Još mi je rekao i to, da vam kažem, da vi ne raspitivate tako tušta, već samo slušajte.

Kralju nije tribalo više. Čitav dan sluša njakanje magaradi i još i da poslušaa magarca. Srdi se Bože, ta progutao bi svu kraljevinu sa magarcima, ali mora da se drži riči kad je obećao.

Kad došlo veče, a ono evo divojke na magarcu. Sjaši ona lipo i ode u dvor, a magarac u košaru među magarce.

Tu ti on sluša šta drugi magarci divane i jedared čuje di jedan kaže na tom njevom magarećjem jeziku:

— Ne znam šta je s mog novog gazde, to ti je niki čudan čovik. Kaže svom drugu, da će se nočas mazati, pa nek dobro naoštri sablju.

— Znam ja šta je — jedan matori magarac će. — Ja sam služio kadgod kod jedne višćure. To je bila vragbaba, da joj para nema na zemlji. E baš kad su tili moju kožu da oderu višći i kad ću ja pobići, onda su ova dva bila kod te vragbabe i prodali duše svoje dice, samo da im vragbaba da jednu čudnu mast.

— Kaku mast — onaj drugi magarac će na starog.

— Samo da znaš — nasmije se matori. — Da ti je te te masti, ta nikad te ne bi batina makla po leđima. Ja sam ukrao jednu kap od nje, tako sam i mogao pobići prije nego što su me oderali. Evo reću ti, sa tom mašću kad se namažeš, ti se u samu ponoć ne vidiš. Kratko vrime prije ponoći se ne vidiš, samo triba da nema ni jedne zvizde na nebu i ni trunka miseca. A ne bi se vidio cile noći, ali moraš tu mast mišati od prvog mraka, pa do prid samu ponoć, a onda se opet friško otopi. Eto od te masti imaju ova dvojica, što su veliki kraljevi vojnici. Ovi su smislili, da ukradu od kralja krunu i ono čudo što u kruni ima, pa da liče po svitu i more novaca da zarade tako.

— Vidi ti njih, pa ti onda ubijaju kraljeve sinove — onaj drugi će.

Matori se nasmije:

— E sinko, ti si pametan ko kaki magarac.

Malo posli će onaj na matorog:

— Pa ti će se i noćas mazati i ubiti jednog sina našem kralju. To bi tribalo reći kralju.

Matori magarac se nasmije i na to pa će:

— Kaži mu ti ako znaš na ljudskom jeziku divaniti. Otkud mu mi magarci možemo reći.

„E, možem ja“ misli u sebi sin našeg siromaha i kad mu otac doneo večeru, a on odmah ocu kaže, nek potajno trče do kralja i nek mu kaže ovo i ovo.

Ocu nije tribalo triputa kazati, već se on uvuče kod kralja i kaže mu:

— Svitla kruno, poručio vam moj sin, da vi oko tog mista gdje vam sinovi čuvaju stražu iskopate velike jame, tako da se ne vide. To nek kopaju samo vaših dvadeset i nekoliko sinova i nek niko ne zna. Kad opet bude blizo ponoć, onda vi, vaši sinovi budite spremni oko tog mista i kad moj sin zanjače, a vi svi uđrite i mašite sabljama oko vas.

— A što brate?

Siromah se izbekari:

— Niste čuli svitla kruno, da vam je moj sin rekao da se ne raspitivate tako tušta.

Ajd, kad je tako tako je, misli se kralj i kao veli, neće to dugo biti, jer ako ga noćas zaludi ovaj, ode njemu i magarcu glava.

Poslušaj on i kad došla ponoć blizo, a ono sve spremno i niko sem njegovih sinova ne zna.

Stoje oni tu spremni i čekaju, ali ništa ne vide. Čekaju, čekaju i već misle, da ih je onaj zaludio, kad jedared evo iz košare siromahovog magarca sina, oteo se i njače li njače Bože, ta strašno ga je slušati. Što on njače, već se vuća kao da udara koga. Čak se i čuje kao da mlati koga.

Kako on počeo da njače, a ovi svi nagrnili i počeli da mašu sabljama. Mašu oni i mašu i sve se približavaju onim jamama što su iskopali, kad jedared magarac se počeo vućati blizo njih i kao da kaže: „Ovamo, ovamo“. Kralj niki to razumio i ni pet ni šest, već sunio tamo i udri sabljom, a kad on malo bolje, a to na sablji krv. Nije on ni pet puta udario, a ono najedared iz ništa se stvore prid njim sve u ranama njegova dva velika katane.

Kako se oni tu stvorili, a siromah istrčao prid kralja:

— Da li će biti svatova sa mojim sinom?

— Pa jesu li ovo ubitelji moje dice, ako jesu, onda nek mi je zet magarac.

Na to ti se oglasi i sin magarac:

— E babo, kad bi vi magarca za zeta, onda vam se želja neće ispuniti.

Kralj zinio od čuda, a kad on pogledao tamo, a to od magarca najedared postao lip momak.

— Av tane vam gosino — udari se kralj po čelu, pa će na momka i na ćer: — Pa take ste vi bitange. Zato ti ćeri moja ljubiš magarca. E bitange babine.

Daj tu oma u radost i od radosti i zaboravili na one ranjene, kad jedared vikne od magarca stvoren momak:

— Ne dajte da se opet mažu!

Kad oni pogledali, a ono ona dva ranjena počeli da se mažu sa nikom crnom mašću. Daj oni tamo skočili i odmah oteli tu crnu mast i daj ove u lance.

Kad su s njima bili gotovi, onda od magarca stvoreni dugogija ispriповida kralju i njegovim sinovima sve i kaže zašto je njima izgledalo da ubijeni puzu na leđima sami. Ove dvi bitange kad se namažu s tom mašću, pridju onom što će ga ubiti, lipo mu zabodu u prsa sablju i onda ga poleduške vuku, pa se čoviku čini da mrtvac sam ode.

A ubijali su samo po jednog, jer nisu imali kada, jer ta mast ispari.

— Pa gdi je ta mast? — kralj će na zeta.

— Šta će vam to babo, valjda nećete vi da budete nevidljivi?

— Sačuvaj Bože, — prikrsti se kralj — nego kad oni vole, da su nevidljivi, e onda nek i budu.

— Šta ćete s njima babo?

Kralj niki zasuko brkove, pa otego:

— Šta ću? He samo da znaš! — Onda se niki nasmijao na zeta pa još veli: — He sinko moj, ti kanda si bio pametniji dok si bio magarac!

— Oćete, da opet budem? — zet njemu.

— Ne, ni za Boga, ćer bi me ubila — nasmije se svitla kruna i onda kaže, da će oni ove dve bitange ostaviti tu na avliji i svake mračne noći mazati s tom mašču, a sluge poslati da po avliji igraju kolo, pa će sluge igrati po njima kad ih ne vide, dok dušu ne ispuste.

Kad su oni to sve svršili, a znaš šta kralj svrši da to tako mora i da bude, onda je bilo svatova i svatova i oko tih svatova mustulundžije samo njaču i njaču, da se još i sad ćuje.

Već kad to i svatovi prošli, onda je samo svitla kruna zapitala, kako to, da je njegov zet bio magarac sve dotle.

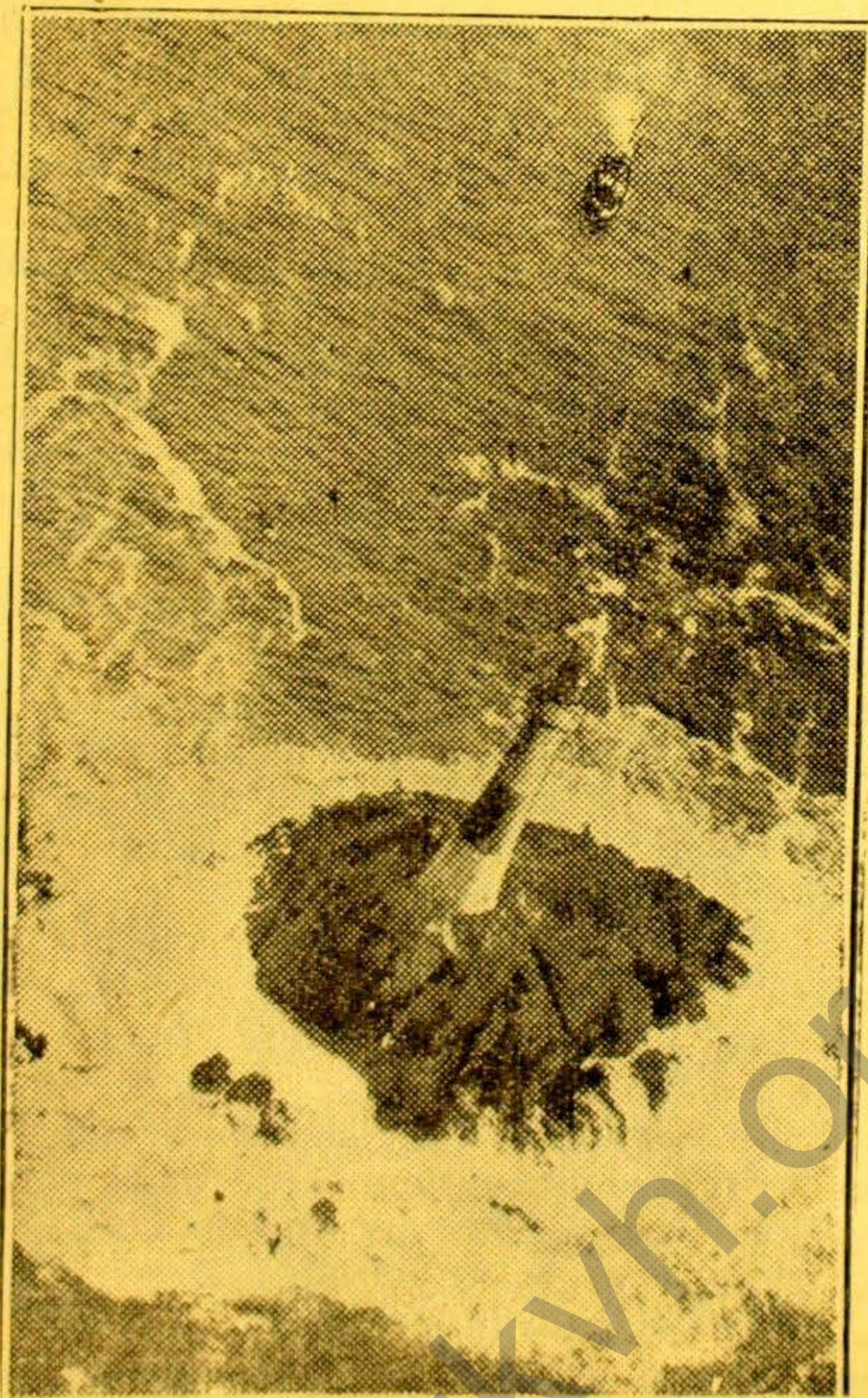
— Eto kako — kaže njemu zet — moj otac je u led skoćio za jednim malim ditetom. Onda je uradio magarećji posao, jer da je pustio tu malu kršćansku dušu da onda umre, ona se ne bi patila po svitu. Zato je dobio sina magarca. E, al onda je uradio i jednu jako dobru stvar. Kad je to dite spasio, he kako se njegova mater radovala! Eto zato je opet mene Bog pritvorio u momka, da se i moj otac raduje. Eto tako mu se vratilo, sve što je učinio.

Tako to bilo i drukćije nije i dobro bi bilo, da je i sad tako, ali kad nije, onda je i ovako dobro. Kome nije, taj me nije morao šlušati, a kad me slušao, a nije mu dobro, onda je bio siromakov sin što me slušao.

Bunjevaćka narodna pripovitka.

Ćuo od Stipana Poljaković Kovaćeva

Balint Vujkov

Evo vam jedne slike tornja koji noću svitli na moru i moreplovcima pokazuje put. Stražari ostaju tu po deset dana, otićeni od svita.

Bunjevačka blagorodna oranica

Dragi naši Bunjevci, možda ni ne sanjate kako su zlatni i hvale vridni vaši žuljevi, koje ste za plugom i na motici dobili. Sa ponosom ih možete svakom pokazati, jer pod njihovim vridnim stiskom vi izvlačite iz naše lipe oranice svakdanji zalogaj.

Ja vam velim, ponosite se tim žuljevima i starajte se, da što više koristi donese majka zemlja pod vašim žuljevima.

Braćo moja, zemlja je snaga, zemlja je gospodar.

Čuvajte našu zemlju i nemojte se dati omamiti privlačnošću lakše zarade. Lip je život varalica i neradiša, lak je bitanaga, kažu pojedini ljudi, ali to su i sami bitange. Ne slušajte te riči. Život zemljoradnika je mukotrpan, nije to lako rano raniti, noću kasniti i po blatu i zimi. Nije, ta da je lako, ne bi vi imali toliko žuljeva. No zapitajte, da li je to lipo i plemenito. Zapitajte, da li je to pošteno? Jeste! I uvijek je samo pošteno. Vi ne izvijate bisne gliste, vi ne šarate po hartiji, vi svakdanji zalogaj stvarate, vi život održavate. Bez vas niko nemože.

Da vas ne cine onoliko koliko ste zaslužili, to je tačno. No da li vas to straši ili baš dira? Ta vi znate, da ste svoji gospodari dok je zemlja vaša i dok je salaš vaš. Nemojte se vi strašiti onih izvirepa što vas baš „ne cine“. Ta izvedite ga jedared kod vas i s kajganom i starim sirom nahranite, da će vam šešir do zemlje skinuti. Vi ste gospoda, jer vi imate ono što živote hrani.

Zemlje je snaga. Gospodari oranice su svoji gospodari.

Nemojte to zaboraviti i ne dajte svoju zemlju. Niko nam ne može zapovidati, niko nas ne može otirati sa rodne grude, dok je zemlja naša. Mogu nas samo muziti, ali omuziti nikada, dok je naša bunjevačka oranica u našim rukama.

Zemlja je gospodar. Držite i čuvajte zemlju. Ako imate zemlju, niko vas ne može izbaciti na ulicu, nego vas može samo vratiti na vašu njivu. To je uvijek samo srića, a ne nevolja.

Ovo nemojte zaboraviti, nemojte se na zemlju zaduživati, jer će vam je pojisti ta strašna kuga što se kamata zove, nemojte zemlju iz ruku davati no je što više skupljajte i što više ti arite i mazite.

Šaljite vašu dicu u poljoprivredne i stočarske škole, unaprijedite našu poljoprivredu i stočarstvo, jer nema ništa lipše na svitu od našeg zlatnog mora bunjevačkih žitnica i debelih stočnih glava.

Tu čovik osića da mu je priroda dala po trudu, dala ono što je on svojom poštenom snagom i pameću zaradio. Ne zaboravljamo ni to, da vas priroda i šiba, da vam i ne daje uvijek po trudu, e ali to je priroda!

Zemlju čuvajte, jer to je blagoslov, ko je upropašćuje i rasipa taj pod prokletstvo stavlja svoju glavu.

Parasnik

Želja za mirom

Posle proživljene mladalačke noći
 Ulicom meko se nižu moji koraci.
 Uz mene tiho pada lišće,
 A zora lakom izmaglicom sipi.
 Tiho, tiho . . .
 Meko, meko . . .
 Kao blagi šaptaj.
 O tiha maglo,
 Zašto i ja ne bih tako tiho
 Kao ti i lišće
 Pao jednom
 Posle dana gorčine i radosti,
 Kad već budu usahli cvetovi moje mladosti.
 Tako tiho, tiho . . .
 Bez jauka i saučešća.
 Sam.
 U jesenju zoru . . .

Ilija Bojanović

Prilaženje splavom

Svakom prosjaku dukat, svakom lopovu slobodna krađa

Bio tako jedan siroma čovik, pa odrasto brez oca i matere a da ih ni upozno nije.

Nigdi ništa nema, pa ti se on lipo okreće po svitu i tako živi od dana do dana, od nemila do nedraga, ali nikad njemu ni po brige. Di ga stigne noć tu noći, di kruška s drveta padne tu on podmetne usta. Go je ko kopile, balav ko devet ovaca, pun krlja ko zapuštano svinjče, al njemu to ni po brige.

Ide on po svitu, sa svakim dobro živi, piva, igra i tako on jedared zanoćio u nikoj planini. Došlo tu niko dobo noći, a njega probudi nika čudna svitlost.

Đipio on pa gleda, al ne zna da li je budan ili klapi.

Sad vidi svitlost, sad je opet ne vidi.

Kad se on malo većma otriznio, a on zinio od čuda.

Vidi on prid sobom jednog crnog, al ko noć crnog magarca i tom magarcu na čelu zlatan misec, kopita mu zlatna i jide zlatno sino. Pogleda on još bolje, a to iza magarca za čas vidi jednu zlatnu zvizdu, a za čas se ona zanija i ne vidi je. Pogleda je on bolje i onda vidi, da je ta zvizda na vrh repa magarcu i on maše repom, pa se zato čas vidi čas ne vidi zvizda.

Sad bi se tu drugi poplašio i podvio rep, pa biž, a naš momak kako ga je Bog stvorio veseljaka zazviždio, pa gleda i gleda.

Čuje on da magarac i njače, a kad on razabro, a to magarac kaže:

— Baš me briga! Baš me briga!

Ovom se to jako dopalo, pa se najedared počo da smije i jedared će i on:

— A ko da je mene briga! Misliš, da ja od tebe baš ne mogu spavati! Kad pobigneš od mojeg rkanja, onda ćeš viditi da ja još i kako mogu spavati. Baš me briga!

Kad je on to rekao, a magarac se okrenio ko iz puške, pa se izbekario na njega:

— E kad te nije briga, onda momče nanin uzjaši na mene ako smiš.

Momak se začudio što magarac s njim govori, al mu se sve to jako dopalo, pa kaže:

— E baš sam lin, da se dižem, al kad si tako zgodan momak, nek ti bude.

Nije to dobro ni reko, već je skočio na noge i na magarca. Kako on zajašio, a onaj se vućio Bože, ta ona zlatna kopita

njegova sve se u nebo lupila i momak lipo nabo pun tur trnja.

Magarac se počne smijati, pa će :

— No, je li te sad briga?! A momče materin!

Misli on, da će ovaj sad jaukati, pa pcovati i lipo rep na krste, pa uju!

Vraga! Ovog Bog stvorio veseljaka, pa ti on samo otreso tur od trnja a smije se i kaže :

— A šta bi me pretelju, bila briga! Lupali su ovaj tur i nogom i lopatom i batinom i štrangom, a šta je to mene briga: nisam ga svojom mukom ni zaradio ni skućio, već je to meni moj babo u naslidstvo ostavio.

Kad je on ovo kazao, a naš ti se magarac opoštenio, pa njemu ljudski :

— E brate moj rođeni, ovakog čovika tražim već godinama. Ti jedini možeš da me jašiš. Trgni tri dlake iz mog tura, pa otari s njima tvoj.

Učini ovaj kako mu magarac reko i gle molim te, njega više ništa ne boli.

— A kuda ćemo jašiti — zapita on onda.

— Po svitu.

— A zašto?

— Da nađemo kesu u kojoj se stvori pet dukata kad uzmeš jedan.

Ohoho. Magarac mislio, da i vi bi mislili, da se onaj momak na to obradovo, al ti se on misto tog namrkosio pa veli :

— Mani ti pretelju čoravog posla. Lipo ja živim brez dukata. Više ja volim kruva i duda jisti. Baš meni tribaju tvoji dukati, pa da ne mogu mirno ni da spavam od njih. Ovako mene ne boli glava, ta ni haramije neće ni da pljunu na mene kad mi vide ova gola kolina i tur. A mene baš briga.

Magarcu se ovo još više dopalo, pa ga samo gleda i onda će njemu :

— E pretelju moj, baš zato i moraš sa mnom po tu kesu, što te nije briga za nju.

— Moro bi ja kad bi htio, al ja baš neću pretelju.

Magarac se na to nasmijo, pa kaže :

— Hoćeš nećeš, ti moraš, jer si se ožuljao sa moje tri dlake i ded se samo obazri.

Poslušaj on magarca i gle čuda on već jaši na njemu.

Daj on da skoči doli, a ono ne može. Ne može i ne može.

Kad ne može, a on po starom običaju kaže :

— E baš me briga.

— I mene — zanjače magarac.

I sad oni oma krenu na put. Nisu oni daleko odmakli, kad magarac stane isprid jedne špilje i kaže momku :

— Hoćeš da se oženiš?

— Ako divojka hoće, baš mene briga — onaj na njega.

Magarac ga nije više ni pito, već okreše nikoliko zlatnih varnica isprid špilje i na to ti evo iz špilje jedna lipa rumena divojka. Nije ni ona tu ne znam šta pitala, već ti lipo uzjaši nuz našeg momka i eto ti vinčanje.

Divojka lipa, a ni on baš nije ma kaki momak i oni se lipo slažu.

— Vi se ništa ne bojte — kaže njima magarac, jer ja ću i vas i vašu dicu raniti i braniti.

— A hoćeš ti toliko živiti — njegov će zapitati momak.

Magarac na ovo zanjako ko da se smije, pa će onda:

— E sinko moj, ta onaj Matužalem što je živio šeststotina godina, taj je mali momak nuz mene.

Ajd kad je tako, ovima ni brige i oni ti tako jaše na njemu i jedared hop cup, naš siromak posto babo i to ne jednom ditetu, već njega žena obdarila s dvojkama. Njemu i tako dobro.

Tako oni putovali i naputovali se, kad jedno večer u nikoj gustoj šumi na uskom jednom putu naiđu na jedan visok križ, ta velik ko najveći toranj, a nuz njegov jedan mali čovik, ta mali ko mali prst, a moli se Bogu i samo moli.

— Šta ti tu radiš? — zapitaju oni njega.

— Pa ne vidite? — izbekari se mali na njih. — Molim se dan i noć.

— A zašto, jesi li ti remeta?

— Kaki remeta — mali njima — imam ja devet dice, al skoro velikih ko ovaj križ, a imaju stomake da im ni đavo dosta hrane ne nastaći, pa su mi teži križ nek ovaj.

— Pa šta onda moliš?

— Kazao sam vam: moram doci kruv zaraditi.

Ovi se začudili, ne razume ljudi šta ovaj divani i kažu oni njemu, nek on njima kaže kako on to tu moli i kako kruv tu zarađuje.

— Pa kako, — kaže on njima — eto kako: ja dobijam svaki dan pet teških dukata zato, što se molim dan i noć.

— Pa ti moliš onda po zanatu — magarac njemu.

— Kruv zarađujem.

Magarac počeo one njegove velike uši da vrti, pa će:

— E sinko moj mali, to ti ne valja. Molitva za novac, a ne iz srca, to ti je gore no psovanje.

Kaže njemu onaj mali, da se to ni njemu ne dopada, al diće on tako mali drukčije da zaradi kruv za toliku proždrtu dicu, pa se raduje kad može i ovako.

— A ko te plaća i zašto se ti moliš — siti se jedared magarac, da ga zapita.

— Ta kad bi ja to znao — mali čovik će na to. — Ne znam ja braćo ni ko je ni šta je. Jedne mračne noći ja sidio tu u šumi prid mojom kolibicom i plačem što me Bog tako malog dao, a nadario sa tolikom dicom, pa ne mogu da ih zasitim, kad u šumi bukne velik krvav plamen i iz njega se čuje glas: „Spa-

šavaj brate!" Ja sam čovik mali, al se baš ne bojim i uzmem sikiricu i tiraj tamo plamenu. Kad ja došo bliže, a ono u plamenu tri strašne zmijurine obavile jednog starog didu i sve ga grizu po rukama, a on stisnio niku čudnu kesicu što sjaji ko zlato i ne da je i ne da ma koliko ga grizli.

Ja da ću bliže, al plamen prži da živ čovik ni na sto koraka ne može da dođe.

— Nemoj ti brate bliže — vikne štogod iz plamena, već ako hoćeš da me spasiš, a ti dan i noć moli ispod križa, što će ujutru osvaniti tu u šumi i ako to uradiš, svake ponoći će se u tvojoj kesi stvoriti po pet teških dukata, pa ćeš moći tu tvoju proždrljivu dicu nahraniti.

Isripovida njima još čovičuljak da je on pristao i pobigo kući a kad jutro osvanilo a on našo ovaj križ, što dotle nikad nije bio tu, nit je on vidio, da ga ko pravio. Onda se on stao moliti i oko ponoći on napipo u kesi pet dukata i to sad tako ide već godinama.

Kad je on to sve kazo, magarac će onda na momka i njegove:

— E dico moja, tu smo. Sad se ti pobratime spremi. Što ti kažem, al sve uradi, pa makar to šta bilo.

Onaj njemu:

— Briga mene!

Lipo se oni zahvale čovičuljku i odu dalje u šumu. Šuma gusta da u mraku ni svoj nos ne vidiš. Idu oni sad i idu, kad jedared došli u jednu veliku jamurinu, a tu počeo strašan vitar, pa sve jauče ko da se mrtvi iz groba dižu.

— Tu ćemo stati i dočekati ponoć — kaže magarac — a dok ne dođe naše vrime, ti uzmi sablju i siči po ovom zelenju tu sve dotle dok ne posičeš cviče iz kojeg će poteći krv.

Momak njeg poslušao i udri kroz onaj vitar po zelenju i udri, al nigdi krvi. On se sav oznojio, ta misli da će njeg već krvavi znoj obliti, a krvi nigdi, htio već da vikne magarcu, da on neće ko luda lupati, kad jedared udari u niku veliku koprenu i pod njom u dnu sakriveno pogodi niko crno cviče i evo ti iz njeg krvi. Daj on to magarcu, a onaj njemu veli nek mu s tom krvlju namaže kopita, zlatni misec i zvizdu na vrh repa. Učini ovaj sve što mu magarac naredio, pa mu onaj onda kaže:

— Pazi sad smo spremni, a sad će doći i ponoć. Pazi sinko, jer ako me ne poslušáš ode tvoja glava, a i tvojih. Što kažem poslušaj, pa ma to šta bilo. Hoćeš?!

— Briga mene — onaj njemu. — Ja sam svoj dud i krov već odjio u životu.

Ne kaže njemu magarac na ovo ništa već najedared počne da njuška. Njuška on tu i njuška, a kad jedared sa svih strana za toliko počeli da niču krvavi plamenovi i za čas se opet i utrnili.

— Podveži gaće — vikne još momku magarac i onda sune u mrak ko lud.

Da ste onda vidili našeg njakonju! Kako mu je ovaj namazo kopita sa onom krvlju, di on stane tu bukne sad plamen, al taki da sve obari a oma zatim krv lije iz zemlje ko kaki izvor. On samo gazi po mračnoj jami i njače, da ga je strahota slušati. Njače on da je sve one vitrove nadnjako, a drva se raspukla od njegovog njakanja. Jedared samo iz neba padne prid njeg veliki crni kamen i iz njega iskoče tri velike vatrene zmiije.

Kako one iskočile, a one sunile na njega, pa će splesti našeg njakonju i da će ga gristi. Grizle bi one njega, al njakonja vikne našem momku:

— Baci im ženu!

Ovom žao svoje žene i misli se kako će mu ostati žena zdrava i čitava ako posluša njakonju, kad eto on baš sad zapovida, da je u smrt baci. Misli se on tu, al kad je onda magarac zanjako:

— Baci Bog te ne ubio! — on bacio ženu od stra.

Kako on bacio ženu, a na nju sunila jedna zmiija i daj grizi po njoj. Nije ona ni triput zagrizla, a žena prisvisla, e al ni zmiija nije ni triput još makla repom, a iz nje vatra nestala i ostane od zmiije samo dva-tri zrna pepela.

Kad su one druge dvi vatrenjuše to vidile, one sve zurlikale i kad su onda sunile magarcu, al ti on vikne siromaku:

— Baci jedno dite!

Ovom sad već svedno, pa bacio dite, a već drži i drugo da baci i još više:

— Briga mene!

Kako on bacio to dite, a ono izgriženo i mrtvo, pa u to magarac naredi i za drugo i hup-cup, a ono ti mrtva žena i dva diteta, a od tri vatrene zmiije samo nekoliko zrna pepela.

Siromak se nasmijao, pa će na magarca:

— Pretelju, imamo li još koju zmiiju, da i ja otputujem kod svetog Petra u goste.

— Briga mene — na to njemu magarac.

— Mene još manje.

— E onda veži gaće.

Kaže onda njemu magarac, da on ustima pokupi sav onaj pepeo od zmiija, al žene i dice, da se ne dotakne. Posluša on, makar mu se gadilo. Kad je sve to bilo gotovo, onda magarac kaže, da sad rasiče njegove žile i nek mu s njegovom krvlju opere noge. Učini on i to. Kad je sve to bilo gotovo, onda ti se magarac latio u kopanje. Kopa on i pridnjim i stražnjim nogama zemlju tako ko da za sto bitanaga kopaju grobnice. Kopa on kopa i jedared se samo satio naš siromak, da je tako duboko pod zemljom, da ni nebo ne vidi. Gleda on sad šta to njegov pretelj misli, kad jedared nikla iz zemlje voda, pa suklja sva krvava.

Magarac se od tog nije uplašio već samo dalje kopa i jedared se oni našli pod nikim velikim grbavim kamenom, a kad bolje pogledali, to pod njim u ćoši sidi jedan stari čovik, pa stiska u rukama niku čudnu kesu što se svitli ko zlato. Oni su oma mislili ko je to, a kad se onaj malko podigo, a ono ispod njeg sto i sto vatrenih zmiija diglo glave, pa će na ove.

— Ispljuni na njih onaj pepeo — vikne magarac na siromaka.

Ovom nije tribalo dvaput kazati, već on poslušā njakonju i kako je on to uradio, a ono svisle i zmiije i onaj stari čovik i kesa mu ispala iz ruku.

— E sad se možemo odmoriti — kaže magarac — pa ćemo onda svršiti naš poso.

— Briga mene — zaintačio onaj.

Sili oni tu i malo se razgledali i kad se bolje razgledali, a oni vide da iz srca starog čovika raste niko kamenito korenje i ode gori kroz zemlju. Kad su se dobro odmorili, a magarac će onda na momka:

— E pretelju, sad još samo zubima isčupaj ovo korenje iz srca ovom mrtavcu, pa ćemo ići.

Misliš da se onaj zgadio! Uškribo on zubima i nisi se još čestito mogo ni prikrstiti, a on ko ker, već zubima isčupo ono korenje iz mrtvog srca. Kako on to uradio, a to odozgor kroz zemlju pao unutra onaj veliki križ i hop cup, oni osvanili u šumi. Pogleda momak bolje, a oni ni nisu bili ni u kakoj jami, već u gustoj šumi.

— Sad uzmi malo krvi s moje zvizde i ded redom križ tvojima po čelu — kaže njemu magarac.

Daj on to učini i kako kojem križ, a onaj ti oživi, pa skoči magarcu na leđa, protegne se i još ziva: „Av alaj sam dobro spavo!“

Kad su svi bili živi i zdravi, a magarac onda kaže, da se sad mogu vratiti. Kad se mogu zašto ne bi i oni krenu. Pošli su već, kad će još magarac na siromaka:

— Hej derane, a šta ne uzmeš kesu što je starcu ispala iz ruke? To je sad tvoje.

— Briga mene — kaže onaj.

— Al to je kesa u kojoj se stvori pet dukata, kad iz nje uzmeš jedan — na njeg će magarac.

— E baš mi onda ne triba — onaj skreše njemu.

Da si onda vidio njakonju. Nakostrušio se, pa će:

— Pa ti me nećeš slušati?!

Ovog siromaka Bog stvorio veseljaka, pa kad je vido di se njakonja srdi, a njemu to žao, pa kaže:

— Ajd ne srdi se pretelju, slušaću te — i lipo uzme za pojas tu kesu.

Kako on nju uzeo, a to dunio jako ladan vitar i u tom času nestane i mrtvi starac i sve, a ostane samo lipa zelena šuma.

Kad je sve to bilo gotovo, a moj ti magarac zastruže svoja kopita i uju ode s njima onim putom kojim su i došli.

Iđu oni sad i idu, kad će jedared magarac:

— A znaš li ti pretelju, šta je sve ovo bilo?!

Onaj njemu po starom običaju:

— Briga mene!

Bome ni njakonju nije bila briga, već on njemu kaže kako je taj stari čovik po svita poubijao za tu kesicu i dušu svoju vragu prodao, a kad je imo onda ga je Bog prokleo i eto zato je on plaćo onom malom, da se Bogu moli, da ga oslobodi te kesice i kletve i eto mi smo ga svega tog oslobodili. Teško nama, da me nisi poslušao i da nisi zmijama dao tvoju ženu i dicu! Ne bi mi kože izneli. Te zmiije crkaju samo od čiste kršćanske krvi, a to je bilo u tvoje žene i dice. Sad je eto kesa tvoja i mi smo blizo tvog rodnog mista i tu ćemo se rastati.

Našem siromaku to ni livo ni desno. Drugi bi možda reko njakonji, da ga je privario što mu je obećao, da će ga hraniti sa ženom i dicom, ili šta će on sa ovom prokletom kesom s dukatima, al ovaj njemu samo onako:

— Briga mene.

Briga njega ovamo, briga njega onamo, al kad on bolje pogledo, a ono prošlo vrimena i vrimena i njegova dva sina već veliki momci.

Ni to njemu nije ništa, al mu magarac kaže:

— Slušaj pretelju, mi nismo badava išli za ovu kesu nit sam ja godinama i godinama čeko badava na tebe. Ti triba još da me slušaš, jer ako me sad ne poslušáš, onda ćete svi izgubiti glave, al tako da nikad više ni pepela neće biti od vas.

Kad je siromak vidio, da će se njakonja opet ljutiti, on onda opet ljudski s njim, pa će mu:

— No nemoj se pretelju sad srditi na mene kad ćemo se rastati. Toliko vrimena smo lipo živili i sad, da se svadimo. Slušaću te ako baš hoćeš do kraj života. Ta znaš da mene nije briga ni za šta: slušo ne slušo, meni je uvijek ravno.

— E to sam i mislio — njemu njakonja, pa će onda još: Slušaj sad šta ću ti reći. Kad se rastanemo, ti ni tri nećeš koraciti i već ćeš biti u tvom selu. To ću ja već udesiti. Kad dođeš tamo, na kraj sela ćeš naći jednu lipu malu kućicu, to je tvoja. Tu ima i lipe zemljice, i to je tvoja. Ti ne moraš ni da oreš ni da kopaš, dok tom ne dođe vrime. Dotle je moja starost, da ti na zemljici rodi sve što triba.

— Dobro — kaže siromak — a kad će to vrime doći, da i ja orem i kopam?!

Njkonja se nije dugo mislio, već mu kaže:

— Čim ti dođe prvi čovik iz tvog sela i kaže, da više vridi jedna motika i džak žita za sime, nek svi tvoji dukati.

— A dotle ću valjda štogod raditi? — na njeg siromak.

— Dabome, da hoćeš — njakonja njemu i kaže mu onda, da će on samo držati priko dana ovu kesu i diliti iz nje, a priko noći nek metne na srid avlije one tri dlake što je iz njega iščupo i na njih kesu, jer onda kesu niko neće moći odneti, a iz nje dukate koliko hoće moće odneti. Dica mu opet neće ništa raditi, već će priko cilog dana ići doli gori ispid kuće i vikati: „Svakom prosjaku dukat, svakom lopovu slobodna krađa. Ima u kesu, prosite i kradite. Kesa je noću u avliji!“

Kaže njemu siromak, da on ne brine, da će to sve biti kako je on naredio i magarac se onda s njim rukuje i kaže:

— E sad sjaši s tvojima, a ja mogu, da odem u svoju bunju i da prodrimam jednu stotinicu godina.

Tu ti se oni lipo rastanu i siromak ne korakne ni triputa i evo ti njega u njegovoj kući. Kako on tu stigo, a on oma naredi dici sve kako je njakonja to htio.

Nije tu ni prvo pozdravljenje odzvonilo, a ono ti se čitavo selo priko dana dalo u prosjake.

Ta i sam knez u selu se uporožio u prosjake, pa svi oguravili već prvi dan toliko teških dukata su se navukli.

Dica siromakova samo viču:

— Svakom prosjaku dukat, svakom lopovu slobodna krađa!

Siromak priko dana samo sidi i dili, a iz kese ne da ne nestaje, već sve veća i veća postaje. Kako uzme jedan dukat, a ono se stvori pet i tako već za prvi dan kesa tako narasla, da u avliju nije mogla stati, već su morali da prošire avliju.

Kad došlo večer, a on pod kesu tri njakonjine dlake i ode sa svojima na spavanje. Nema u njegovoj avliji ni kera, nije on ni kapije zatvorio, već sve širom stoji. To selu i triba. Svi oni što su priko dana bili prosjaci ti se dali u lopove, pa ti krade i staro i mlado.

Tako to jedan dan, tako to jednu noć, tako i drugu i treću i tu prošlo vrimena i vrimena, pa oni navukli već pune kuće i kad jedared sunce uprlo u dukate, a ono zlato svitli u čitavom selu, tako da gledati ne mogu.

Što gledati ne mogu, to još ajd ajd, al se oni jedared sitali, da niko u selu ne radi i da litine nema. Gladni brate a za dukate niko ne da kruva kad ni sam nema.

Dali bi oni sad sve dukate za komad kruva, al kruva nema i dukati ni vragu ne tribaju. Ne možeš dukate gristi.

Sad se oni počeli da češu i sad su badava siromakova dica vikala, da je svakom krađa slobodna, a svakom prosjaku dukat, nije po dukate niko došo, već ih još svi počeli da vuku iz sela, da im oči ne ispeku. Tu je opet nevolja ta, da što više vuku, ono sve više ima.

Nigdi kruva, samo u siromaka. Njegova njivica rodi. U selu čudo i pokora, pa se jedared oni skupili i do siromakove kuće i mole malo kruva.

— Drage volje braćo-onaj njima i da im da se nahrane. Da si ih onda vidio. Sve glabaju krv. Natukli se oni kruva, pa zaboravili za dukate i onda će jedan:

— Av braćo, ta više vridi jedna dobra motikica i džak žita za sime nego svi ovi dukati.

Kako on to kazo, a ono se nad selom smrklo i dukati im više oči ne diraju.

Kako se opet smrklo, a naš siromak u šumu i vikne:

— Pretelju njako, mogu li da orem?!

Na ovo iz daleka iz šume zanjače onaj:

— Još danas ne! U ponoć dođi u šumu i kad naiđeš na krvavi izvor ti baci kesicu u njega, pa se triput prikrsti.

Kako on njemu reko, tako ovaj i učinio. Kad je bacio kesicu u taj krvavi izvor tu nikle tri krvave ruže, a iz njih plamen plane i u plamenu ode u nebo duša onog starca što su mu ruke zmiije grizle za ovu kesicu.

— Poslušao sam te — vikne siromak u šumu.

— E sad idi i ori i kopaj sa dicom i sa cilim selom — zanjače onaj digod iz šume.

Siromak s tim biž iz šume i kad došo kući, a ono se čitavo selo diglo pa ore i kopa, a nigdi ni traga ni jednom dukatu. Sve nestalo. Samo čuješ ljude di hvale Boga što te svitle napasti više nema i kažu, da im Bog i ne dao više te kaštige.

Šta će on, mora da sluša svog njakonju, kad mu je obećo, pa i on plug i sa dicom na njivu, jer je došo njegov dan i tako ti cilo selo srićno i zadovoljno dalje živilo i živi još i sad, samo ako nije kaki prokleti čovik opet tamo nano tu kesu.

He, vi oblizivate brkove, ko velite samo da je vama, ta kesica s dukatima, al vama je neće Bog nikad dati, jer zna da su Bunjevci još veseliji ljudi neg ovaj veseljak što ga Bog takog veseljaka stvorio, pa kad bi koji od vas tu kesicu zapatio, onda bi bilo sviraca i birtaša po svim sokacima. E nema tog, makar koliko vi brk oblizivali, a nema više ni pripovitke i zbogom.

Čuo od Stipana Poljaković Kovačeva

Balint Vujkov

Tri šegrta

Majstor ima tri šegrta: jednog iz Bajmoka, jednog iz Čantavira i jednog iz Bečeja.

Čantavircu kaže jedared: „Slušaj momče, ti tako izgledaš kao azijski medvid, kao američki divlji vo, još da imaš u sebi malo bečejske krvi“ . . .

Bečejac nije pazio o čemu se govori, ali kad je čuo, da se spominje bečejska krv, on se na to ponosno isprasio.

Majstor je onda završio svoj govor čantavircu: „ . . . onda bi izgledao još i kao pravi afrički majmun“.

Odlomci iz podrumarstva

Rukovanje i čišćenje buradi

Ispražnjeno bure treba isprati sa hladnom vodom tako dugo, dok iz bureta ne dobijemo potpuno čistu vodu. Ovako bure treba okrenuti da donji otvor bude dole, da bi zaostala voda uzmogla da se iscedi i nakon pola do jednog dana, kada smo otvore dobro začepili, bure sumporišemo i to na 100 litara jedan komad azbest-sumpora.

U slučaju, da bure treba da duže stoji prazno, moramo obnavljati sumporisanje svakog meseca ili šestnedeljno. Ako je u buretu bilo pokvareno ili neupotrebljivo vino, tada treba do- tično bure isprati sa 3% hladnim rastvorom sode za burad, a posle toga ispiramo sa hladnom vodom, dok iz bureta ne dobi- jemo čistu vodu.

Plesnivo bure nije slobodno nikako prati toplom vodom, jer ćemo na taj način plešanj još dublje u drvo infiltrirati (uterati). Ovako bure odniemo, sa oštrom četkom na suho brižljivo iščet- kamo i poslije toga sa hladnom 3% rastvorom sode za burad, u pravcu duga dobro očistimo, a posle toga što više puta hladnom vodom ispiramo. Ako je plešanj starijeg porekla, tada ovaj po- stupak neće biti dovoljan, nego se mora odniveno bure ispaliti ili izrendisati. Ovo je najbolje da izvrši bačvar.

Nadolivanje

Pošto vino u buradima stalno isparava, to se ovo mora od vremena na vreme nadolivati, jer u obrnutom slučaju, usled dodira površine vina sa zrakom, dolazi do stvaranja vinskoga cveta, ili striž ili će nam vino uskisnuti i pretvoriti se u sirće. Najbolje je, da se nova vina nadolevaju dvonedeljno, a stara, mesečno, do donje ivice gornjeg otvora. Nadolivanje ćemo izvršiti tako, da ćemo okolinu gornjega otvora sa čistom krpom obrisati i pogledamo, da li se nalazi na površini vina vinski cvat. Ako ga ima, nadoliti ćemo sa istim vinom, da istera sav striž preko otvora. Posle toga treba bure začepiti sa dobro očišćenim začepom.

Za nadolivanje treba upotrebljavati uvek istu vrstu vina, jer tko lošim vinom ili sa vodom nadoliva, taj vara samog sebe.

Otakanje (cilj)

1 Odvojiti čisto vino sa stelje.

2 Dovedi čistog i svežeg zraka u vino, zato treba uvek uvek otakati pri sunčanom, suhom vremenu. Otakanje može biti otvoreno, kada se odлива na slavinu u kabao ili drugu posudu, a otud kroz levak u drugu bure. Ovo se preporučuje kod novog vina u I i II godini.

Zatvoreno otakanje se vrši pomoću gumene cevi tako, da vino dospeva iz jednog bureta u drugo, bez dodira sa vazduhom. Ovaj način upotrebljava se kod staroga vina u III i IV god., da ne bi vino izgubilo svoju aromu i da se izbegne isparavanje alkohola.

Vreme otakanja

Prvo otakanje vrši se posle berbe na 4—6—8 nedelja i onda, kada vino još nije potpuno prozirno. Pogrešno je shvatanje da vino bolje sazreva na stelji, jer na stelji je izvrgnuto uticaju raznim obolenjima.

Drugo otakanje vršimo u martu — aprilu mesecu, svakako prije nastupa toplih dana, da ne bi vino postalo mutno usled topline, ili novoga vrenja.

Treće otakanje vršimo posle tri meseca. Tako ćemo vino u prvoj godini otakati 3—4 puta u drugoj godini 2 puta, a starija vina dovoljno je jedamput godišnje.

Sumporisanje

Kod prvog otakanja nije bezuslovno potrebno sumporisati bure. Kod II i III potrebno je, najbolje se preporučuje na 100 lit, jednu azbest sumpornu pločicu cca 3 grama.

D. Pančić

Stara bunjevačka narodna nošnja

Kod ludoškog rita

Rođen sam onda . . .

B. Ilić

*Rođen sam onda
kad rat bejaše
krvavi mi svi dani bili,
kroz celu mladost
grčila se usta,
samo se zrno otrovno sejaše.*

*Krvave ruže, krvave večeri
čupali su iz mene radost,
ali moje biće bilo je jako
i mada nije uživalo mladost
još nigde i nikada
nisam zaplako . . .*

*Mesto igranki, noćnih pijanki,
barut miriše iz ždrela
dve podzemze zmije,
a ja na severu čuvam opela
pradedove mojih
koje zemlja krije . . .*

Blaško Vojnić

SVAKOG MLADOG MISECA DEVET DICE

Bio tako jedan siromah čovik Bunjevac, pa visok i jak da mu na daleko para nema. Nije imao on ništa pod milim Bogom, samo jednu kolibu i dobar komad lipe crne zemlje. Nije on imao ni kućeta ni maćeta, pa tako nije imao šta ni da upregne u kola ili ti u plug, već sve to on sam vuče.

Nije to njemu sve teško, ali ga Bog jedared nadario nikim čudom i kako da dođe mlad misec iznad njegove kolibe, a ono kroz odžak mu padne devet dice. Tu ti onda u čovika nevolja. Daj ti skloni sve lupinje od jaja, daj devet komarnjika i tako se nad devet njih čuvaju babine, da ih ne bi vištice odnele i napravile od njih podmećad.

E to ti je početak nevolje za tog sirotog čovika, ali kako misec raste tako i ova dica, pa jaka i proždrljiva, da te Bog sačuva. Jedva-jedva čoviku na toj njivi rodi kruva za njih. Nisu jedni dobro ni narasli, a ono evo opet mladog miseca i kao da ih iz džaka istresa dica padaju kroz odžak i za nekoliko miseca u našeg siromaka čitav vašar dice.

Svi bucmasti i čvrsti ko tuckovi, ali proždrljivi, da im on jedva suvog kruva nastaći.

Čudi se on i krsti, šta je on zgrišio, da mu Bog ovaku pokoru dao i dabome, da je čoviku dosadilo ovo i jedno veče on tako sa sobom mrnda, pa će u vitar:

— A Bože, Bože, ta bolje bi bilo i da si prišio na moja leđa onaj kamen iz vodenice mog komšije, nego što si me s ovoliko dice nadario!

Da si onda vido čuda! Nije on to dobro ni reko, a ono dunio niki crn vitar i zatoliko svu dicu izmeo iz kuće, a njemu već kamen na leđima.

Poplašio se on, pa gleda kud su mu dica nestala, ali vitar odjurio s njima, pa ni traga ni glasa nije ostavio. Kad se on malo isplašio, a on onda stao i zinio od muke: kamen na leđima, pa ga žulji i ubija po rtenjaći, da ne zna šta će od muke.

Počeo on da plače, pa da više:

— Nisam ja tako ozbiljno mislio, dajte mi dicu natrag — i šta ti ja znam šta, ali od dice ništa.

Plače sad on i ne zna šta da radi, a kamen ubija i žulji. Još više se on ražalostio kad je opet došo mladi misec i njemu lipo po starom običaju kroz odžak palo opet devet bucmaste dice. Ova dica rastu ko iz vode i za toliko ti oni izašli na njegovu njivu, pa ti tu svaki stao u jednu brazdu i plače. Plaču ta

velika dica, da je iz svake brazde potok niko i sva litina se upropastila.

Siromak izašo, pa ne zna šta bi, već kaže dici:

— Nemojte dičice moja plakati, ako Boga imate.

— A kako ne bi plakali bačo, — kažu svi oni njemu — kad je vama Bog dao blagoslov, našu braću, a vi ih poklonili vragu za tu vašu nevolju na leđima što je puna sova.

— Otkud sova — poplaši se on i kad je sad pogledao, a ono nikoliko sova sidi na njegovom kamenu.

One naučile da tu side još kad je kamen bio u vodenici, pa i sad tu te gadne tice.

On onda počeo opet, da plače, pa kaže:

— Ta valjda nisam ja baš tako rđav čovik, da me još i ove ružne tice kite. Šta da radim tužan i žalostan?

— Ta šta ćete? — na to njemu jedan od sinova — nećete ništa, već vi na put pa nam braću nađite i kući donesite.

— Kuda ću sa ovim kamenom?

— E sami ste ga od Boga želili?

— A šta će s vas biti dotle?

— Gore ne neg sad.

E kad je tako, vidi on, da ova dica imaju pravo. Ni u selu mu više nije bilo mista, jer su mu se svi seljani rugali što kamen sa sovama nosi na rknjači, a vodeničar ga još i psovo što je baš njegov kamen želio od Boga.

Kaže on dici, da oni imaju pravo i lipo ih izljubi i uputi, da se čuvaju i ako se još narodi dice, da i te paze i pritegne opanke, u tikvu vode i ajd po svitu, da dozna gdi su mu dica.

Vuču on sad taj kamen sa sovama na leđima, pa kudgod prođe ne mora nikog da pita, jer svi njega pitaju, a dica mu još i prkose, jer uvijek se bacajn na njegove sove. Svud njeg svit zaustavlja i tako on svakom redom ispriповida svoju nevolju i pita za svoju dicu. Pita on i pita, ta već mu vitar s kamena ostrugo jedan palac, toliko se nalevento po svitu, a ono niko ni rič da mu kaže za njegovu dicu, već mu se svi još i smiju jer misle, da je lud.

Njemu već i dosadilo, ta već je i osidio, kad jedared u nikoj pustinji nađe onesvišćenog starog prosjaka. E, misli on u sebi, i ja sam nevoljnik, a evo još većeg i njemu žao tog starog čovika, pa ga uzme na onaj svoj kamen i odnese iz pustinje.

Kad je došo u jednu šumu, a on vode starom prosjaku i malo korenja ispeče na vatri i prosjak se vrati u život i okripi.

— E, baš ti hvala sinko, što si mi život spasio — kaže onda njemu prosjak. — Ti si meni dobro učinio, pa ni ja tebi neću ostati dužan. To ti ne mogu zaboraviti, da si me nuz ovaj tvoj priteški kamen nosio na leđima. Ja sam već čuo u svitu za tebe i znam šta ti treba.

— Ta dicu moju da nađem — ovaj odmah.

— Znam sinko, ja ću ti kazati, kako ćeš.

— O, Bog vas blagoslovio — siromak njemu, pa se sav niki pomladio. Prosjak onda njemu kaže:

— Ja doduše ne znam ništa za tvoju dicu, ali daleko u ovoj šumi ima jedan čudan čovik, koji sve zna što se na ovom svitu desi. Ti otiđi do njega i onda barem nećeš morati tumarati po svitu, već će ti on kazati gdi su ti dica.

— A kako ću ja tog čovika naći u šumi?

— Evo kako: ti kreni u ponoć kroz šumu i viči: „Hranim gladne čime mogu.“ Nećeš dugo vikati, a javiće ti se jedna velika crna tičurina i zatražiti da je nahraniš tvojim mesom. Ti se nemoj ustezati, već otkini od bataka i baci joj tvoje meso. Onda će ona poletiti i iz repa će joj ispasti perce. Ti gledaj na koju stranu vitar to perce nosi i udri na tu stranu sve do druge ponoći. Onda ćeš opet morati tu tihu nahraniti, ali će te ona odvesti do tog čudnog čovika.

Hoće ovaj sve, makar morao sve meso do kostiju dati tici i on se lipo prosjaku zahvali i kad je došlo veče krene kroz šumu i zaviče:

— Hranim gladne čime mogu!

Oko ponoći naleti jedna strašna crna tičurina, ta kad je raširila krila, a ono ti misec izgleda kao mladež na njima.

— Daj mi tvog mesa, na njeg sam gladna — grakne ona.

Ovaj se nije dugo mislio i sve uradi kako mu je prosjak reko. Tako to išlo sedam noći i kad osmo jutro osvanilo, a na njemu same kosti i od mesa još samo srce ima. Al samo srce, razumite, a sve, baš sve drugo mesnato mu tica pojila.

Kad osmo jutro osvanilo a on se našo prid jednim strašno velikim okruglim kamenom. Visok Bože, a strm ko zid od kakog grada. Sunce granilo pa dan lip, da misliš da je nedilja, kad najedared pao mrak. Začudi se ovaj, šta to sad može biti, a kad on pogledo, to ona strašna crna tičurina naletila iznad onog kamena pa prikrila sunce. Naletila ona i najedared nestala u onom kamenu, a kad će već nestati ona graknila na njeg ko da kaže: „E tu smo momče moj.“

Tu smo dabome, samo kako će on u taj kamen. Obađe on njega svud naokolo a već jedva vuče te njegove kosti, ali nigdi ni jame ni kake pukotine kroz koju bi ušlo. Šta će on, šta neće, već će čekati. Čeka on tu i gladan i žedan, kad jedared došla i ponoć, a on se sitio, pa zaviče opet:

— Hranim gladne čime mogu!

Kako on to zaviko, a ono iznad kamena evo crne tičurine, pa grakne na njeg:

— Otkud gladan gladne hrani?

Ne sluša on na nju već opet zaintačio:

— Hranim gladne čime mogu!

— Ja sam gladna, na tvoje meso — ona onda njemu.

Šta će on sad, kad sem srca drugog mesa nema.

— Mesa nemam, ali ću ti dati što imam — on na nju.

— A šta ti je srce, to nije meso?!

Kad je ona to kazala, a siromak se satio kako ga je zlo snašlo kad je zlo pomislio za svoju dicu, pa se misli, nek i umre, ali to više neće, pa on tičurini:

— E sve sam ti dao, ali ti srce ne dam, jer si crna. Ne dam ti pa makar ovo malo kostiju tu ostavio.

Kako on to reko, a tica graknila i zgrabila ga noktima pa uju s njim iznad kamena. Kad ga je digla sasvim gori, a ona ga baci, pa mu još grakne:

— E kad ga ne daš, a ti idi u ovu jamurinu, pa kukaj i pati.

Bacila ona njeg doli i on pao u mraku u niku vodu, ali ne vidi ništa. Sad mu je svedno, misli on u sebi, i tako kako je pao, tako on i ostao u toj vodi. Kako osto, tako on i zaspo i kad ga je jedared sunce probudilo, a on vidi da leži u nikom vrućem krvavom potoku. Kako on to vidio, on skočio na noge i gle čuda, na njemu se u tom potoku stvorilo sve meso, ko da ga ni nije sveg bacio u ticin tarčuk.

Začudio se on tom Bože, pa ne zna šta bi od dragosti, a kad pogledo oko sebe, a ono čovik ima još čemu, da se čudi. Oko njeg visoko, visoko onaj kamen ko zid, a tu doli ko u jami velike šume, ritovi, njive i milina do Boga.

Daj on tu odmah voća i korenja i čestito se okripi. Onda opet put pod noge, da nađe onog čudnog čovika.

Nije njemu tribalo ni tri koraciti kad on izade na niku veliku ledinu i tu malo nije sio od čuda.

Tu ti velika rpa slame, sina i suvog lišća, ta valjda ni na sto lanaca ne rodi toliko, a na tom svemu spava jedan veliki, veliki čovik, a bradat i kosat da izgleda ko da je u šumi od vune. Velik ti je taj čovik, da mu krevet ne bi stao ni u najveću crkvu, samo kad bi on u krevetu spavo. Oko njeg opet niki uvat i repat, a sav vunat čovik trči bože ko da će noge izlomiti i samo maše s jednom velikom sabljetinom.

Stao ovaj pa se čudi, a dabome da se i uplašio, da mu je srce čak u nokte se sakrilo i jedared, ne zna ni on kako, samo se stvorio prid onim repatim što trči sa sabljetinom.

— Hvaljen Isus — lipo on njemu.

— Uvik hvaljen kršćanska dušo — repati će.

E kad repati tako lipo divani, onda se ovaj više ne boji, pa znaš kaki smo ti mi Bunjevci, volimo sve da znamo, i on ti oma pita ko je onaj što spava.

— Moj gazda, a ja sam mu jedini sluga — repati njemu.

A ko je tvoj gazda?

— Onaj što sve zna što se na svitu ne zna.

— E kad je on taj, onda baš njega tražim — siromak će.

— A ti si taj što tičurini nisi htio da daš srce?!

— Glavom ja.

— Momak si.

Momak ovamo, momak onamo, ovaj će onda na repatog:

— A šta je ta tica, hej kume?

— A šta se to tebe tiče? — odjakari onaj njemu, ali će onda opet: — E baš kad si tako redovan čovik Bunjevac, onda ću ti kazati: to je moja sluškinja. To znaš sad i više o njoj ne pitaj.

— Dobro brate moj rođeni, ali ja bi htio s tvojim gazdom govoriti.

— Samo polako rođače — repati njemu, a zato uvijek samo trči i maše s onom sabljetinom.

— Pa kad ću?

— Kad se probudi!

— A kad će to biti.

— Ne brini, neće dugo: kroz devet godina.

Ohoho! To onom pretelju ni nije dugo. Devet godina! Punih devet godina! Ko će to iščekati.

Kaže to sve lipo njemu ovaj siromak, a repati će:

— Hej kume, nećeš ti samo čekati. Dobro bi to i bilo, sisti, pa skrstiti ruke punih devet godina. Vidiš ti kako ja radim.

— A šta radiš brate?

Onaj se nasmije, pa će onda:

— Samo da znaš! Gonim nečiste duše! Dabome kume moj! Lipu službu ja imam. Ne boj se i ti ćeš lipo raditi devet godina. Ne moraš, ali ako baš hoćeš mog gazdu da pitaš štogod i da ti on kaže, onda moraš.

Ta kako ne bi pito, ta radiće on i devedeset godina, samo da mu kaže gdi su mu dica.

— E kad hoćeš, a ti onda zasuči rukave i gaće pa na posao. Moj gazda spava po devet godina, ali kad se probudi, onda je jako gladan i onda se bogovski naruča za svih devet godina. Tako eto u svakih devet godina po jedan dopre do nas koji bi štogod pitao i taj mora za mog gazdu hranu nastaćiti. Sad ako toliko hoćeš, a tebi eno devet njiva i to ori, sij i beri.

Hoće on, ali kad je pogledao kolike su te njive, a njemu pali brkovi. Ta ni sagledati ih ne možeš. Možeš ili ne možeš, nije bilo šta, već jaram na vrat i vuči plug, pa udri motikom i tako redom. Krenio on već na njivu, ali se onda sitio, pa će:

— Al kume, šta će moja dica kod kuće za toliko godina?

Onaj niki ukrstio oči, pa najedared njemu:

— A šta će ona što si ih odbio od kuće?

Kad je ovaj to čuo, nije on više ništa pitao, već otrčo, pa daj u njive. Sije on, bere on sve puca i kad prošlo devet godina, a ono oko one kamare na kojoj spava onaj veliki čovik i žita i kukuruza i voća i svega toliko, da se onaj veliki čovik ne vidi. Sve ti to naš siromak spremio.

Kad osvanila deveta nova godina, a naš se siromak probudio na strašnu grmljavinu i pucnjavu. Digo se on, a ono se

sve trese kamen oko njeg. Začudi se on šta to može da bude, a kad došo bliže, onda on vidi, da se onaj veliki čudni čovik probudio, pa se proteže i ziva i od tog sva ova grmljavina.

Kako se onaj protego, a on daj u ručanje i nisi mogo ni tri očenaša da izmoliš, a ono sve oko njeg čisto.

— Eko je radio da je, dobar ručak mi je spremio — kaže on kad se naručo.

— Ja sam to bio gospodaru — stane onda prid njeg siromak, a mora da digne glavu, da mu sav vrat puca kad hoće da govori s njim.

— A ti si to dobri čovče. Dobro sinko. Ti dabome nisi badava sve to radio, već bi ti htio, da štogod doznaš od mene.

Kaže ovaj njemu sve šta njega muči, pa će onda onaj veliki:

— Pa to nije teško. Čak te mogu osloboditi i ovog tvog kamena s leđa. Vidim da si ga pošteno nosio svih devet godina, pa si zaslužio da te i njeg oslobodim.

— Bog vas blagoslovio gospodaru. Kažite samo kako ću.

— Ta lako — onaj njemu i onda mu kaže, nek tu dočeka još ponoć, pa kad ona tičurina krene, a on nek joj se sakrije pod krila i nek leti s njom sve dok ne nalete pokraj jednog mutnog jezera u kojem će viditi gdi vištice kosu miju, pa nek tu skoči s tice. Tu nek dočeka drugu ponoć i kad čuje, da vištice opet dolaze, on nek skine kamen s leđa, pa nek ga veže sebi o vrat i skoči s najvećeg kamena u jezero. Dalje će već doznati šta će raditi.

Hoće on i siromak i zaboravio, da pita da li će tamo svoju dicu naći, a ne pita čak ni da li će se s kamenom na vratu zadržati, već kaže:

— Gospodaru, a kako ću kamen o vrat vezati, kad ga ne mogu s leđa skiniti?!

Kaže onaj njemu, da on ne brine, jer kad njemu to kaže ovako čudan čovik, onda će to biti pa makar posli devet godina.

— Sad možeš po mojoj avliji ići, kud te volja do same ponoći, a onda kako sam ti rekao — kaže njemu još onaj veliki čovik i izvrne se opet na leđa pa u spavanje, a njegov sluga sabljom oko njeg.

Ovaj nema šta, već ode posli devet godina prviput, pa se izvali u ladovinu. Tu on dočeko i ponoć i lipo se prikrađe i uvuče u perje kod one tičurine. Sad on leti i leti priko šuma i planina i jedared vidi veliko mutno jezero, u njemu strašne stare babe gdi se svađaju i čupaju, a miju svoje kose. Kako on to vidio, on se prikrstio, pa se pušti ispod krila i sad šta Bog da. Nije se on dobro ni opuštiio, a on već na travi. Kako i ne bi bio, kad ga onaj kamen vuče. Sricno on pao i zavuče se tu u šumu, pa ćuti, da ga niko ne vidi.

Došlo tu i drugo veče, a on onda na jezero. Došo on tamo i onda vidi, da je ono i krvavo, a ne samo mutno. Sad se on

samo uplašio. Ta ako veže kamen na vrat i skoči u ovu vodu, zadaviće se. Nije on to dobro ni pomislio, a ono iz vode vikne neki čudan glas:

— Ako kamen ne vežeš, ni za sedam noćiju nećeš potoniti na dno, tako gusta je ova voda.

Kako to onaj glas reko, a u to on čuje i strašnu svađu i graju iz oblaka i kad pogleda, a ono lete vištice na grnjačama i lopatama. Kad je on to vidio, nije se dugo mislio, već kamen s leđa i na vrat, pa ajd u jezero.

Nije on dobro ni skočio, a on već potonio. a kad se on obazro, on ne tone nikud, već se penje na jedno visoko drvo. Čudi se on sad otkud to da se penje i kad se jedared sitio, a on na jednoj velikoj žitnici, a tu samo zlatno žito rodi.

Ne triba njemu ni zlatno žito, već on odmah gleda ne bi li koga vidio da za svoju dicu zapita, a kad on malo bolje pogledo, a on ne triba nikog da pita, jer ono baš njegova dica kose ovo žito. Daj on tamo bliže, a u to ga i dica spazila, pa kad su onda povikala:

— Evo našeg baće rad nas!

Tu se oni izgrlili i izljubili, ta veselju kraja nema i jedared će on:

— Pa dico moja, hoćete li kući s vašim baćom?

Ta tako oni ne bi s njim, samo se moraju svojem gazdi javiti, jer je njima gazda bio jako dobar.

Daj oni do gazde, a i on će tamo, da on vidi tog gazdu, jer nit oni njemu pripovijaju kako su tu došli, a ni on njih još ne pita.

Kad on s njima prid tog gazdu, a taj gazda ko je, ko nije već ona crna tićurina.

— No jesi li stigo rad tvoje dice? — ona na njeg.

— Ta stigo bi ja rad njih makar i devet kamenova vuko na leđima.

— Kako kamenje vi to spominjete baćo? — dica na njeg, a on će onda njima pokazati kaku je pokoru trpio i maši se na leđa, pa na vrat, a ono kamena nigdi.

Tica se onda počela smijati, pa mu kaže da se taj kamen u onom jezeru rastopio, pa mu još onda kaže, da su mu i dica kod nje doslužila i sad mogu svi ići kući.

— A otkud moje dice tu — siti se on sad, da zapita.

Tićurina se na to nasmije, pa mu onda kaže:

— Pa ti si želio da se dice kurtališeš, a meni je tribalo dobrih slugu. Od tvoje dice boljih nema, pa da ti pravo kažem meni ih je žao što ću ih izgubiti, ali ti si otac pa ih nosi. Kad ti nisu tribali, ja sam ih uzela i donela sebi. Ja imam svog posla, a moram i ja svom gospodaru hranu spremi ko što si ti svom, pa sam eto tvoju dicu držala u službi.

Sad svedno, misli se otac, bilo kako bilo, samo kad je do svoje dice došo, pa bi on već išo i pita tica kako će napolje odud.

— E to se ti ne staraj, nego čekaj ti malko.

— A šta?

— E šta — tica onda njemu — ti si služio devet godina i zaslužio to, da ti više kamen nije na rknjači i da si svoju dicu našo. Pa i dica su ti služila, a kad su služila valjda su štogod i zaslužila.

— A šta?

Tica se nasmije, pa će:

— A volio bi znati, a? Ta šta brate moj, pa ne vidiš da su ti dica već brkata? Svekar ćeš ti biti i to devetorostruki. Devet divojaka su zalužili i to tako dobrih i vridnih, da u tvom selu neće biti.

Ho, kad je to siromak čuo, a on udri u igru, a dica unutra u ticino gnjizdo i evo ih zatoliko sa snašama. Ljube one svekra babu u ruke, pa ti njemu drago da ne zna šta bi radio.

— E kad je sve tako lipo, — kaže onda tica — sad ćete kući, jer u one tvoje silne dice što još kod kuće imaš ima već crneža i crneža, pa ove mlade triba to već da operu.

Av kad je ovaj još to čuo, kako se tica za sve to stara, a on bi nju u ruku poljubio, a gdi ćeš u ruku kad u tice to nema.

No ništa zato, već on pita ticu kako će oni odud, a ona onda kaže, nek oni samo mirno legnu.

Poslušali oni nju, a kad došla ponoć, evo nje i svakom u oko metne po jedno zrno onog zlatnog žita. Kako ona to uradila, a oni svi zaspali ko na materinoj sisi i kad se ujutru probudili, a oni u kolibi.

Okolo braća i braća, ta narodilo se siromaku dice otkako je od kuće pošo, ta toliko, da su mu tri dana samo ruku ljubili dok se svi nisu izređali.

Rade svi brate na onoj njivi, pa u kući svega i svačega, pa to sad ocu drago i odmah daj i devet svatova i tu ti veselje trajalo ama dotle, dok još devetputa nije misec naletio iznad njegovog odžaka i još devetputa po devet dice se nije rodilo.

Tako to bilo, i ako hoćete da i vi imate toliko poroda, a vi otidite do tog čovika, pa nek vam kaže kako je to bilo, jer ja već ne znam.

Bunjevačka narodna pripovitka.

Čuo od Lojzije Milankovića

Balint Vujkov

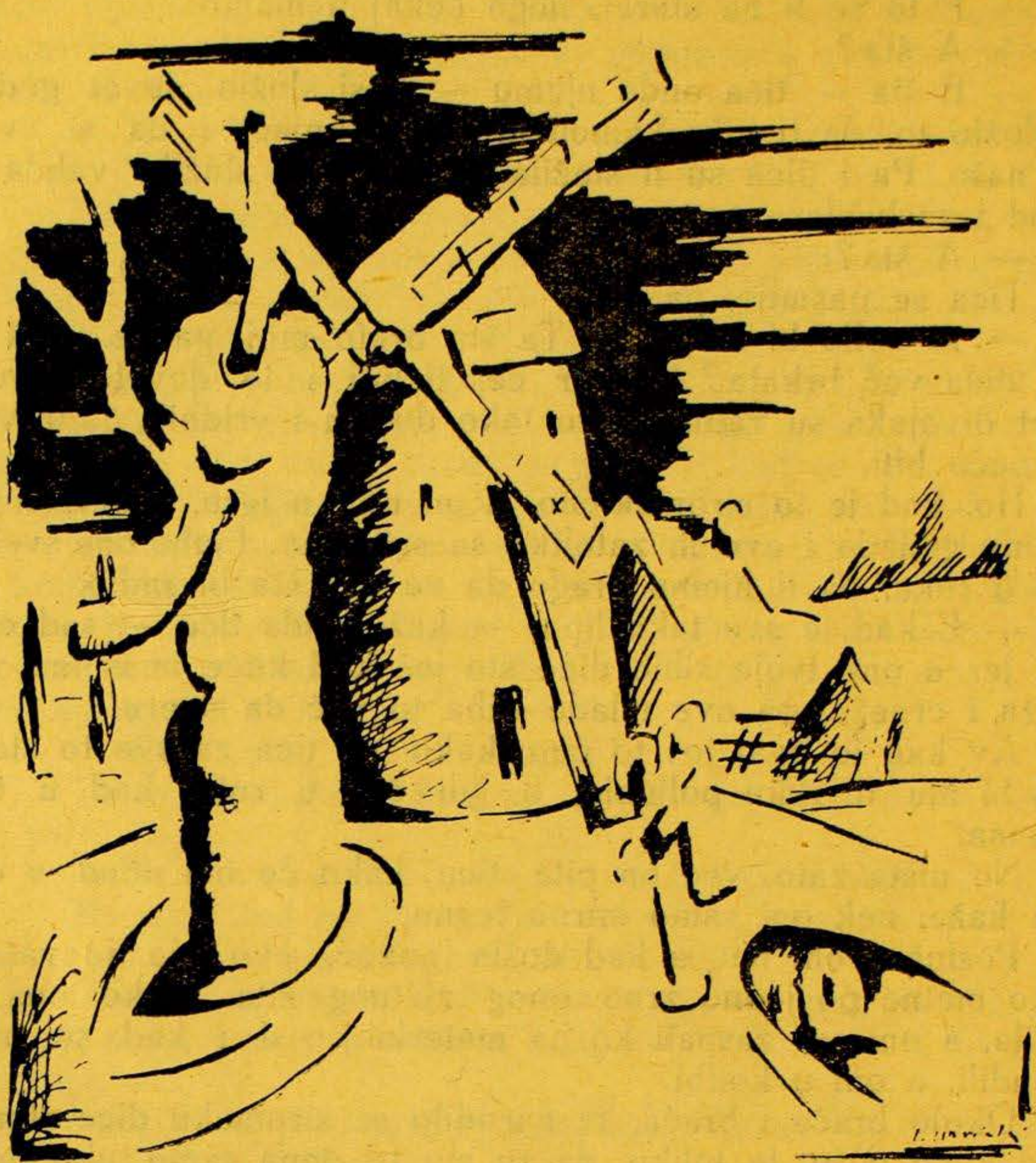
Nikom nije dužan

— Bog s tobom pametna glavo, kad ćeš ti tvoje dugove početi vraćati?

— Koje dugove, nisam ja nikom dužan, sem Bogu dušu.

— Znam, znam. Imaš ti pravo, samo ipak oduži i ono što imaš na duši.

Vitrenjača pod snigom

Pućak i čaplja

Bio tako jedan redovan gazda na salašu i otud i otud, pa ti on uhvati komšijiñog pućka pa s njim na tavan.

Komšija to vidi, pa dođe i lipo kaže:

— Hej ti, šta si ti uhvatio mog pućka?

— Kakvog pućka — onaj se pravi lud — ta ja uhvatio čaplju u kukuruzima.

— Otud čaplja, kad je to moj pućak!

— A ja baš mislio da je čaplja!

— Znaš ti šta — onaj onda njemu — mislio ti ne mislio, ti mog pućka daj, jer ako nećeš, a ja tu tebi skresati te lopovske noge, da će biti malo manje od čapljinih.

Ali šta tu srce ima? . . .

*Vučem se po hladnoj noći.
 Duša razdrmljena
 Nagonima prebijena
 Rasula se u mraku.
 Lice pozajmilo bore sudopera.
 Pozdravlja me zveket
 Smradnih kola strvodera.
 Vrag neka sve nosi . . . .
 Što srce tu ima?! . . . .
 Znamo, jest mi to znamo . . . .
 Grizemo u tami prljavu spazmu
 I svakog ranog sunca znamo.
 Da smo žrtve životnom sarkazmu.
 Znamo,
 Da nas lažu bludnice,
 Dele lues
 Kao vozne karte za ludnice . . .
 Ali šta tu srce ima?! . . . .
 Znamo,
 Da smrde mesa od alkohola i sperme,
 Duše su očajno željne
 Sunca, rosnoga sena
 I škriputa priproste seljačke derme.
 Ali šta tu srce ima?! . . . .
 Ja sretam u noći lica
 Noćnih propalica,
 Krv i pluća puna kužnih klica,
 Sve portrete crnih pijanica . . .
 Ali šta tu srce ima?! . . . .
 Meso veli:
 „Noć je. Zima,“
 Ali šta tu srce ima?! . . . .*

Grgur Laušin

Varalica u neprilici

- Hej prijatelju, vi me poznajete iz ditiinjstva, zar ne?
- Pamtim vas dobro.
- Pa recite mi molim vas ko sam ja?
- Zar to ne znate?
- Ne znam. Imam oko pedeset svojih legitimacija na razna imena i sad sam čuo da mi je umro otac, pa ne znam s kojom da se legitimišem kao naslidnik.

Advokatski posao

Dvojica se procesaju zbog uvrde časti. Izmire se i tuženi ima samo da plati trošak advokatu tužitelja.

— Mnogo je to gospodine doktore — kaže on kad mu onaj sračunao. — Mi smo se eto izmirili i tužitelj ne traži ništa.

— Ali ja tražim — advokat njemu. — Da znaš prijatelju i da se naučiš, da je to tako: dvojica se svađaju i jedan vuče kravu za rep, drugi za rogove, a mi samo muzimo.

Dobar računđija

Gazda Mićo zapita jedared:

— Je li Mate koliko su deset i sto?

— Pa zar to ne znate?

Na to njemu gazda Mićo:

— Ja znam, ali mi se čini, da ti ne znaš, jer mi toliko duguješ već pet godina, a nikad da vratiš.

Marve

Poznat je bio Joža zvani Pokljukuša.

Njega jedared jedan komšija htio malko uzvući zbog prdačnog imena, pa mu veli:

— Je li Joža zašto tebe zovu ljudi Pokljukuša?

— A ko me to tako zove?

— Pa evo i ja.

— A rad bi bio znati, dakle zašto me tako zovu?! Zato što ima marva koje ne mogu da nauče moje pošteno ime.

Ko ne gleda ne vidi

Sapunao berberski šegrt jednog tvrđicu, bać Marijana, a majstor će na šegrtu:

— Dobro da si nasapunao bać Marijana, jer on ne gleda na dinar dva, pa ni nećeš gledati na njih, jer ih nećeš viditi ni ti, jer ih nećeš dobiti od onog ko na njih ne gleda.

Vašari u Vojvodini

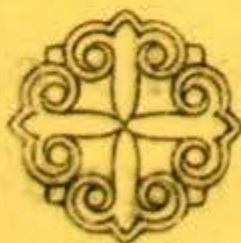
- Ada** (Bačka), 19. marta, 15. juna i 25. oktobra prid datum u nedilju i ponedilj.
- Alibunar** (Banat), 15. do 17. marta, 15. do 17. juna, 24. do 28. augusta i 16. do 18. oktobra.
- Apatin** (Bačka), 7. do 8. maja i 7. do 8. oktobra. Ako su označeni dani osim nedilje i ponediljka, biva prid označeni dan u nedilju i ponediljak-sajam.
- Bač**, 10. marta, 21. maja, 8. septembra, 11. novembra. Ako označeni dani ne padnu u nedilju, sajam se drži u nedilju prid označeni dan.
- Bačka Palanka**, 30. marta, 1. i 2. maja, 30. jula, 1. i 2. oktobra.
- Bačka Topola**, 18. aprila, 13. jula, 20. augusta i 4. oktobra.
- Bački Brestovac**, na prvu nedilju u maju.
- Bački Petrovac**, 11. marta, 13. maja, 26. augusta i 10. novembra
- Bačko Gradište**, 22. maja, 20. augusta.
- Bačko Petrovosolo**, 8. maja, 30. augusta i 1. novembra.
- Ban. Arandelovo**, 15. juna i 5. okt.
- Ban. Karlovac**, 27. juna i 26. sept.
- Bašajid**, u sridu i četvrtak prije 10. marta i 11. septembra.
- Bela Crkva** (Banat), 5. i 6. marta, 20. do 23. juna, 17. i 18. augusta, te 18. i 19. oktobra.
- Beli Manastir** (Baranja), 10. januara, 10. aprila, 30. juna, 15. oktobra, prid datum u ponediljak.
- Bezdan** (Bačka), 15. marta, 16. jula, 20. septembra, 19. novembra prid označene dane u ponediljak. Ako datum u nedilju pada, onda je sajam u slideći ponediljak, ako datum u ponediljak pada, taj dan biva sajam.
- Crepaja**, 6. aprila i 10. septembra.
- Crnabara**, 15. aprila i 15. oktobra.
- Crno Brdo** (Feketić), drugog ponediljka maja, 10. augusta i posljednji ponediljak oktobra.
- Crvenka**, 13. maja, 19. augusta.
- Čantavir** (Bačka), u ponediljak prid 1. maja i 24. septembra.
- Čoka** (Banat), na ime Isusovo, na mladi Uskrs, na dan sv. Trojstva i 29 sept.
- Čurug** (Bačka), 4. marta, 1. juna, i 6. oktobra prid datum u nedilju i ponediljak.
- Darda** (Banat), 27. marta, za prosnih dana, u nedilju Bartolomeja i Svih Svetih, uvek na ponediljak.
- Dobanovci**, 6. maja, 19. augusta i 21. novembra.
- Debeljača**, 19. marta i 1. septembra.
- Deliblato** (Banat), 4., 5., 6. i 7. aprila i 8., 9., 10. i 11. septembra.
- Despot Sv. Ivan**, 21. marta, 11. juna i 24. oktobra.
- Dolovo** (Banat), 21. marta i 21. okt.
- Doroslovo**, 6., 7. i 8. maja, 30. i 31. jula, 1. augusta, 3., 4. i 5. novembra.
- Draž**, 25. januara, 25. aprila, 26. aug. i 2. novembra.
- Ečka** (Banat), 21. maja, i 26. oktobra.
- Feketić**, 15. maja, 15. aug. i 15. okt.
- Futog Stari** (Bačka), 3. aprila, 6. juna, 17. augusta, 6. novembra. Ako datum ne pada u nedilju ili u ponediljak, biva sajam u prijašnju nedilju ili ponediljak.
- Gložan**, 25. do 25. maja, 15. do 17. oktobra.
- Gornji Kovilj**, 7. aprila, 7. juna i 21. septembra.
- Horgoš**, 12. marta, 23. juna i 11. okt.
- Idvor** (Banat), 3. maja i 3. septembra,
- Jankovac** (Bačka), 17. aprila, 26. juna

2. novembra. Ako datum ne pada u nedilju, uvek pada sajam slidećeg ponediljka.
- Jarkovac** (Banat), 3. aprila, 22. juna, 25. oktobra.
- Jasenovo** (Banat), 21. maja i 11. okt.
- Jaša Tomić**, 18. juna, 27. augusta i 15. oktobra.
- Kanjiža Stara** (Bačka), 25. maja, 1. septembra. Ako datum ne pada u nedilju, ili u ponediljak, biva sajam prid datum u nedilju i ponediljak.
- Karanac**, 24. marta i 13. oktobra.
- Kneževi Vinogradi** (Baranja), 24. januara, 4. maja, 15. aug. i 25. nov.
- Kovin** (Banat), 7. maja i 7. novembra.
- Krnaja** (Bačka), 12. maja, 6. oktobra. Ako datum nije nedilja ili ponediljak biva sajam prid datum u nedilju.
- Krstur**, 7. maja i 17. novembra.
- Kucura** (Bačka), 4. marta, 15. juna i 3. okt.
- Kula** (Bačka), u nedilju prid 29. apr. 24. juna, 7. augusta, 15. oktobra.
- Majdan**, 19., 20. i 21. augusta.
- Mali Idoš**, 10. maja i 25. augusta.
- Martonoš** (Bačka), 8. juna i Ime Marija slideći ponediljak, 7. novembra. Juna i novembra sajmovi, ako datum ne pada u nedilju, sajam se drži prijašnje nedilje.
- Melinci** (Banat), prvi dan pravoslavni Duhova, 27. aug., 7. nov. Ako datum ne pada u nedilju, sajam se drži prijašnje nedilje.
- Miletić-Lemeši** (Bačka), 7. maja, 20. oktobra. Ako datum pada na nedilju ili ponediljak, biva istih dana sajam, a ako na poslen dan pada, drži se u nedilju ili ponediljak prid datum.
- Mokrin** (Banat), 14. febr., 21. maja i 20. augusta.
- Mol** (Bačka), 20. maja, 30. septembra. Ako datum prid svetac ili prid nedilju pada, sajam se prijašnje nedilje.
- Moravica Stara** (Bačka), nedilje Sv. Josipa u ponediljak, jula posljednje nedilje u ponediljak, prvoga ponediljka u novembru.
- Nova Kanjiža**, 1. maja, 1. augusta i 1. novembra.
- Novi Bečej**, 25. marta i 3. oktobra.
- Novi Sad** (Bačka), 20. marta, 19. maja, 10. augusta i 29. oktobra.
- Novi Sivac**, 3. aprila, 10. juna i 23. septembra.
- Novi Vrbas**. 12. septembra.
- Odžaci** (Bačka), 19. aprila, 28. septembra. Ako datum pada na nedilju ili ponediljak, drži se isti dan sajam, a ako datum na drugi dan pada, biva sajam i slijedeće nedilje i ponid.
- Omoljica**, 18. augusta.
- Pačir** (Bačka), 18. septembra.
- Palanka Nova** (Bačka), prvog ponediljka maja i oktobra.
- Pančevo** (Banat), 22. aprila, 9. jula, 18. septembra. Sajam počinje u četvrtak na taj datum, ili slideći četvrtak i traje 4 dana.
- Pašićevo**, 19. jula i 27. oktobra.
- Perlez**, subota i nedilja oko 15. marta, na 28. jula, 1. aug. i 1. novembra.
- Petrovac** (Bačka), 11. marta, 15. maja, 26. augusta, 11. novembra. Ako datum ne pada na nedilju i na ponediljak, sajam se drži druge nedilje i ponediljka.
- Petrovo Selo** (Bačka), u ponediljak prid 8. maja, 30. aug., 7. novembra.
- Pivnice**, nedilja iza 20. aprila i iza 22. oktobra.
- Potiski Sv. Nikola**, 1. jula i 1. okt.
- Ruski Krstur**, ponediljak posli 3. aprila, 14. juna i 25. septembra.
- Sanad**, 5. januara i 6. septembra.
- Sarča** (Banat), 15. marta, 15. septemb. Ako datum ne pada na nedilju, onda je u nedilju drid datum sajam.
- Sečanj** (Banat), 17. aprila, 12. juna i 16. oktobra.
- Sekić**, u nedilje prije 17. jun., 27. nov.
- Senta** (Bačka), 26. marta, 22. juna, 17. augusta i 19. novembra, uvek prid datum u nedilju i ponediljak.
- Sivac** (Bačka), 3. aprila, 10. juna, 25. septembra. Ako datum pada na ne-

- dilju ili ponediljak, sajam se istog dana, inače u prijašnju ned. i poned.
- Sombor** (Bačka), na katol. Blagovist, pravosl. Spasov dan, na pravoslavnu Vel. Gospu i 25. novembra. Ako ovi sveci osim nedilje na koji drugi dan padaju, onda su sajmovi prid isti datum u nedilju ili ponediljak, biva sajam tih dana.
- Srbobran-Sentomas** (Bačka), 12. marta, 28. jula, 20. septembra.
- Srpska Crnja**, 26. marta, 29. juna, 8. septembra, 11. novembra.
- Srpski Itebej**, 2. aug. i 27. oktobra.
- Srpski Krstur** (Bačka), 18. sept., 15. februara:
- Stara Kanjiža**, 1. marta, 24. maja, 30. augusta i 8. novembra.
- Stara Moravica**, 19. marta, 29. juna, 2. novembra.
- Stari Bečej** (Bačka), u nedilju prije 8. aprila, 5. jula i 17. oktobra.
- Stanišić** (Bačka), u poned. prid 12. aprila i 4. oktobra.
- Subotica**, o Matiji, 16. maja, 29. juna, uvijek na datum, 8. septembra, 28. oktobra, po 3 dana. Ako datum pada na nedilju, sajam se istoga dana počima. Ako na drugi dan pada, počima se sajam prid datum u nedilju. Nediljni opći veliki sajmovi drže se svakog ponediljka i petka, a sridom, nediljom i subotom drži se sajam za telad i jaganjce.
- Svilojevo**, 16. i 17. maja, 12. i 13. septembra.
- Temerin** (Bačka), 25. febr., 5. maja, 4. septembra, 22. novembra. Ako datum ne pada na nedilju ili ponediljak, biva sajam u prijašnju nedilju.
- Titel** (Bačka), u nedilju prije svakoga 6. aprila, 22. augusta, 20. oktobra.
- Topola** (Bačka), 19. i 20. aprila, 13. i 14. jula, 4. i 5. oktobra prid datum u nedilju i ponediljak, a 20. augusta na datu.
- Torža** (Bačka), 11 juna, 2. oktobra.
- Tovariševo** (Bačka), 2. febr. i 16. nov.
- Turija**, u nedilju prije 22. aprila, 13. augusta i 25. oktobra, a ako u te dane pada nedilja onda na taj dan.
- Turski Bečej** (Banat), 25. marta, 17. augusta, 3. oktobra. Ako datum ne pada u nedilju, drži se sajam u prijašnju nedilju.
- Velika Kikinda** (Banat), 25. februara, 24. aprila, 24. juna, 20. septembra i 1. decembra.
- Veliki Bečkerek** (Banat), 1. marta, 25. maja, 17. augusta, 12. oktobra, 23. novembra. Sajam se drži prid svaki taj datum u četvrtak, petak, subotu i nedilju.
- Veliki Žam** (Banat), u nedilju prid Đurdevo, u prvu nedilju septembra.
- Vrbas Novi** (Bačka), u ponediljak prid 28. marta, 2. juna i 12. sept.
- Vršac** (Banat), u nedilju prid Marinje, na pravosl. Glušnicu, u prvu nedilju augusta po starom kalendaru, u posljednju nedilju oktobra. Sajmovi počinju petkom, a traju 4 dana.
- Zmajevac**, 14. februara, 4. aprila, 6. jula i 26. oktobra.
- Žabalj** (Bačka), 15. aprila, 20. juna, 20. septembra. Ako taj dan pada u nedilju ili ponediljak, sajam je tog dana, ako taj datum pada na drugi, onda je sajam u prijašnju nedilju i ponediljak.

Bally

CHAUSSURES ELEGANTES

„BALLY“

„POPPER“

„ROTTA“

prvoklasne luksuzne cipele

KOD STOVARIŠTA CIPELA

ROTH ARMIN

NASLEDNIK

GONDA ALFRED

SUBOTICA

„BARZEL“

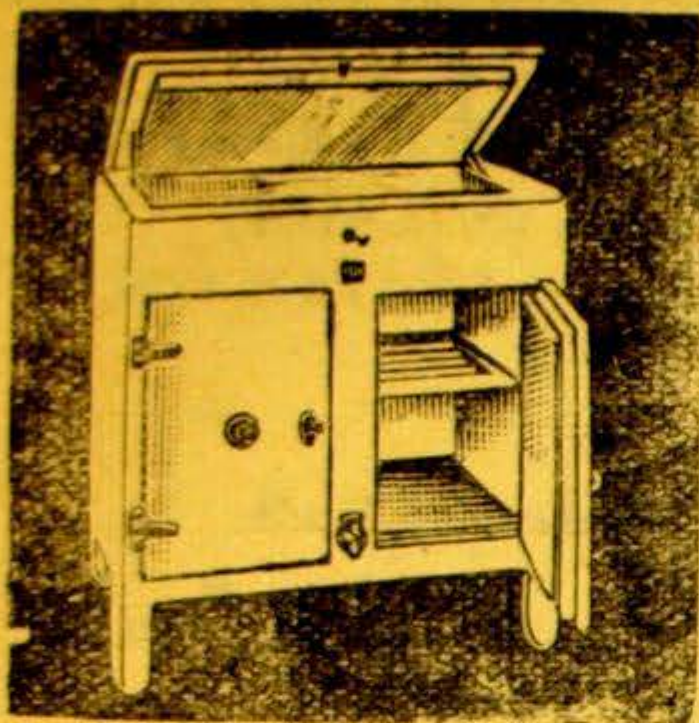

GVOŽĐARNICA

SUBOTICA

Najbolje sortirano skladište u
celokupnoj gvoždarskoj robi
i poljoprivrednim alatima

GOLDNEROVI

LEDENJACI

I Z R A D A

BRAĆA GOLDNER, SUBOTICA

Kvalitativne
porculanske pribore

Najlepše
olovne kristale

Izrađujemo:

brušeno staklo
za nameštaje,
automobile

i dućanske police

Okvire za slike

u modernom
i antičnom stilu

Staklenje građevine

Braća Kunec, Subotica

Telefon broj 201

Veliki izbor svadbenih poklona.

Vuković Grga

Subotica, Jelačićeva 1.

Bivša Jugoslovenska banka

Dajem na znanje poštovanoj
publici, da prodajem sve

muške i ženske

pomodne robe.

Muškog rublja, šešira,
kravate i t. d.

Ženskog svilenog veša,
čarape, rukavice
u najukusnijem izboru.

Solidne cijene i tačna posluga.

Engler Albert

kod

Kralja čarapa

u Vojvodini najveća specijalna radnja čarapa, ženskog
i muškog rublja. Veliki izbor!

Subotica, Štrosmajerova ulica 8.

NAJVEĆI IZBOR

U ŠTOFOVIMA, SVILAMA,
SOMOTA, DAMASTA, PLATNA ITD.

i to sve u modernoj kući

Deutsch i Polaček
SUBOTICA

NAJBOLJE NABAVNO VRELO SVIH

gvoždarija

poljoprivrednih strojeva i sprava

dvokolica

i šivaćih mašina je

SENEŠ GVOŽĐARA

POKOPNO PREDUZEĆE
Babijana
Horvackog

obavlja svakovrsne sahrane tako
u grčbnice kao i u rake uz
najumerenije cene

Subotica, Trg Ćirila i Metoda 21
Telefon broj 15

MANUFAKTURNA TRGOVINA

Poljaković i
Zomborčević

Vlasnik: ZOMBORČEVIĆ STIPAN
SUBOTICA

preko male kapele Svetog Roke

Stalno imamo na skladištu:
najfinija sukna za muška i ženska
odijela, svile, pliša i svake vrste
rukotvorne robe

zkvh.org.rs

GRADSKA

ŠTEDIONICA

opštine grada Subotice

bavi se svim poslovima, koji zasecaju u bankovnu struku, a naročito prima uz najpovoljniji kamatnjak

uloge na štednjju

i time naročito pomaže štediše

•

Ima svoju vlastitu zalagaonicu koja daje zajmove na zlato, srebro, dragocenosti i ostalu trgovačku robu

•

Nabavljajte vaše tiskanice u

Gradskoj štampariji i knjigoveznici

svojina Gradske štedionice, koja će vas brzo tačno i jeftino poslužiti

•

Za sve obaveze Gradske štedionice a naročito za uloge jamči Opština grada Subotice